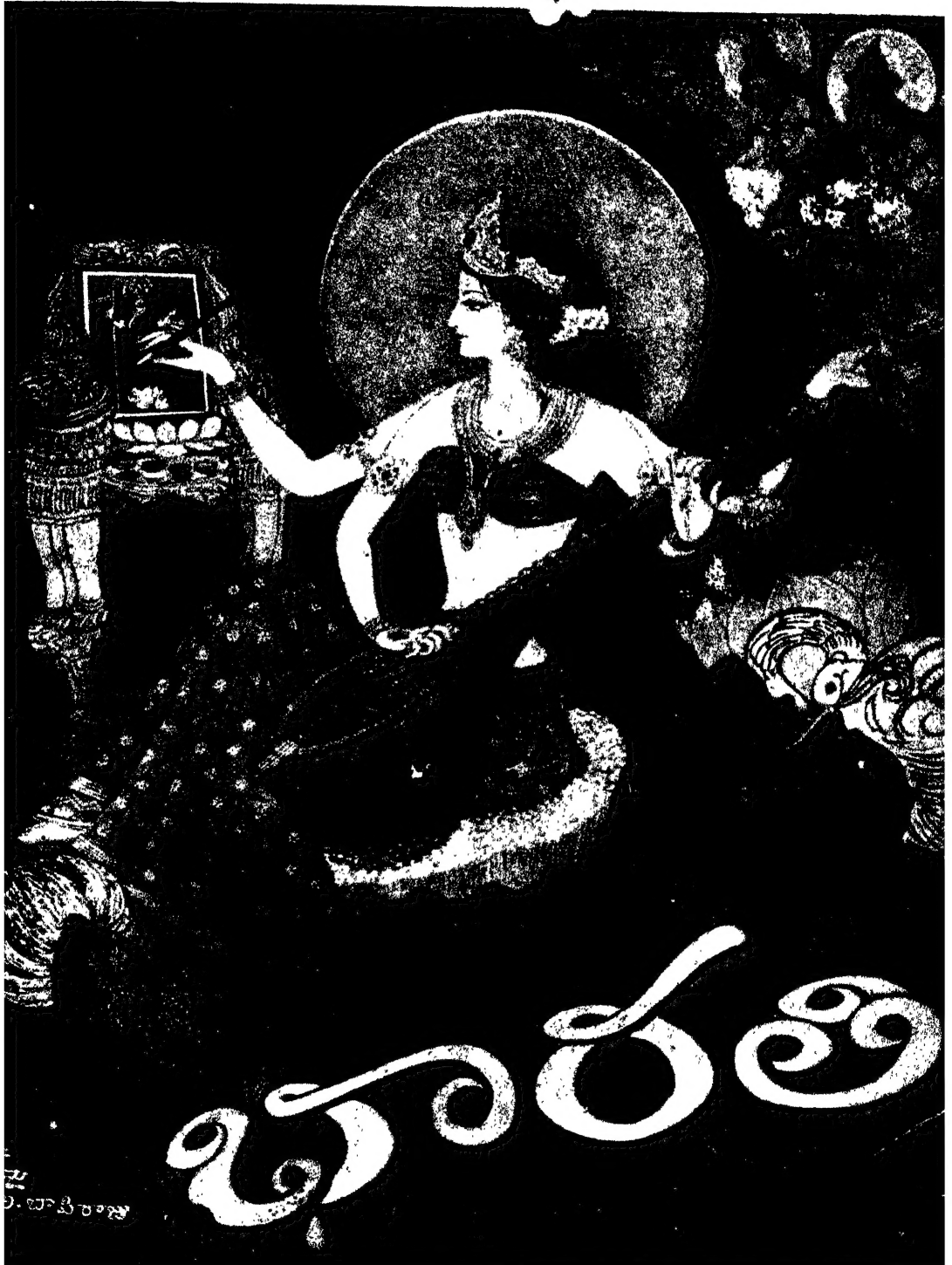

216

BIHARATI

JAN. 1946

7th January '46

చ. బాపిరాజు

ఆంధ్రగ్రంథమాల పుస్తకముల పట్టిక

ఆంధ్రప్రదేశ్ సాహిత్యము (ఆంధ్రపుస్తకములు) సంపు. 1 క - 5. 10-0-0	
శ్రీ మహాబలివిహారోదయోగి శాస్త్రము - కా. సూర్య	
నారాయణయోగిని ...	5-0-0
భగవద్గీత (సాంప్రదిత) - కె. రామానాథాచారి ...	
సంపు. 1, 2, 3 ...	1-8-0
భగవద్గీతాచరిత్ర - పం. పుష్పరావుగారు ...	1-8-0
పాదభాషితపదకోశము (ఇస్లామిక్ లోబి శాస్త్రీయము)	
మొదటి పాఠము - పం. పుష్పరావుగారు ...	1-4-0
ఆంధ్ర వాఙ్మయసూచిక (ముద్రాతామ్రాద్యగ్రంథములపట్టిక)	1-0-0
శాస్త్రము సువిధము - పం. పుష్పరావుగారు ...	1-0-0
భగవద్గీతాచరిత్ర (సం) - కె. రామ్. సాంప్రదితముగాను ...	1-0-0
భగవద్గీత (సాంప్రదితము) - పం. పుష్పరావుగారు ...	1-0-0
అపరమోదయము (సాంప్రదితము) - మొదటి పాఠము - పం. పుష్పరావుగారు	0-10-0
సాంప్రదితము ...	0-8-0
సాంప్రదితము - పం. పుష్పరావుగారు ...	0-8-0
సాంప్రదితము - పం. పుష్పరావుగారు ...	0-8-0
శ్రీరామచరితము (సాంప్రదితము) ...	0-8-0
ఆంధ్రవాఙ్మయము - గాంధీయసాహిత్యము ...	0-8-0
సాంప్రదితము - , ...	0-4-0
ప్రాథమిక సాంప్రదితము ...	0-4-0
సాంప్రదితము - పం. కేశవరావుగారు ...	0-4-0
మొదటి పాఠము - పం. పుష్పరావుగారు ...	0-4-0
సాంప్రదితము - పం. ఆ. శాస్త్రీగారు ...	0-6-0
,, మొదటి పాఠము ...	0-6-0

మేనేజరు, ఆంధ్రగ్రంథమాల,

7, ...

... ,

BHARATI—7TH, JANUARY, 1946.

మా నవ హృదయాన్ని కదలిం. కథనము

గుబ్బి: హేమారెడ్డి

మరియు

జయమ్మ.... హెగ్నప్ప భాగవత్.... పేరన్న.... నటించినది....

జనవరి 14 నుండి విడుదల

బెజవాడ - శ్రీ మారుతీ సినిమా
గుంటూరు - రాధాకృష్ణ టాకీస్

తెనాలి - రన్న టాకీస్
ఏలూరు - కేసరి పిక్చర్స్ ప్యాలెస్.

పద దిప్తివ్యాటకు :

చమరియా టాకీ ఉస్త్రిబ్యూటర్సు, బెజవాడ.

REC-110-93

విషయానుక్రమణిక

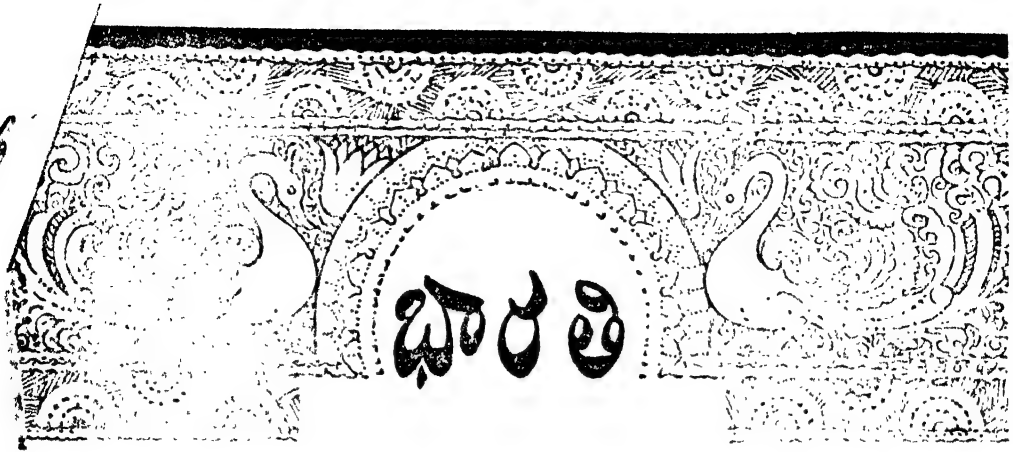
జనవరి, 1946

EX-100

స్వవిషయము	...	1
అభివృద్ధి—పిల్లలమట్టి వెంటిట హనుమంతరావుగారు	...	3
నేటి తెలుగుకవిత్వపు పరిస్థితి—నౌరావస్థల వెంటిటనుబ్బరామయ్యగారు..	...	9
కవిలలో పరిణామము : అభివృద్ధిలో స్వస్థితి—బొడ్డపాటి		
కుటుంబరాయశర్మగారు	...	16
ప్రభు సన్నిధి—అల్లం నెట్టి అప్పయ్యగారు	...	21
మేలుకొలుపు—హనుమచ్ఛాస్త్రిగారు	...	22
పంజం—'అమరేంద్ర'	...	23
మహాకవిల మితభాషితము—మధునాపంతుల సత్యనారాయణశాస్త్రిగారు..	...	32
భిక్షుల మొలత్రాడు—కరుణకుమార'	...	37
అవిలియంత్ర చరిత్ర—డి. ఎ. ఎ. యస్. నారాయణరావుగారు	...	48
వదాభిని—మల్లపరపు పిళ్ళేశ్వరరావుగారు	...	53
'సృష్టి' పాఠము : గ్రహచక్రము—రాళ్లపల్లి గోపాలకృష్ణమా		
చార్మలుగారు	...	59
డీటుములు, మెటుములు—పాళ్లపల్లి రామారావుగారు	...	68
సంకురాత్రి—చింతా దీక్షితులుగారు	...	69
ప్రభాతపల్లకి—జెల్లూరి శ్రీనివాసమూర్తిగారు	...	74
సర్వజ్ఞాత్తముని—నిర్వికల్పనందస్వామిగారు	...	75
అమెరికా—బ్రిటన్ ఆర్థిక ఒడంబడిక—పండితా రాధ్యల నాగేశ్వరరావుగారు..	...	81
సేవామందిరము—టి గోపాలకృష్ణమాచార్యులుగారు	...	89
కలగూరగంప	...	95
విమర్శనము	...	99

చిత్రములు

త్రివర్ణచిత్రము : శక్తి; సాధారణ చిత్రములు : సేవామందిర దృశ్యములు

సంపుటము

జనవరి, 1946

తెలుగు విశ్వవిద్యాలయము
గ్రంథాలయము

23

పార్థివ పుష్పము

జమీన్ సంఖ్య... 054... 1

స్వవిషయము

21-10-86

భగవదనుగ్రహమువల్లను, ఆత్మీయుల ఆదరాభిమానములవల్లను భారతి జీవిత యాత్రలో మరొక్కయేడు గడచినది. ఇరువది రెండేళ్లు నిండి ఇరువదిమూడవ యేడు ఆరంభమైనది. అనంతమైన కాలవాహినిలో ఇది ఒక చింద్రప్రాయమైన పరిమాణమే కాని, అనుక్షణ విజృంభమాణములైన వివమపరిస్థితులనుబట్టి పరికించినయెడల ఇది కూడ ఒక మహావిశేషముగానే మాపాలికి తోచుచున్నది. అందునను, ఎదురీత ఈదవలసిన నేటి దేశకాలములలో ఇది ఒక మహాభాగ్యముగానే మేము పరిగణించుచున్నాము. అందువల్ల ఇది తప్పక మాకు ఒక మహాపండుగదినము.

భారతి యింత నిరాతంకముగా, జయప్రదముగా, జనమెప్పుగా ముందునడక

లీయుటకు ప్రశ్నకుముగాను, పరోక్షముగాను కారకులైన అఖిలాంధ్రమహాశయులకును కృతజ్ఞతాపందనములను సమర్పించుట ఈపండుగనాడు మాకు అవశ్యాచరణీయమైన విధి. వారి ఇతోధికాశీర్వాద బలముతో మేము మున్ముందు ఇతోధికనేవ అవశ్యము చేసితిరగలమని మా యంతరాత్మ గట్టిగా విశ్వసించుచున్నది. ఆ శుభోదర్శమునకై ఆత్మీయులకందరికిని అంజలిఘటించుచున్నాము.

ఆదిని భారతి సంకల్పించుకొన్న లక్ష్యములను, ఆదర్శములను పదేపదే ఏకరువుపెట్టి, చర్చిత చర్చణము చేయవలసిన అగత్యము కానరాదు. ఆనాటి లక్ష్యశుద్ధితోనే, ఆ లక్ష్యసిద్ధికొరకే నేడును భారతి వాటునడుచున్నది. తన క గ న న

త్రోవలబడక, పాతకొత్తల మేలుకలయికకై బహుధా శ్రమించుచున్నది. ప్రత్యక్షవిషయమునకు ప్రమాణము లవసరమని యనుకొనము.

ఈ కర్మయోగమునందు శలాశామీ కంట నేవాభాగ్యమే మహాభాగ్యముగా మేము ఆదినండి అనుసంధింపించున్నాము. అదిమే భారతీ ఆంగరత్, ఆశ్వరత్ !

మా సేవాశీధిలో మే మితనూత్రము కృతార్థులమయ్యింపగలదు నిర్ణయించుకొన్నట్లు సహృదయులే.

మా సంగల్పసిద్ధికే ఫలమొ అన్నిట్ల నేరమునందు శుభచిహ్నములు పొడగట్టచుండటం ఆశాద్యోతకముగా నున్నది. రాజకీయ, పారిశ్రామిక, సాంఘికాదిరంగము లన్నింటితోబాటు సాహిత్యరంగమునందును నవ్యచైతన్యము, మాత్మ నిష్ఠనములు పెక్కి విరియుచున్నవి. సాత్వికాత్మ ఉద్యమములు బయలుగేరుచున్నవి. భాగ్యోద్యమమును వెన్నెంటి అతివాన్తవికత, అభ్యుదయ సాహిత్యము, ప్రజాసాహిత్యము మొదలైన నానా విధోద్యమములు ప్రజల నుట్టుకొలుపుచున్నవి. పరిణామముమాట ఎట్లున్నను ఈ ఉత్సాహవికాసములకు మేము మిక్కిలి హర్షించుచున్నాము.

ఈ విప్లవోద్యమముల నుంచి చెడ్డలను నిర్ణయించుట మా పనికాదు. అది కాలమే

నిర్ణయించగలదని మా విశ్వాసము. నిరంతర విప్లవములు త్రికాలములకును సామాన్యములు. ఆంధ్ర సారస్వతః ఇటువంటి ఎన్ని విప్లవముల ధాకలకు ఈ లాగ్గి నిలిచినదో విషయజ్ఞులకు ఎఱుకలేనిది కాదు. ఇవి పుటవాకసమానములు. నిజమైన సారస్వతము - శాశ్వతప్రహృకల్పమైన సారస్వతము నిగ్గుడరి నిలుచుటకు ఇవి ప్రకారాంతరముగా తోడ్పడగలుగునని మా విశ్వాసము. పాతకొత్తల మేలుకలయికకు ఇవి ఊతయిచ్చుననికూక మా సమ్మతము.

ఇక, పోతే, సారస్వతప్రయోజనముల నొంట. ఈ విషయమున పిభిన్నవాదములున్నవి. వాని చర్చ కిది తావుకాదు. కాని సామాజియ ఆసామంజస్యముల నిర్ణయమును కూడ వ్యవస్థలోకమే క్రమశః చేయగల దన్నచో ఏ నివాదయు నుండదు.

ఏద మెట్లున్నను, ఇటువంటి మహా ప్రైతన్యము పుట్టినందుకు మేము చాల హర్షించుచున్నాము. దేశమెల్లెడల ఈయేడు జరిగిన సభలు, సమావేశములే ఈ ప్రైతన్యము చకు ప్రత్యక్షతార్కాణ. ఈ ఉత్సాహము సత్పథమునుబట్టి, ఆంధ్రతేజమునకు, ఆంధ్ర ప్రతిభకు చక్కని ఉదాహరణగా కలకాలము ఉండిపోవలెనని ఆశించుచున్నాము.

కొత్త సంవత్సరము క్రొంగొత్తదీధితులతో ఆంధ్రమహాజనులకు అష్టశ్వర్యాభివృద్ధిప్రదమై వెలయుగాక !

అభినవకవిత

= శ్రీ విల్లలమట్టి వెంకట హనుమంతరావు =

మానవుడు లోకకాండము పొందుటకై నిత్య నవీన మార్గముల నశ్వేషించుచుండును. దీనికి తార్కాణముగ నాతని వేదభావలలోని మార్పు కన్పించును. అట్లే సాహిత్యమందుకూడ మార్పు మార్గముల నాయాకవులు కాలానుగుణముగ స్వీకరించు కొందురు. మతములొకట ననేక ధేదములు ప్రతీయ మానములగుచున్నవి. సంఘ సంస్కారి వచ్చి యెప్పుటి కప్పుడు సంఘమును మరమ్మత్తుచేయుచుండును. మార్పునీటి సహజగుణము. కాని ప్రాథమిక నూత్రములకే విధమైన తుది యుండకుండునంతవరకా మార్పు సమ్మతమగుచుండును.

ఈనాడు నిత్య వ్యవహారములో 'ఓహంటి సిజమ్' అను పదము విరివిగా నుపయోక్త మగుచున్నది. సామాన్య మానవధర్మములకును, ప్రకృతికిని, పథ్యతకును దూరముగానూండి, అప్పటికి నవ్యాభావికముగా, నపథ్యముగా, నిష్టనకారకముగా సంచరించు పద్ధతిని 'ఓహంటిసిజమ్' అనుచున్నాము. సంఘములోను, సాహిత్యములోనునది యన్వయముగుచున్నది. ఇట్టి పద్ధతి కాలగతిలో సహజముగా నిమిడియుండును. ప్రతి సమాజములో—ప్రతి సాహిత్యములో నీవిధమైన భావచేతన మగుపించుచునే యుండును. కాలము జడముగాదు. అది ప్రవాహమువలె చేతనమునకు లోపైనది. కాలవాహిని కెదురీదజాముట యని వేకము. ఎప్పుటికప్పుడు మూతన వికాసముల మానవుడు గ్రహించుచుండినరేనేకాని మడికట్టుకొని కూరుచుండరాదు. మూతన భావచేతనము సాహిత్య సమాజములలో కల్లుచుండుట జాతియొక్క ప్రతిభనెల్లడించును. ఈనాటి భావచేతన మునునాటికి ప్రాతనది ప్రాచీనమగును. తత్కాలమునకు భావచేతనము విప్లవభ్రాంతి చేకూర్చి కొంత అలజడి కల్గించి

ఎను, అది పరిపాలింపఁబోయి మానవమనసులలో స్థిరపడిన పిమ్మట బాధలేదు. ఎంతటి భావచేతనమైనను ప్రధాన మానవనూత్రముల నతిమ్రమింపరాదు. అట్లతిక్రమించినచో నది జాతిలో నిమిడిపోలేదు.

మన సాహిత్యము నవలోకించినచో చెన్నై న్నియో యుద్యమములు వచ్చినట్లు తెలియుదుము. అది మొట్ట మొదట పురాణాది సంస్కృత గ్రంథముల ననువదించుటతో ప్రారంభమైనది. దాని ననువాదోద్యమ మనదగును. తరువాత స్వకవాల కల్పనముల కాలవాలమైనది. దానిని కల్పకోద్యమ మనవచ్చును. అటుపిమ్మట గీతికి ప్రాధాన్యము కలిగిన గీతన వచ్చినది. అది నావోద్యమమగును. తరువాత వచ్చినది ఆభినవకవిత. ఇది భావోద్యమముగా ప్రసిద్ధిపడసినది. జీవిధమైన భావోద్యమ మంగ్లసాహిత్య సంస్కరముల నవచ్చినట్లు తెలియును. ఆంగ్ల సాహిత్యములో కూడ నిది సంక్రమించుటకు దానివై ముగ్ధ సాహిత్య ప్రభావము కారకము. ఇట్లు దీని మూలమును గమనించి, నూత్రములనుకూడ వరయుదము.

కవిత్వము మానవజీవితసాహిత్యో పరుగిడునది. అది సచేతనము. కవిత్వము జీవితమునకు భావవ్యాఖ్యాన మున్నగు. విజ్ఞానము. కావుననే కవిత్వము జీవితమునకు బాయనంటిదను నిర్వచనము పొసగినది. మానవజీవిత మనేక కవుల చేతులలో వివిధ వ్యాఖ్యానముల నంది విమత్సరపరిణామముల నందుచుండును. ఈ జీవితము క్షణికమైనను కవి తన శక్తిచే దానిని శాశ్వతముగా కావ్యభిత్తికపై చిత్రించును. నక్షర జీవితమునకు ప్రతిమాస్థితి నొసగుటయే కళాధర్మము. ఈ విధముగా చిత్రితమైన ప్రతిమలన్నియు భిన్న ప్రకృతులు కలవిగా పరిణమించుచుండుట శత్యము. కొన్ని క్రమపరిణామమునకు దారితీయుచు

నుండును; కొన్ని కేనికోడను సంబంధములేక ప్రత్యేకవైఖ్యగల కలవిగా వర్తించును; మఱికొన్ని వికృతరూపములను పొంది, లోక విరుద్ధములుగా నుండును. వైవానిలో క్రమ పరిణామము కల్గినవి కవితాలోకమున నెట్టి కల్పనలను కల్గింపక ప్రకాశించు నవి. విశిష్టమైన వికృతమూర్తుల ప్రకటించునవి విప్లవ కారకములై పృథక్వ్యము కల్గియుండును. ఏకకాలా వచ్చేదకములుగా నీ రెండు ప్రకృతులు సాహిత్యములో భాగించుచునే యుండును. మొదటిది స్థిరము; రెండవది భావచేతనము! భావచేతనమే మొదట ప్రభవించు నది. అది క్రమముగా గమగ్ర స్వరూపమును పొంది యొక స్థాయిని సిద్ధపరుచును. ఇది సాహిత్య ధర్మము. కావున భావచేతన కారణమై, పరిణామావస్థలో క్రమముగా స్థిరత్వము వహించును.

ప్రతిభాష సాహిత్యములో నీ ప్రవృత్తి వలయుచునే వచ్చినది. జర్మనీ దేశమందు 'కాంటు' అను తత్వజ్ఞుడు లోన తత్వమును విచారించి మనకు బాహ్యరముగా కన్పించు వస్తువులలో నొక యతివస్తువు దాగియున్నదని చెప్పినాడు. తరువాత 'ఫీట్జ్' యను మఱియొక వేత్త యా యతివస్తువును 'అహం' అను పదార్థమని నాడు. ఎవరే ిద్ధాంత మొనర్చినను 'మానవత్వము' నశింపజేయరాదని 'షెల్లింగ్' ప్రవచించినాడు. 'జోనాలిస్' అనువాడు 'రొమాంటిక్' కవులలో ముఖ్యుడై ప్రేమగాఢల ససంఖ్యాకములుగా చిత్రించి తనివిదీరక, లోలోత్రగ సౌందర్యమునకై యట్లు జాచినాడు. తుద కీ లోకమందు పాక్షికమైన సౌందర్యమే చూడగల్గునని వినుపు చెందినాడు. కావుననే కావాలి మన ప్రాచీన లాద్యకవోద్యమమునకే ప్రాధాన్య మిచ్చియుండురు.

ప్రాంసు దేశములో సాంఘిక రాజకీయ వేత్త యగు రూసో మనీషి. ఇతడు స్వాతంత్ర్యోద్యమమును ప్రబోధించినాడు. ఈతని ప్రభావమే జర్మనీ స్వతంత్ర గీతములకు తగినది. సాహిత్యములో రూసో యలజ్జ కలిగించినాడు. పూర్వసాహిత్య నూత్రములమీద ఆంగ్లముగా తిరస్కార భావము కలగజేసినాడు;

నిర్మానుష్యమై ప్రకృతి నారాధించినాడు. మానవులపై జాగుప్ప యభివృద్ధిచెందినది. ధర్మయ్యుతి సాహిత్యములో — మతములో — రూసోవలన కలిగినది. ఈ 'రొమాంటిక్' ఉద్యమమునకు బాగుగా, దోహదమిచ్చినవాడు 'రూసో' యని చెప్పవలెను. ఇతడే 'భావచేతన'కు ప్రవక్త. ఆదినములలో రూసోను విప్లవకారునిగా పరిగణించినన నాశ్చర్యముగాదు.

క్రమముగా నింగ్లాండుదేశమున కీ గాలి సోకినది. ఆసాహిత్యములో స్పష్టముగా నీమార్గాను యాయు లనేకు లగుపించుచున్నారు. కీట్స్, ట్రైబ్, షెల్లిలలో నీ భావచేతనము మూర్తీభవించినది. వీరు ప్రణయకవిత్వమును వ్రాసినారు. అసభ్యశృంగారము నైకము వర్ణించినారు. ట్రైబ్ నియమాలంఘన మొనర్చుటలో దిట్ట. అతని కవిత్వమే దీనికి సాక్ష్యము; విశృంఖల విహార మొనర్చి స్వతంత్ర జీవితమును గడిపి గర్వింపినాడు. తరువాత వచ్చినవారిలో 'స్విస్సర్స్' వైవారి యంశలన్నియు గ్రహించి కవితా వ్యాపారము సాగించినాడు.

ఈ విధముగా భావోద్యమము ప్రతిదేశవాజ్ఞయములో నుదయించినది. ప్రాచీన ధర్మోల్లంఘనము, ఛందోనియమాతిక్రమణము, స్వేచ్ఛాకాంక్ష, ప్రణయ పాసనము, ప్రకృతి పరీక్షలను, అహం ప్రత్యయము, మన సత్వ చిత్రణము, పతితోద్ధరణము, ఆత్మభావ వ్యక్తీకరణము లనునవి యీ భావోద్యమము యొక్క ప్రధాన నూత్రములని తెలియును. ఈ యుద్యమము సాహిత్యము నొక విలక్షణమైన నూత్న మార్గమును బట్టించినది.

ఆంగ్ల సాహిత్యములో నైక మివిధ మైన కవిత యీ యురువదన కేతాబ్రుత ప్రళమ సంకర్షరము లలో నంకురించినది. ఆంగ్లకవుల రచనలు విద్యా ప్రణాళికలో స్థానముకొన్నవి. తప్పని సరిగా శాండ్ర విద్యార్థులు వానిని పఠించినారు. తత్ఫలితముగా వీరి శాంగ్ల భావకవు లభిమానులైనారు. మన సాహిత్యములో నెట్టి ఆత్మపరమైన కవిత లేదని గుర్తించినారు. ఆంగ్ల విద్యా ప్రభావమువలన పాశ్చాత్య జేషమువై. వారి యాచార వ్యవహారములమీద ప్రీతిజనించినది.

సంఘములో కూడ మార్పుచేసినది. స్త్రీ విద్య కారణముగ సహవిద్య వచ్చినది. అత్యుపాధ్యాయులైన నూతన పని వేతములు సంఘ వ్యవహారములో తారస్థినివి. పనికితోడు విద్యార్థుల వయసు తోడైనది. యువకవులు స్వావభవ భావ్యముల చెప్పబోడగినారు. ఆంగ్లవిద్యా భ్యాసకుల కేవల హృదయచ్ఛాయలకు స్వరూప వైచిత్రి నిర్మింపక విడువరా దనుకొనినారు. అంతకు పూర్వము మన సాహిత్యములో కవి ఉత్తముపురుషులలో కవిత్వం చెప్పలేదు. ఈ నూతన భావోద్యమము కారణముగా కవి ప్రత్యేకమైనది. ఆత్మప్రణయమే కథావస్తువైనది; ఇంగు విప్రలంభమే కాని సంయోగమున కవకాశమే కానరాదు. ప్రణయోద్ధీపన భావములలో చేరునట్టి కోకిల, సముద్రతీరము, ఉద్యానము, కరద్రావణము. మున్నగునవి వారి వర్ణనమున కాస్పదమైనవి. పురాణములవలె కథను చెప్పట క్రమముగా సన్నగిలిపోయి, ప్రబంధములలోవలె కల్పాదంబరము, పన్నివేళకల్పనము, పాత్ర చిత్రణము మొదలైనవానికి ప్రాధాన్యము తగ్గిపోయి, కేవలమొక్క ఊణములో కలిగిన యాత్మానుభవమును చక్కని భావముతో మేళవించి యుద్వేగముతో చెప్పట నవ్య కవిత్వ లక్షణమైనది. సంఘములోని స్వేచ్ఛా ప్రవృత్తి తోపాటు కవిత్వంలోకూడ స్వేచ్ఛాపాదమైనది; గాన యోగ్యమైన మాత్రా ఛందమునకు గౌరవము పొచ్చినది. అడుగుడుగునకు ప్రకృతిప్రబోధలను గ్రహించుచు వచ్చిరి.

ఏవంవిధ కవిత్వ ప్రభావకాంతు లాంధ్ర దేశమున మొట్టమొదట తిరుపతి వేంకటకవులపై బడినవి. కాని వాని ప్రభావము వారిని సంపూర్ణముగాలో గొనలేదు. 'ప్రాచీనమార్గమునకు భరతవాక్యము, నవ్య మార్గమునకు నాందివాక్యము' వీరిలో ప్రతిగొన్నవని తెలియుచును. తరువాత నూతన భావచేతనము సమగ్రముగా వారిశిష్యులలో కల్గినదని చెప్పవచ్చును. ముఖ్యముగా శ్రీ రాయప్రోలు సుబ్బారావు, శ్రీ గురజాడ అప్పారావు లీ మార్గమునకు తెలుగు దేశములో ప్రవర్తన జెల్లెను. ఈ విధమైన కవిత్వము 'ఆభివృద్ధి కవిత్వ' అనినారు. వీరిరువురి కవిత్వంలో పై పేర్కొనిన

లక్షణములన్నియు దోడ్పడినవి. రాయప్రోలు వారి లలిత (1909), తృణకంకణములు (1914), గురజాడ వారి 'మత్స్యాలసరములు' (1910) ఆభివృద్ధికవిత్వ సంపూర్ణోదాహరణములు; భావవస్తుచలనలో మార్పు గానించినది. అదేకాలములో శ్రీ కట్టమంచి రామలింగారెడ్డి, శ్రీ రాళ్లపల్లి అనంతకృష్ణశర్మలుకూడ నాభోరణిలో రచనసల్పివారు. ఆ టు పిమ్మట శ్రీయుతులు అంగిరి లక్ష్మీకాంతము, కాటూరి వేంకటేశ్వరరావు, దువ్వూరి రామిరెడ్డి, సాహితీసమితి సభ్యులు, అబ్బూరి రామకృష్ణరావు, అడివి బాపిరాజు, విశ్వనాథ సత్యనారాయణ, బసవరాజు అప్పారావు, నందూరి సుబ్బారావు మొదలైనవారు నూతన భావచేతనకు లోబడి రచనలు సాగించినారు.

ఆంధ్ర భావలో భావోద్యమము కారణముగా బయలుదేరిన సాహిత్యప్రవాహమును పరిశీలించినచో నది వివిధమార్గములలో ప్రవహించినట్లు తెలిసికొందుము. ఆయా మార్గములకు ద్రవ్యాలకేకపోలేదు. ఒక్కొక్క మార్గమున కనుచరు లెప్పుడు బయలుదేరుదురో అప్పటి కవి నిలకడజెందినట్లు గ్రహింపవలెను. నవ్యాంధ్రకవిత్వములో పాదమాపుచున్న భిన్నమార్గముల నీ క్రింది విధముగా నెన్నవచ్చును:

1. ఇంగ్లీషు కవిత్వమున కనువాదములు.
2. ఆంధ్రుల ప్రాచీనప్రాధనమును తలుచి ప్రబోధించు రచనములు.
3. ఆత్మపరమగు ప్రణయమును చిత్రించుకవిత్వ; స్త్రీ వ్యక్తిని గౌరవించు రచనలు.
4. ఆంధ్రులకు సన్నిహితములగు ఆచారవ్యవహారములను వర్ణించు కవిత్వ.
5. ఆరీయభావములకు ప్రకృతియందలి రసాస్థ్యములను లగించిన రచనము; ఆర్థధర్మప్రతిపాదనము సూత్రముగా నున్న కవిత్వ.
6. భారతదేశ స్వాతంత్ర్య రక్తితోకూడిన రచనములు.
7. సంఘసంస్కారము నిమిత్తముగా వచ్చిన రచనము.

8. పతితోద్ధరణమే నూత్రముగా నున్న కవిత.

9. ఉత్తమమానవత్వసిద్ధికి సత్యాహింసలు నూత్రములుగా నున్న కవిత్యము.

10. లౌకికసౌఖ్యమే ప్రధాన ధర్మమని ప్రబోధించు రచనలు.

ఇక నీ విధమైన దశవిధమార్గములకు ప్రవక్త లను దగువారిని గూర్చి విచారించెను.

మొదటి మూడు మార్గములకును రాయప్రోలు వారు ప్రవక్తలని చెప్పకొనవలెను. ఆంగ్లములోని 'హెర్మిట్' అను కావ్యమును నవ్యకవిత్వాసరణిలో 'లలిత' అను పేరుతో ననువదించి రాయప్రోలువారు ప్రథమమార్గమునకు శ్రీకారము చుట్టినారు. ఇదిగాక యాంగ్లదీక్షయ ప్రంభమును జ్ఞప్తికి తెచ్చి తిరిగి ప్రతిష్ఠింపజూచిన ప్రథమాంగ్రసవ్యకవికూడ నాయనీ. అటు పిమ్మటనే హంసీశ్వరము ఆంగ్రప్రశస్తి, రాష్ట్ర గానము, ఆంగ్రరేజము మొదలైన రచనములు వచ్చి నవి. ప్రణయపరమైన భావముల నూహించి యందు వినుత్సూయమును సృష్టించిన నవ్యుడుకూడ రాయప్రోలువారే. నవ్యకవిత్వలో నియమాలంఘన మొక నూత్రముగా నెన్నిటిమి. రాయప్రోలు సుబ్బరాయకవి శృంగారరసమును గూర్చి ప్రశస్తిక సిద్ధాంతమును కల్పింపజూచినాడు; శృంగారరసీకరణమునకు నాయికానాయకుల మధ్యనున్న మోహమే స్థాయిభావముగా నుండనక్కరలేదనియు, సోదరీ సోదకుల మధ్య నున్నట్టి వాత్సల్యము, స్వామినీవకుల మధ్యనున్నట్టి భక్తియు స్థాయిభావములగుట కేల యధ్యంతరమనియు భావించినాడు. ఆయనకావ్యమునీ నూత్రమునకు దాహరణములగును. తమోగణముతోడను, రజోగణముతోడ, నున్న మోహము లేక కామము యీతమైనగాని పవిత్రమైన ప్రేమ గా పరిణమింపదు. అదియే ఉత్తమమైన సుధనత్వప్రేమయగును. ఆంగ్లములోని 'Love is divine' అనునదియు, భగవంతుడు ప్రేమ స్వరూపుడను నూక్తియు నట్టి శుద్ధప్రేమకే వర్తించునవి. అందువలననే మాలిన్యరహితమైన ప్రణయభావము ప్రభవప్రీతికి తీసికొనిపోవు నను విశ్వాసము రాయప్రోలు

వారి కున్నట్లు కనుగొందుము. ఈ విధముగా మొదటి మూడుమార్గములకు సుబ్బరాయకవి ప్రవక్తయైనాడు.

ఆంగ్లములకు సన్నిహితములైన యాచార వ్యవహారములకు చక్క నిరూపు కట్టుటకు బసవరాజు అప్పరాయకవి మొదట ప్రయత్నించినాడు. అప్పరాయకవి భావోన్మాది. జాతీయముగా భావింపగల సమర్థుడు. ఆయన వ్రాసిన నాగులచవితి-వటపత్రకాయ-మొదలైన రచన లిందులకు దాహరణములు. ఈ భావమును పెంపొందింపజేసినవారు లేకపోలేదు. శ్రీకొడారి ఆంజనేయులు వ్రాసిన 'పెండ్లికూతురు', విశ్వనాథ వారి 'యూగనోము', రాయప్రోలువారి 'సంక్రాంతి', బాపిరాజుగారి 'గంగిరెడ్డు' కవికొండలవారి 'జోతలపాట' మొదలైనవియా శ్రేణికి చెందినవే. ఈ విధమైన హృదయంగమమైన భావమునకు (నే దెవరు నంగీకరింపకపోయినను) బసవరాజువారి ప్రభావము లేకపోలేదని మనవి.

నవ్యకవులు ముఖ్యముగా ప్రకృత్యుపాసకులు. ఆత్మభావమునకు ప్రకృతిలోనున్న గుప్తభావములను జోడింపగల ప్రతిభ నవ్యకవులలో చాలవఱకున్నట్లు ద్వ్యతిలును. ప్రకృతిలోని వస్తువుల రెంటిని గైకొని వానిని నాయికానాయకులుగా రూపకల్పనముచేసి చిత్రించుటలో ప్రధానముగా రామరాజ భూషణుడు. అతని వసుచరిత్రమే యిందులకు తార్కాణము. నవ్య పథములో నట్టి భావమునే గేయమర్యాదలలో నడిపించిన విశ్వనాథవారు గణనీయులు. ప్రకృత్యుపాసన కత్యంతస్థానము కల్పింపజూచిన నవ్యకవులలో విశ్వనాథవారంగ్రగణ్యులని చెప్పవలెను. ఆయన వ్రాసిన 'కిన్నెరసానిపాటలు', 'జోకలమ్మపెండ్లి', అనునవి పై సిద్ధాంతమును ధ్రువపఱుపగలవు. ఇంతియగాక మూలముగా వెలువడిన సాహిత్యములో నార్థధర్మ నిష్కలిగిన రచనలల్పసంఖ్యాకములే. ఇట్టి యార్థధర్మ ప్రతిపాదనాదీక్షతో వ్రాసినవి యెచటైన గన్పించినవో నవి విశ్వనాథవారి రచనాప్రభావ జనకములే యని చెప్పిన సత్యమారముకాదు. కాబట్టి నవ్యకవిత్వములో విశ్వనాథవారిది విలక్షణమైన మార్గమునకు జెందినదిగా నెన్నవచ్చును.

కవిత్వములో కాలానుగతముగా నూ రెట్లు వచ్చుచున్నదో సంఘములో సైత మటులనే క్రమ పరిణామము కన్పించుచున్నది. ముఖ్యముగా నవ్యులలో సంఘ సంస్కారమును మాత్రముగా పెట్టుకొని కృషిచేసినవారు శ్రీవీరేశలింగము పంతులు. వీరు పన్నా సములతోడను, వచనరచనలతోడను తత్వచారమునకు బూనుకొనిరిగాని కవిత్వమును వాహికగా గ్రహింపలేరి. దీనిని శ్రీగురజాడకవి పూరించివాడు. నవ్యకవితా పద్ధతులలో సంఘసంస్కారకాః ప్రాయమున శృంగీకరింప ప్రయత్నించిన ప్రథమనవ్య కవి గురజాడ కవియే. ఆయన వ్రాసిన మత్యాల పదములు చదివిన వారి భావమును గుర్తింపకపోరు. ఇదిగాక గురజాడ కవి మఱియుక మార్గమునకును గురువని చెప్పవలెను. భారతదేశము పారతంత్ర్యమునకు గురియైనదిగా! దీనికి చకితుడు కాని కవి ద్రష్ట కానేరడు. హిందీ భాష కవులలోను, వంగభాష కవులలోను వైభావమునకు చకితులై స్వాతంత్ర్యగీతముల నాలపించి ప్రజల ప్రబోధింపజూచినవారనేమిటన్నారు. మన నవ్యులలో సంతగా దీక్షబూనినవారరుదుగా నున్నారని చెప్పకపోరు. ఇట్టివారిలో శ్రీగురజాడకవి ప్రథముడే యగును. మత ప్రవక్తముల దొరికించి స్వాతంత్ర్యకాంక్ష పాడుమటకై యాతడు ప్రయత్నించినాడు. శ్రీయుతులు బలిజేపల్లి లక్ష్మీకాంతము, మంగిపూడి వేంకటశర్మ, గరిమెళ్ల సత్యనారాయణ, వేదుల సత్యనారాయణ మొదలైన వారిలో నీ స్వాతంత్ర్యచ్చ పాడమినట్లు కనుగొందుము. వారి రచనలే యిందుకుదాహరణములు.

ఈ నవ్య కవిత్వోద్భవమునకు పూర్వము కావ్య రచనలో నాయికానాయకులనుగా ఉదాత్తులైన వారిని—అంబరచుంబిత శిఖరములుగల భవనములలో హంసతూలికా తల్పములమీద కాలములుచ్చు భోగు

1. చెట్ల పట్టాల్ పట్టుకొని
దేశసులంతా నడవలెనోయి
అన్నదమ్ముల వలెను జారులు
మతములన్నీ మెలగవలెనోయి!—మత్యాల పదములు.

లను—వీరుకొనుట యాచారమైనది. దీని కపవాదముగా కొన్ని రచనలు వచ్చినవి. పట్టియులను నాయికానాయకులుగా నేల గ్రహింపరాదను భావము కలిగి శ్రీనందూరి సుబ్బారావు ఎంకి - నాయుడు బావలను పూజించినారు. ఈ విధముగా పట్టియుల హృదయ సాగరములలో దాగియున్న భావరత్నములను వెలికి దీసికొనివచ్చిన నవ్యుడు శ్రీనందూరికవి. పవిత్ర ప్రణయ ధర్మమును పామరులకు సైతము బోధించుటకై యాతడు ప్రయత్నించినాడు. ఉదాత్తులకు, మధ్యయులకు, పామరులకు సుత్రము నివృత్తులను ప్రబోధించుటకును, ఆదర్శమార్గములలో వారి మనోభావములు వర్తించుటకు చేయుటకును ప్రయత్నించువారుగదా కవులు! పామరుల కభ్యున్నతి కలిగించుటకై పూనుకొనువా గరుదుగా నున్నారు. అట్టి కొలది నవ్యకవులకు మార్గదర్శి శ్రీనందూరి సుబ్బారావు కవి యని చెప్పవలెను. ఈ మార్గానుయాయులలో శ్రీయుతులు అడివి బాపిరాజు, భాగీనారాయణమూర్తి, గోఖలే, ప్రయాగ నరసింహ శాస్త్రి, కందుకూరి రామభద్రగౌతు, కొనకల్ల వెంకటరత్నము మొదలైనవారు కొందరు. వీరి రచనలలోని సిద్ధాంతము పతితోద్ధరణ మనవచ్చును. ఇట్లు శ్రీనందూరి కవి యొక మార్గమున కుపదేష్ట నైనాడు.

మానవజన్మ మనితకోర్తియమైనది. ఈజగత్తులో నావరించిన మాయాతమస్సును మానవుడు తా నాస్థించు జ్ఞానముచే పటాపంచలుచేసి పరబ్రహ్మము నెఱుగుటలో సుత్రము సాధకుడుగావలెను. అరిమద్వర్గములచే వీడింపబడుచు మానవుడు తమారాశినుండి తప్పించుకొనలేక పోవుచున్నాడు. ఇంద్రియ నిగ్రహ మొక్కుమ్మడిగా నలవడునదికాదు. మనసు రాగము నుండి విరాగమునకు మార్పుచెందుటకు క్రమసాధనము కావలయును. ఈ క్రమ పరిణామము కల్గుటకే చతుర్విధాశ్రమములు నియమితములైనవి. యుముక్షువు లీ యాశ్రమములలో నియమముగానుండి తత్తద్ధర్మములను యథాక్రమముగా నిర్వర్తింపవలెను. మాయావృతమైన యాజగత్తునకావల నిర్వ్యలతక్తి యూరక లభించువా? అనాదిగా మనదేశమున నీ సిద్ధాంతములు ప్రచారములో నున్నను వీనిపై నాదరము క్రమముగా నాగిడి క్షీణించుచువచ్చినది. నవ్యులకు సత్యావినాసము

నూత్రముగా జెట్టుకొనిన పాదములమునై దృష్టిలోపాగి నది. బుద్ధదేవుని జీవితమునుండి కొన్ని కొన్ని పన్ని వేళములను చిత్రించుటకు నవ్యకవులు గడిగినారు. శ్రీ తిరుపతి వేంకట కవులు బుద్ధచరిత్ర వ్రాసినప్పటికి నీ విధమైన భావమునకు ప్రచారము దెచ్చినవారు శ్రీ పింగళికాటూర్లు, వీరు వ్రాసిన 'సౌందరనందమే' యందుల కుదాహరణము. గురువుల భావములను శిష్యులు ప్రచారములోనికి దెచ్చుట సంప్రదాయమే కదా! ఈమార్గానుయాయులలో శ్రీయుతులు వేలూరి చంద్రశేఖరము, వేమూరి వేంకటరామనాథము, నెల్లూరి కేశవస్వామి, సూర్యచంద్రులు, రాజలింగము, పన్యాల రంగనాథరావు మొదలైన వారెందరో యున్నారు. శ్రీ పన్నిధానము సూర్యనారాయణ శాస్త్రిలుకూడ జాతక కథానుచ్ఛము వ్రాయుటచే నీ భావము వారికిని సోకినదని చెప్పకతప్పదు. ఈ విధముగా పాదముత ప్రభావము నవ్యకవులపై నితరగా పడుటకు శ్రీ పింగళికాటూర్లు సౌందరనందమే కారకమని చెప్పవలెను; ఈ భావమునకు ప్రచారమైన నూత్న మార్గ నిర్మాత లైనా నీ జంటకవులు!

భారతదేశము పాశ్చాత్యదేశములకలె లౌకిక చింత ముఖ్యముగా గలది కాదు. మన దేశములో నేవిషయమును గ్రహింపవలెనన్న ముందుగా దేశసంప్రదాయము నెఱుగవలెను. ప్రధానముగా భారతదేశ మాధ్యాత్మిక తత్త్వముకలది. శరీరబలముకన్న మనోబలమును, సమాజమందలి గౌరవముకన్న స్వగ్లోకములో గురుత్వమును, ఇంద్రియకుష్టికన్న నింద్రియనిగ్రహమును, ప్రపంచ సౌఖ్యముకన్న పారలౌకికానందమును భారతదేశీయు లనాదిగా కాంక్షించుచు వచ్చినారు. పాపభీతియు, దైవభక్తియు మనవారిలో ముక్కుటములు. అట్లే మన భారతీయ సంప్రదాయములో 'రేపు' అను పదమునకు యోగ్యమైన స్థానమున్నది; స్వార్థముకన్న పరహితార్థము పాటుపడువారు. పాశ్చాత్యనాగరికతా మాత్రము నీ భావములన్నిటికి న్యతిరీక్తములు. అయినను మనకు వచ్చిన నూతన విద్యాపద్ధతులవలన క్రమ క్రమముగా పాశ్చాత్య సంప్రదాయముపై మమకారము సంక్రమింప దొడగినది. లౌకికచింత ప్రబలినది; 'రేపు' భావమునకు చింతించుట సర్వత్ర దూరమైనది.

ఇట్టి భావమును సంపూర్ణముగా చిత్రించిన కావ్యము మనకు గొప్ప మతగ్రంథమైనది. ఆ భావము పరిపాలించిన సంఘ మా దర్శమై నిలిచినది. ఈ విధముగా ఉమరు కావ్యము (పారశీక భావలోనిది) ఆంగ్లేయు సమాజ మాత్రము లుపాదేయములైనవి. నవ్యకవులలో నీ భావమును బాగుగా ప్రచారము చేయగలిగినవాడు శ్రీ దువ్వారీకవి. కార్యరూపేణ యా భావము నందించిన ప్రథమ నవ్యకవి యాతడు. కాని 'పానశాల' అను వాదమగుటచే శ్రీ దువ్వారీకవికే ప్రాధాన్యమియితే మేమో. ఏది యెట్లున్నను దువ్వారీవారి 'పానశాల' నవ్యులను చూడగొన్నదని చెప్పవలసి యున్నది. రాయప్రోలువారు, చిలుకూరివారు, మాధవపెద్దివారు, రామచంద్ర అప్పారావుకవి, యీ కావ్యమునే పునః పునః అనువదించినారు.

వీరగాఢలకును, కృషీవల జీవితమునకును రూపు గట్టిన కవి శ్రీ దువ్వారీ రామరెడ్డి యని చెప్పవలెను. కాని శ్రీ కట్టమంచివారు 'ముసలమ్మ మరణము' వ్రాసి దువ్వారీ కవికి పూర్వమే యొక మార్గమున కుపదేష్టలయినారని తెలియుదుము. బహుశః శ్రీ కట్టమంచి వారి కావ్యము దువ్వారీకవిని దిద్దియుండనోపు! వీరగాఢలపై దృష్టి మరలగా పల్నాటి వీరచరిత్ర జ్ఞప్తికి వచ్చి 'నాయకురాలు' అను పేరుతో కావ్యములు బయలుదేరినవి. ఆంధ్రులకు నే డీ విధమైన ప్రబోధ మత్యాసశ్యోకమైనది; రాజ్యపాలకులపై వర్తించిన జాతీయులు నే డీ విధముగా గుర్తింపలేని దుస్థితిలో నుండుటచే నిట్టి వీరగాఢులకల కావ్యము లెన్నే నిస్సోంపవలసిన కాలముగా నిది గన్పించుచున్నది. కాని జాతి పరములుగా, దేశపరములుగా సుత్రమకావ్యములను నిర్మించుటలో మన నవ్యులేలకో వెనుకబడుచున్నాము.

ఇట్టి యభినవ కవిత్వము పాశ్చాత్యకవిత్వ కనుక రణముగా బయలుదేరి తరువాత ప్రశ్నోకత గడించుకొని భిన్నమార్గములందు పాడనూపుచు సాంద్రమున విలసిల్లుచున్నది. భావములో - వస్తువులో - రచనలో - అలంకారములో - ఛందస్సులో - భావలో - దృశ్యకృతములో - నన్నిట నవ్యతనలవరచుకొని యభినవ కవిత్వ తెలుగువారికిని నీవమైనట్లు నిశితపరికిలనపై తెలిసికొందుము. ఈ నాటి కిది యాంధ్రసాహితీచరిత్రలో నొక యధ్యాయమునకు యోగ్యమైన స్థానమును గడించుట కర్హత కలిగి చెప్పొందుచున్నది!

నేటి తెలుగుకవిత్వపు పోకడలు

= శ్రీ గౌరావర్ణుల వెంకటసుబ్బరామయ్య =

తన సుఖదుఃఖములను ఇతరప్రాణులకు వినిపించుట లోకసహజము. కేవలము మానవులేకాదు, జంతువులు చైతన్యము తమ మనోవ్యక్తము సంజ్ఞలద్వారా ఇతర ప్రాణులకు తెలుపుతవి. వాటిని ఇతరులు తెలుసుకోలేకపోలే, అది వేరుసంగతి. ఈ విధంగా పశుపక్ష్యాదులేకాక జడపదార్థములగుడా మూకవాటిలో తమ వ్యక్తము, అంతరానుభూతిని వినిపిస్తుంటవి. అవి విని, వాటిలో తమ సానుభూతిని మేళవించి వ్యక్తపరచువాడే కవి; వ్యక్తపరచునదే కవిత్వము. అనగా ఆత్మప్రకాశనమే కవిత్వము. ఆ ఆత్మప్రకాశనేచ్చయే కవి తోత్సత్సత్తికి మూలకారణము.

కవి భగవత్సృష్టిలోని అణుఅణువునందూ సౌందర్యమును చూస్తాడు. ఆ విశ్వసౌందర్యమును మానసికంగా అనుభవిస్తాడు. ఆ అనుభూతియే కవిత్వరూపంలో వ్యక్తమవుతుంది. కాని నేటి కవి భావ్యసౌందర్యంతోపాటు అంతర్వేదననుగూడా తిలకిస్తాడు. ప్రకృతియొక్క అంతర్వేదనలో తన హృదయగోచరమగు మేళవించడమే నేటి కవిత్వముఖ్యలక్షణము. హృదయవేదనానుభూతియే కవితకు ఉద్గమస్థానమంటాడు నవకవి. ప్రకృతిలో ప్రకృతి, అణువులో అణువు, బ్రహ్మాండంలో బ్రహ్మాండము, వ్యక్తములో

* ఇందులో కవుల పేరు లివ్వకుండుటకు కారణము కవిశబ్దమునకు వికాలత కల్పించుటకే; వ్యక్తిగత మొనరించుట కిష్టములేకపోవుటే. పేరు లివ్వకుండా కవుల రచనలు వాడుకున్నందుకు తమిస్తారని నమ్ముతున్నాను. ఇందులో నాది యే ఒక కవితోతప్ప మిగతవన్నీ సోదరకవులవే. కవికవితకు నాభావనారంగును రుద్ది ఒక మాలగా కూర్చుటే నా ముఖ్యోద్దేశం. ఎంతవరకు సఫలమైందో!

వ్యక్తి, రోదనలో రోదనమవుతాడు నవకవి. పృథ్వియొక్క అణుఅణువునందూ, కాలయొక్క ప్రతిక్షణంలోనూ, క్రియయొక్క ప్రత్యేకస్పందనలోనూ జీవితలక్షణములను వెదకుట, వాటిలోని అంతర్వేదనకు తాదాత్మ్యమును ప్రకటించుటయే నేటి కవిత్వముఖ్యలక్షణంగా తోస్తుంది.

“రుధిరం ముదిరిన బధిరభాయలు
వ్యథాపూర్ణకృతి వృథాప్రయాసల
క్షుధాజీర్ణస్మృతి
తెరచిన హృదయపు వీధుల్లో
ప్రళయతాండవం గావించేయ్
కన్నుల ధారలు కారిన చారలు
హృదయం నమలిన ఉగ్రపుకొరలు
ఆత్మ గ్రసించిన అనలజ్వాలలు
అవిగవిగో - ఆలాగే
పెనుభూతాల్లా కనిపించేయ్
తెరచిన హృదయపు చరియల్లో నా
ప్రళయతాండవం గావించేయ్”

అని కవి తన అంతరాళంలోని ఆందోళనను వ్యక్తపరిచాడు. అతని హృదయంలోని ‘అధరంకదలని వృథాపూర్ణకృతి’ కన్నీటిధారల్లో వ్యక్తమైంది. అతనిని ‘హృదయంనమలిన ఉగ్రపుకొరలు’ అనలజ్వాలలవలె కాల్చుచూ పెనుభూతాల్లాగు గ్రసించినవి. ఆహ! యేమి భావతల్లిగత! కవి భావంలో లీనమై కారిక క్రియలను వేరుగా భావించాడు. అతని క్రియాకలాపము అతని వశంలో లేదు. దీనినే భావతల్లి న తంటారు.

కవిహృదయంలో జిజ్ఞాస చైతన్యము ఉంది. ఆ జిజ్ఞాసయే అతనికి జీవాత్మ-పరమాత్మల స్వాన్నిధ్యము కొరకు తపతపలాడిస్తుంది. పరమాత్మస్వాన్నిధ్యము

కై జీవాత్మకు అనేకమెట్లు-అంతస్తులు-దుర్గమదుర్గములు దాటవలసినస్తుంది. జీవాత్మ వాటిని గమించుట సమర్థమని తేలుతుంది. ఇంతలో అతని వ్యభాషాదమును ప్రకృతిపర్యవేక్షణకు స్వాభావికంగా దిగుతుంది. అందులో అణుఅణువునయూ ఆ పరమాత్ముని దివ్యప్రకాశమును చూస్తాడు. ఆ దివ్యాంశములోని ఒక అణుమాత్రమైన తన జీవాత్మకు సంబంధాన్ని కల్పిస్తాడు. తరువాత విరహగీతిక లాలపిస్తాడు. ప్రకృతియొక్క అంతర్వేదనతో తన వేదనను శ్రుతి గొల్పుతాడు. హిమకణములను ప్రకృతిబాష్పములుగా తలచి తన కన్నీటిని స్వాగతంకొరకు పంపుతాడు.

“ఇంత విశ్వమృ నావలెనే తపించి
కరగిపోయిన దొక బాష్పకణము రాలి.”

కవి విరహగీతిలో తపిస్తున్నాడు. ఆ పరమాత్ముని దివ్యప్రకాశము అతని హృదయచక్షువుల కందలేదు. అందుకై ప్రకృతినిగూడా తనవలె విలపించు విరహిణిగా చూచాడు. తనవలె బాష్పములు రాలుస్తున్నట్లుగా మంచుకణములను చూచి భావించాడు. అతనికి, ప్రకృతికీ మధ్యన మాయయొక్క ఆవరణ తొలగలేదు. ఆ ఆవరణయే తనను భక్తిసమాధిలో నిలిపి భగవత్సాక్షాత్కారమునకు, భావోన్నతికి పురి గొల్పుతున్నది. కవియొక్క దివ్యసమాధిని దర్శించండి—

“నిత్యకుసుమార్చనల దోగి నీసమాధి
ఏడులోకాల పరిమళ మేలుకొనిన
నాయుడ గలట్టి వలపులు పోయిపోయి
కాగిరించును సప్తలోకాల తావి.”

తనవలెనే ప్రకృతిగూడా సమాధిస్థమై కనబడుతున్నది. అది ప్రకృతి కాదు. ఆ దివ్యపరమాత్ముని జ్యోతియే ఆ ప్రకృతి. అందులో ఏడులోకాల పరిమళము ఇమిడియున్నది. ఆ సప్తలోకాల తావిని-ఆ దివ్యప్రకాశమును - కవియొక్క వలపులు పోయి కాగిరిస్తవి. యేమి ఉత్కృష్టభక్తి! యెంత వికార హృదయము! ఇందులో - ఈ కవిభావంలో - ఏడులోకాల తావి ఇమిడి పాతకలోకాన్ని ఆనందముగ్ను

లను చేయటం లేదా? దీన్ని యే రసహృదయము ఆస్వాదించజాలదు ?

ఇంకా, కవి ప్రకృతిలో లీనమై తాదాత్మ్యమును-ఆ తాదాత్మ్యంతో సామీప్యసంబంధమును-ఆనందానుభూతిని కల్పించి జీవితపరమావధిని జేర ప్రయత్నించుచున్నాడు. ప్రకృతిలో ప్రేయసిని ప్రేయసిలో ప్రకృతిని తిలకించి రెండింటి అభేదమునూ ప్రకాశ్యంగా అనుభూతిచేసినాడు. ఆ విశ్వసౌందర్యంలో ప్రేయసిసౌందర్యమును కలిపి ఏకవస్తువుగా గ్రహించినాడు. ఆ ప్రేయసి యెవరో కాదు. కవి తీరాధ్యదేవత - సౌందర్యఖని-కవితాస్రవంతికి జన్మస్థానం-కవి సృష్టించిన సౌందర్యమూర్తిని. కాని ప్రకృతి ముందు తన ప్రేయసిసౌందర్యము లెక్కింపదగినది కాదని కవి స్వయంగానే గుర్తించాడు. అంతే కాదు. తన ప్రేయసియే ప్రకృతిలో లీనమైపోయింది. చూడండి—

“వాదిల్లి చెలుగుచే జాలువారెడు మోము
నీలాభ్రపటలిచే మాటుపడియేనా ?
కలువ రేకుల సౌరు దిలకించు కనుగవల్
రేరాజురాకచే ముకులితంబయ్యెనా ?
పసిడినే నిరసించు పరువంపు మైచాయ
సంధ్యాతపంబులో సమసిపోయేనా ?
చిరుమొగ్గలను మీటు తంత్రిస్వనంబులు
మందానిలంబులో మరగిపోయేనా ?
శ్రుతిపుటంబుల కెక్కి మది గరంచెడు పాట
కోకిలారవములో కూడిపోయేనా ?”

కవియొక్క యీ ఉత్కృష్టఉపాసనను- యీ సౌందర్యానుభూతిని వ్రాయుటకు నావద్ద శబ్దబాలం యేదీ? ప్రేయసిలో ప్రకృతిని తిలకించినా కవిహృదయానికి తృప్తి కలుగలేదు. ప్రకృతిసౌందర్యము ప్రత్యక్షముగా చూచి కూడా చూడనిదే సామాన్యులకు; చూడనిదికూడా చూచినదే కవిహృదయానికి! కవి భావాలు ఉన్నతమైనవి. కాని ఆ దివ్యజ్యోతి సాక్షాత్కారమునకు సాధన కావరె. ఆ సాధనాగ్నిలో తపించిలేనేగాని మెరుగుపసిడిగా తయారుకాడు. అందుకనే కవి విరహగీతిని ప్రేమించాడు. అదే ఆ దివ్య

కోర్కెసాక్షాత్కారమునకు మార్గదర్శక మని నిశ్చయించుకున్నాడు. ఇంకేమి, ఆ విరహమే కవికి అనందాన్నిచ్చేదిగా మారింది. అందులో ఆ దివ్యప్రకాశంకొరకు విలపించడం వుంటుంది. ప్రకృతి రాగంలో తన రాగమును కలపటం, రోదనలో రోదించటం సంయోగావస్థలో వుండదు. సంయోగంలో అనందమే. రెండోదానికి తానే లేడు. సరి, కవికూడా రజనీకాంతుని విరహంలో తపిస్తున్న కాళరాత్రియే తనకుగూడా సానుభూతిని తెలుపుతున్నట్లుగా తలచాడు. దాని నిట్టూర్పులో తన నిట్టూర్పులను ఎగయబోతున్నాడు. తన హృదయకుహరములోకూడా పెను జీకట్లు అలముకొన్నట్లు తాదాత్మ్యమును ప్రకటించాడు.

“ఏను ప్రేమించు చీకటినే! మదీయ
హృదయకుహరము జీకట్లు తెలుకొనును
క్రమ్ముకొనియెడు కారుచీకట్లులలోన
నృత్య మొనరింతు నిట్టూర్పు లెగయబోసి”

ఇది విరహావస్థ. కొంతకాలం జరిగింది. కవి కొంచెం లోకాన్ని పరికించాడు. అనుభవాన్ని గడించాడు. విశ్వాన్ని నలువైపులా చూస్తూ, అందులో ఆ దివ్యప్రకాశముయొక్క కణాలు ప్రకృతిలో చూడటానికి ప్రయత్నించాడు. ఆ ప్రయత్నంలో కొంత సఫలీకృతుడైనాడుకూడా. కాని పూర్ణప్రకాశం గోచరించనందున-మాయయొక్క ఆవరణ పూర్తిగా తొలగనందున సంయోగావస్థను, లేక పూర్తిసాక్షాత్సందర్శనమును చేసుకోలేకపోయాడు. అందువల్ల కొంత నిరాశచెంది ఆ దివ్యప్రకాశసందర్శనం నికృష్టమైన తన కెలా లభిస్తుందని వాపోయాడు.

“ఏదో ఘనుల్ చరించు పద
మేలు సముజ్జ్వలమూర్తివన్నస
మౌదమెకాని నీ కనుల
మందు తపించెడి యస్వతంత్రత
భేదభరై కడివనని
కృష్ణుల కెట్టుల మాకు మానసా
హృదము కల్లు నీయమృత
మట్టగుపించెడి మంచుసోనలకా”

కవి మంచుసోనల్లో అమృతస్పృహని చేయగలిగాడుగాని అనుభవించ నయోగ్యుడై -విరహాతుడై, నోరుండి మూగయై-కాళ్లుండి కట్టబడినవాడై-విలపిస్తూ తన ఆయోగ్యతను ఇలా వ్యక్తపరుస్తున్నాడు. ఇంకా ఆ పరమాత్మముందు యీ ఆత్మ స్వతంత్రహితమైనది. ఆ దివ్యజ్యోతికై పరితపించి భేదముంచే నికృష్టమైనదని నిందించుకుంటున్నాడు. కాని అళి వదలలేదు. అది అతనిని చెన్నంటి ఆడిస్తూనేవుంది. అళికు కీలు బొచ్చెనాడు. లోపలి భావములు చచ్చుకొడుకున్నవి. శారీరకచేష్టలకా, తావులేదు. యీ స్థితిలో ముందుకు పోలేడు, వెనుకకు మరలలేదు. ప్రకృతిపాటను వినలేడు, వినకుండానూ వుండలేడు. ప్రకృతి యొసగిన కాన్కను ధరించలేడు, పారవెయ్యనూలేదు. ఇటువంటి భావసంధిలో కవి తన కవిత్వనుగూర్చి—

“హీమతీ! నీ వాసంగిన పూలమాల
గళము సంధింపలేను త్రుంచికానలేను
ఇంత సంతాప మింత ఆహ్లాద మొసగి
ఏప్రణయరక్తి నేమి సాధింతు వలల!”

ఇలా ప్రశ్నించివాడు. కాని అంతటితో పూరకొనలేదు. పూరకొనలేదుకూడాను కవియైనవాడు. అప్పుడు తన ఉపాసనయొక్క వివశతను చూపిస్తూ—

“స్వార్థలోకమ్ము పూలపందిట్లు కార్చి
వలపుపుంతల చిచ్చు మండింపనిమ్ము
వదలుకోలేను నిన్ను దేవి! మదీయ
కవిత వీవు, గాన మీవు, ప్రాణ మీవు.”

అని అన్నాడు. ఎంత వివశత! ఎంత అపారభక్తి! కవి తన ఉపాసనాదేవతను వదలుకోలేడు. వదలుకుంటే బ్రతుకలేదని వేరుగ చెప్పునరెనా? కవి తన ఇష్టదేవతదర్శనకుతూహలతతో పరుగులిడుతున్నాడు. మాయను జయించ తలపటా యిస్తున్నాడు. హృదయపూర్వకంగా ప్రార్థించాడు. లాభం లేదు. అంతటితో మన కవి వూరుకుంటాడా? విరహంలోకూడా మనోభరమును దిగజార్చుటకు ప్రయత్నించాడు. ఆ రమణీయబోధ, ఆ దివ్యకాంతి శ్రున్నమచంద్రునిలో కనబడ్డది. నిద్ర నశించింది. మేల్కొని

ఆ శృంగార రసైకమూర్తికోభను గాంచుచూ మైమర
చాడు.

“నీరమణీయకోభ గమ

నించుచు బున్నమరాశ్రులెల్ల ని

ద్రావహితమృగా మొయిలు

దారికి కన్గవ నప్పగించి శృం

గారరసైకమూర్తి! సుధ

తై తృప్తితార్థమహారే లేచి వే

సారి, మనోభరమ్ము దిగ

జార్తు నిశాంతపు జాలియూర్పులకా.”

యీవిధంగా ప్రకృతిలో దివ్యజ్యోతిని గాంచి
గాంచక, పరితపించి పరితపించక, చెప్పి చెప్పక, పొంగి
పొంగక వ్యక్తపరిచాడు. అప్పటికి తన కోరిక నెరవేర
లేదు. యంతసేపు ప్రకృతితో విలపిస్తే ఆరని విపాస
అంతరిస్తుంది? తుదకు ఆతని గుణాలను కనుగొన
అసమర్థుడైనాడు. తనకు వ్యక్తముగాని ఆ అవ్యక్తము
విలా వ్యక్తీకరించినాడు—

“ఆకసమందు విచ్చి కయ

కందని యందపు బూవువంచో, యీ

లోకము లన్నియు న్నిడుర

లో మునిగున్నపు డేగుదెంచు ది

వ్యాకృతి వంచో, మానవచ

యం బడియాసల వేగిపోవుగా

నీ, కనుపింప దేగుణము

నీకడ నా కెటు లేచి చూచినకా.”

ఇప్పటి కతనికి విసుగుచ్చింది. ప్రకృతిపర్య
వేక్షణలో విసిగి వేసారిచాడు. ఎల్లకాలం పాత
పాటేనని క్రొత్తమార్గాన్ని వెతుకబూనినాడు. ఆ
మార్గాశ్వేషణలో కొన్నాళ్లు తిరిగాడు. తుదకు
కనుగొన్నాడు. సభలీకృతుడ నైనానని అనుకు
న్నాడు. అదే ప్రతీయమానమైన దేశం-దేశభక్తి. ఆ
దివ్యప్రకాశమును జడతుల్యము, ఉపయోగరహితమైన
ప్రకృతిలోకంపై, ఎవ్వరూ లేని వంటరితనంలో
కంటే తోటిసోదరులగు దీనులలో చూడసాగాడు.
ఇంకేం, ఆతని సానుభూతికి వాండ్లు ఆలంబనులైనారు.

వారిలోని దివ్యజ్యోతిని కనుగొన్నాడు. సాధన
సాగించినాడు. ప్రపంచమే అటు తిరిగింది—

“దేశమును ప్రేమించుమన్నా

మంచి అన్నది పెంచుమన్నా

వట్టిమాటలు కట్టిపెట్టోయ్

గట్టిమేల్ తలపెట్టవోయ్.

దేశమంటే మట్టిగాదోయ్

దేశమంటే మనుషులాయ్.”

కవికి అప్పటికి కొంచెం తృప్తి కలిగింది. ఆ
పరమాత్మను రాగాత్మకంగా గీతించేదానికంటే తోటి
దీనులైన సోదరులే స్వయం ఆపరమాత్మని భావించడం
ఎంత గొప్ప! కనుకనే “మానవనేవే మాధవనేన” అని
గుర్తించాడు. అదేవిధంగా తోటిసోదరకవులకు దివ్య
సందేశాన్నిచ్చాడు. యీవిధమైనదే కవిత్వమనీ,
దీనుల వర్ణనే దివ్యజ్యోతివర్ణననీ, పతితుల నేవే పావన
నేవనీ నిరూపించినాడు. బీదలను-కర్షకకార్మికులను
గురించి వెలిబుచ్చే సమవేదనే, వారి కష్టములను, దీన
దశను తెలుసుకొని ప్రకటించు సానుభూతియే కవిత్వ
మనీ, అంతకంటే భిన్నమైనది వట్టి చెత్తనీ భావించి
తన్ను తాను సంబోధించి ఇలా చెప్పకున్నాడు—

“కవియన్న బిరుదు నీ కెవరిచ్చినారోయి

ఏమేమొ లిఖించి ఏమేమొ చిత్రించి

సంతోషపడుతావు కవిరాజా

ఇంతేన నీపప కవిరాజా.”

చిత్రే కవిత్వం ఎలా వుండవలె? ముందు
విందాం—

“నల్లరేగడితోడ మల్లయుద్ధము చేసి

వజ్రాల స్పృశించి వట్టిచేతుల బోవు

కూలిబాబును చూచి కవిరాజా!

జాలిపడవేమోయి కవిరాజా!

మండువేసవిలోన మంటిపని జేయుచును

ఒక్కొక్క గడ్డ కొక గ్రుక్కనీటిని త్రాగు

కస్తూర నెవుడైన కవిరాజా!

కవిత్వం చెప్పితివ కవిరాజా!”

అన్నాడు. దేశప్రజలకూ, దేశానికి భేదం లేదు.
దేశోద్ధారమే దీనోద్ధారము. దేశప్రజలు బాగుపడా

లంఘే దేశం స్వాతంత్ర్యమును పొందవలె. అందుకని దేశప్రజలు త్యాగం చెయ్యవలె. ఇతని దృష్టిలో కవి రంఘే యేమిటో, అది యెటుల వుండవలెనో ఇంకా వినండి—

“ఆకులందున అణగిమణి

కవిరక్షాకిల పలుకవలెనోయ్

పలుకులను విని దేశమం దభి

మానములు మొలకెత్తవలెనోయ్.”

అని ప్రబోధించాడు. ఇంకొకచోట కవిత్వ రూపం గుండెలలో ఇమడని దేశభక్తిగా పొంగి ప్రవహించింది. మహావేళతో మాతృదేశాన్ని గానంచేస్తున్నాడు—

“ఏదేశ మేగినా ఎందు గాలిదిన

ఏవీత మెక్కినా యెవరెదురైన

పొగడరా నీతల్లి భూమి భారతిని

నిలువరా నీజాతి నిండుగర్వముల్

లేదురా ఇటువంటి భూదేవి యెందు

లేదురా మనవంటి ధీరు లింకెందు.

ఏ పూర్వపుణ్యమో ఏయోగబలమో

జనియించినాడ వీస్వర్గలోకమున

ఏ మంచిపూవులకై ప్రేమించినావో

నిను మోచె నీ తల్లి కనకగర్భమున”

కవి నిద్రలో బాగ్రదవస్థయందు, కష్టంలో సుఖంలో, కీడులో మేలులో, మాతృదేశాన్ని ప్రేమించమని బోధిస్తున్నాడు. ఆమెయే భారతి-రత్న గర్భ-స్వర్గసీమ! ఇందులో జన్మించడమే గొప్ప తపః ఫలం. ఆమెఉపాసనయే మన-భారతీయుల కర్తవ్యము. ఆమెయే మన సర్వస్వము. ఆమె ఉపాసనే-అర్చనయే మన జీవితానికి పరమావధి అన్నాడు. ఆధ్యాత్మికశక్తిసంతా దేశభక్తిగా మార్చమన్నాడు. మన పూర్వపుణ్యమే భారతావనిలో జన్మించగలగటం జరిగింది. ఇది స్వర్గలోకాన్ని మించిందని ఉపమించాడు. ఇంకా మన పూర్వప్రాభవమును, శక్తిని, కేశాన్ని, భావములను-రాగములను, సాహిత్యమును వర్ణించాడు. అవి మన కలా లభ్యమయాయో కవికచ నాల్గో వినండి—

“తమ తపస్సులు ఋషుల్ ధారపోయంగ

చండవీర్యము శూరచంద్రు లర్పింప

రాగదుగ్ధము భక్తరాజు నీయంగ

భావనూత్రము కవిబాంధవు లల్ల

దిక్కుల కెగదన్ను తేజంబు వెలుగ

జగముల నూగించు మగతనం బెగయ

రాలు పూవులు సేయు రాగాలు సాగ

సౌందర్య మెగబోయు సాహిత్య మొప్పు

వెలిగిన దీవికవిశ్యంబు పుత్ర!”

ఎంత సగుణవర్ణన! ఏమి ఉత్కృష్టభావము! ఎంత దేశాభిమానము! యీ దేశాన్ని, పూర్వపుటెన్న త్యమును అనేకమంది అనేకతీరులుగా వర్ణించారు. ఒకరు పూర్వపుటెన్నత్యాన్ని ఊతగానిని శిక్షగరప ప్రయత్నిస్తే, ఒకరు నేటి సమాజదుర్గంధాన్ని వాసన చూపించారు. ఒకరు పూర్వపుటెలుగును కండ్లకందిస్తే మరొకరు నేటి అజ్ఞానాంధకారమును ప్రత్యక్షపరిచారు. ఒకరు పూర్వపు పారుష్యమును మేల్కొలుప ప్రయత్నిస్తే నేటి దుస్థితిని చిత్రించా రొకరు. కవితా శక్తి నొకరు గీతిస్తే, నిరక్షరాస్యత భయంకరాకారాన్ని ఎదుటనిలిపారు ఒకరు. ఒకరు శక్తిని ఆరాధిస్తే మరొకరు భక్తిని, ముక్తిని. ఇంకొకరు స్త్రీ అధరా మృతంలో, కేశపాశాల్లో ప్రాద్దులుపుచ్చితే మరొకరు స్త్రీని సర్వపాపాలకు హేతువునుగా వర్ణించారు. ఎన్నిరీతులని వ్రాయగలము! అందరివీ అన్నితీరులు. అందులో కొన్ని తీరులు వినండి—

“ఏ రాజు పంచెనో ఇవట శార్యపు పాయ

సముద్రులు నాగులచవినినాల్గ

ఏ యెఱ్ఱసంజెలో నెలమి పల్ల వరాజ

రమణులు కాల్గ పారాణు లిడిగొ

చిత్రరథస్వామి శ్రీరథోత్సవములో

తెలుగుపిల్లలు కత్తిరిప్పి రెపుడొ

ఏ రెండుజాముల ఇమని వేడిమి వచ్చి

కలిసిపోయెనొ త్రిలింగప్రభువుల

నా జగచ్చేయసంబులై యలరు లొంటి

వేంగిరాజుల పాదపవిత్రచిహ్న

గర్భితమృత్యున యీ భూమిఖండమందు

నశ్రువులు బాద్రి దీవచ్ఛవాంధ్రజనులు”

అని ఒక కవి కన్నీరుకార్చాడు.

“కుక్కల్ నక్కలు పిల్లలెల్లలను సం
జోచెంబు లే కెంతయున్

ప్రక్క న్నక్కన జేర్చియుద్దులిడు మీ
పాండిత్యమేమో సదా

దిక్కె యక్కరదీర్చు సోదరుల ప్రి
తిన్ బ్రోవ కస్పృశ్యులం

చిక్కట్లన్నిడసేల చేరిమనరే
హిందూమతో ధారకుల్”

అని నేటి ఆస్పృశ్యతాసమస్యనుగురించి నుడివి
నాడు.

“తెలుగుతనంబులో వలపు

తేటలు చెన్నెలవెల్లిజాలులై
మలసిన మార్తెదేశమున

మంజులగానరసజ్ఞమాధురీ
చలితసుధార్ద్రాక్షిచిక ల

జస్రగుఖోదయగీతులల్లు త్వ
ద్విలసితజీవకోచికి ని

దే యభినందనమాల భారతీ”

“తెలుగుకవితకు చెలువులు తీర్చిదిద్ది
కవుల కలకంఠమధురరాగములలోన
ఈవికాలాంధ్రుని బల్లించినవాపు
చివురుకొమ్మల నింక పుష్పింపు మమ్యు”

అని సరస్వతిని ప్రశంసించితే మరొకరు—

“భావము సున్న యన్వయ మ
భాసు తెలుగును గాదు ధారలో
జీవము లేదు పాక మతి

చిత్రము వింతల కైత మేల్భరి
పావనితో విరామసద్రు

పాయము నీ కగునంచు నేమొ మై
రావణభాషలో మునిగి

రంజిలుచుండెద వేల భారతీ.”

అని వాపోతే ఇంకొకరు ప్రాచీనార్యాచీన
కవితల భేదాన్నిలా వర్ణించాడు. పూర్వకవితవ్వం—

“సఖిఖివర్ణనాలంకారముల నెంతో
సాంపుతో కూర్చి నీఅందములూ లీనమై
కూన్యాకాశములో దృక్కులను పారించి
జీవతన్మయతలో తెగిన తీగల వీణ మీఠేరు
నీలోన లీనమై మూగగానము చేసి
లోకాని కెల్ల నీమత్తుమంత్రము నేర్చి
నిండు మధుపాత్రను తెస్తారు”

ఆనిన్నీ, ఆధునికకవిత్వము-కవినిగురించి—

“చదువుసంధ్యలు లేక, కాస్త్రప్రజ్ఞానము లేక
కల్పనాశక్తి నా కిసుమంతయును లేక
చిత్రవిచిత్రముల్ చిత్రంపరాకుండ
అనధికారంబుగ అతిసాహసుండనై
నీసేనకై నేను వచ్చాను
నాశుద్ధమానసమె సర్వాధరణములు
నాశుద్ధహృదయమును గతి,యతిప్రాసలతో
భక్తిపుష్పంబులను కూర్చి మాలను గట్టి
నానిర్మలప్రేమ వర్షించా, చేతులు జోడించా”

అని బహుచక్కగా తారతమ్యమును గీతిస్తే,
మరొకతను—

“చంద్రునిలో మచ్చను మందులా నాకేసిన
మహానుభావుడు ఎవరా అతను ?
చలించే చుక్కల చూపులతో
చూపులుకలిపి తారల చలనాన్నీ
బంధించిన హృదయబాంధవుడు ; ఎవరా అతను ?
నాశరీరంలో నెత్తుటి బంధూకవనాన్ని
గాలై కదిపి పాటలు పాడించిన పరంజ్యోతి
నాకలల అసీలు మెట్టుదగ్గర కైఫీయత్ చెల్లించి
హృదయహజారానికి వజ్రవైదూర్యాల
జాలకాలు నిర్మించి నాటికి నేడ్యగాని
చెనుటతో ముత్యాలతోరజా లల్లి
నా నరాల తీగల వరాలపాటలు పాడ
హృదయగర్భాలయంలో
కంచుగంటల మ్రోగించిన డెవ రతను ?”

అని రూపకాలంకారమును ప్రకృతికీ, మానవుని
జీవితానికి కల్పించినాడు. ఒకానొక కవి నిరాశను
గురించి ఎంత చక్కగా రూపించినాడో గమనించండి—

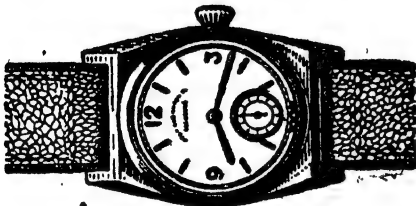
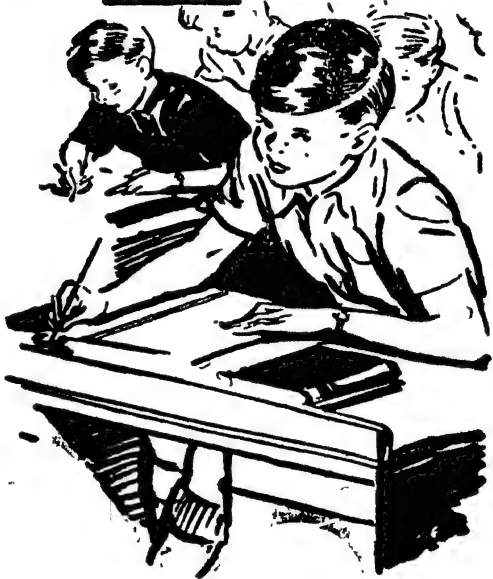
School

the time factor

స్కూల్ -

ముఖ్యమైనదిమైము.

నిర్ణీతకాలమునకు పనిచేయడం. విద్యను నేర్చుకొనవలసిన మొదటి పాఠము. ఎందు వల్లనంటే యీ నియమం వారి భవిష్యత్తును నిర్ణీతముగా యెక్కువ వుపకారి కాగలదు. గడియారముల విలువ తెలియవంత యీ రు వచ్చేటప్పటికి మీ విద్యలకు ఒక గడియారం వుండటం మంచి ఆలోచన మౌళి. జీవితము నిర్ణీతమైన దైవమైన కృత్యము. వివిధ వ్యాసంగములు వేళలను బట్టి జరుగుచుండును. పంతుళ్ళకు, బడిపిల్లలకు సమృథమైన ఒక గడియారం ముఖ్యపనరము. ఎన్నుకొనుటకు త్వరతోనే ఆ నేకమైన దృఢమగు "వెస్టుఎండ్" గడియారములను సప్రయచేయగలమని ఆశించుచున్నాము.

సెకండ్స్ టూను

పేకెంట్ల ఎవర వైట్ స్ట్రీట్ రు. 52
రోడ్లగోల్డ్ 10 సం॥ గ్యారంటీ రు. 62

ప్రతి "వెస్టుఎండ్" గడియారమునకు ప్రత్యేకంగా యిండియా పరిస్థితులకు తగినట్లు సాజ్యమైన గడియారములను తయారుచేయుటలో మా 75 యేండ్ల అనుభవము పేరు తోబాటుగా నుండును.

వెస్టుఎండ్ వాచ్ కంపెనీ,

బొంబాయి అండ్ కలకత్తా.

WEST END WATCH CO

BOMBAY CALCUTTA

పంచరత్నములు

1 S. K. M.

సిద్ధ కల్ప మకరద్వజ

యోవనపటుత్వము,

శరీరసౌస్థవమునకు

60 మాత్రలు రు. 10. 80 మాత్రలు రు. 5.

2 M. C. T.

మహాచందనాదితైలము

మొదడుకు, వెండ్రుకలకు

శ్రేష్ఠమైన టూనిక్

12 ఔ|| రు. 4. 6 ఔ|| రు. 2-2.

3 అబలకల్పం

ఋతుదోషములకు, కుసుమ

వ్యాధులకు, దివ్యాపదము.

శ్రీలపాలిటి వరప్రసాదము.

12 ఔ|| రు. 2-8. 6 ఔ|| రు. 1-6.

4 హింగు లేహ్యం

జీర్ణించిన కడుపునొప్పి, అజీర్ణము,
పొత్తికడుపు వ్యాధులకు అత్యుత్తమముగాగుణ మొసగుదివ్యాపదము.

20 రోజులకు మందు రు. 2.

5 ద్రాక్షాది లేహ్యం

మలబద్ధకమును నివారణచేసి

రక్తమును శుభ్రపఱచు హల్ది.

80 తులములు రు. 3. 15 తు|| రు. 1-10,

మాన్యుఘాత్యరథు :

ది మదరాసు ఆయుర్వేదిక్

పార్సీ లిమిటెడ్.

సోప్రెడెన్సీ ఏజెంట్లు :

శ్రీ హనుమాన్

ట్రేడింగు కంపెనీ,

292, ఎన్.కే. రోడ్, 4-13 మదరాసు

ఆంధ్ర పబ్లిషింగ్ హౌస్ వారి

ప్రచురణములు

తెన్మరం శ్రీ రంగాచార్యులుగారిచే పరిమ-
రింపబడిన శ్రీమద్రామాయణము.

శ్రీ ధర్మ రత్న భాండాగారము

(పాకశాస్త్ర సహితము)

కాలికో వైం.

ఇందు శ్రీల కుపకరించు నెన్నియో నీకుల
పత్రికా, వివాహధర్మములును స్నానాదిక్రమము
శ్రీ రక్షణక్రమము, శ్రీ సామదీకము, అవయ
లక్షణములు, రజస్వలా కుభాశుభంబులు, శ్రీల పుట్టి
మచ్చల ఫలితము లుండును. కాలికో రు. 3-0.

కేపర్ వైండు రు. 2-8.

శని స్తోత్రము

ఇందు శని పారాయణ విధానములు, నవగ్రహ
దోష నివారణకు గల మంత్రములు గలవు. ఆ. 0-3.

చమత్కార చింతామణి

(జ్యోతిశ్శాస్త్రము)

జన్మ సాధకము, జీవిత రహస్యము మొదల
జ్యోతిశ్శాస్త్ర రహస్యములు తెలిసికొన వీలగును.

వెల రు. 0-8.

స్వర శాస్త్రము (స్వర చింతామణి)

(ఆంధ్ర తాత్పర్య సహితము)

ఇందు కాలప్రమాణము, నాడీశుద్ధి, స్వరకర్తన
స్వరాకస్మిక లక్షణము, స్వర, వార, తిథి, నక్షత్ర
లగ్నశూలము, పక్ష, మాస, వత్సరఫలములు, జా
భేదములు, మాత్రధారా, పురీషపతన ఫలములు
జలక్రీడ, భోజన, తాంబూల, సంభోగ, ద్యూత
ద్వంద్వ, ముష్టియుద్ధ, వేటక్రమములు, స్వప్న
దుష్ట, శుభ, పిల్లి, కాకి కుక్కల శకున ఫలితముల
గల్గినది. వెల 1-12.

బృహత్సేద్య రత్నాకరము

(వైద్య గ్రంథము)

“పూర్వజన్మ కృతం పాపం వ్యాధిరూపే
బాధతే తచ్ఛాంతికావై ర్దానైర్జ్ఞానహోమ సురార
నైః” అను శ్లోకమున ప్రకారము, పూర్వ జన్మన
నందు జేయబడిన పాపము క్రిమించు విధానమంతయ
ఈ ఆమూల్యగ్రంథముని వివరింప బడియున్నది.

కాలికో వైండు వెల 4-8.

276 చైనాబజారు రోడ్డు మద్రాసు

“నాలో పెద్ద తుపాను లేపి నగుచుకొ
నర్తింతు వోత్తల్లి! నీ

బీలాలోలత పాడుగాను, తగ దీ

రీతికొ విజృంభింపగా!

జాలె పొంగెడుగాక నీహృదయసం

సారమ్మ సంద్రమ్మగా

కారాహంకృతి పచ్చినెత్తురులలో

కర్మమై జీవింపగా”

పరాత్పరుడు, జగత్పితయొక్క మహాయజ్ఞ
మును ఒకకవి—

“ప్రపంచమంతట పరంపరాకం

విపంచి కింతట వసంతరాగం

ఆహవకర్త ఆహవభర్త

ఎవడో ఎవడో, మరి

ఎవడెవడో-ఎవరెవరో

కులగిరులే హోతలుగా

సుద్ధాతలుగా

విధిదర్శననేతలుగా

ఋతుఋతుభ్రోలాహలమే

ఋత్విక్కుల రోమంధముగా

సముద్రఘోషల సామిధేనితో

హోహోకారస్వాహోస్వస్వముల

ఆత్మల హేమల ఆమంత్రణముల—

స్రుక్కుస్రువమ్మ లీడిక్కులు నాలుగు

హవ్యకవ్యములు ఆమీక్షమ్ములు

సాన్నాయ్యమ్ములు, చరుపరమాన్నము

లర్కారాజన ఆత్మదేహములు

ఉపాకృతమ్ములు వమటకృతమ్ములు

కృపాతిరస్కృతకృశానేజులు—

స్థండిలమండితచందానలునకు

అపవిత్రతాత్రయవిత్తములతో

స్వేదాంకురముల చిదిమేసేస్తూ

నిషాకోసమై విషాణపూరిత

సురాదానమున పరాధీనగా

బంధించేస్తూ బలిభుక్తునుగా

పాఠించేస్తూ పశుతుల్యముగా

గవేషణమ్మా సుభేషణముగా

వివతుల్యమ్ముగు విశ్వదాసమున

గగనమునంటే కరాళకాళి

ఆకలితీరని ఆరాటముతో

అంతులేని హతయోగముతో

చేసే యీ యజ్ఞపు

చిద్విలాస మదియేమో!”

సాంగరూపకాలంకారమును యిలా భావ
యుక్తంగా వర్ణించడం ఒక ఉత్కృష్టకవికే తగు.
అతనిదే యీసాస్త్ర. భావతరంగాల్లో విహరిస్తూ రత్న
కణికలను వెలిదియటం కతనే సమర్థుడు.

కాలగతినిగూర్చి ఒక కవి కవిత్వంలో ఎలా
చక్కగా, మద్దుగా ఇమిడ్చాడో చూడండి!

“ఎన్నిమారులు కాలవాహినికి నెదురు

తిరిగి ఇట నాగిపోవ యత్నించినాను

చిర మటులనే, జననియంకసీమయందె

ళిశువునై యున్కి వలచితి చిన్ననాడు

కాలమనెడి రక్కసునకు జాలిలేదు.”

ఒక కవి భగవంతునికి ప్రణయలేఖను వ్రాసి
నాడు. అందులో తన అవ్యాజ, అతులితమాధురీ
ప్రేమ భావవ్యక్తమును లేనెలాలుకు మాటలలో ఎలా
చేసినాడో గమనించండి :

“నిక్కముగ నాదేహరాజ్యము

నీకె పట్టముకట్టితిని : నీ

వధివసింపుము హృదయపీఠిక

నమలరాగముతో.

ఒప్పినను నీ వొప్పకుండిన

నోపియా, నీకడ వసించుచు

పాదపద్మములకొ భజించెద

భక్తిభావమున.

పాలముంచిన నీటముంచిన

భారమంతయు నీదె నాధా

చరణదాసి నటించుమాత్రము

జ్ఞప్తియుండుగదా!”

కవితలో పరిణామము: అభిరుచిలో సర్వసమ్మతి'

= శ్రీ బొడ్డపాటి కుటుంబరాయశర్మ =

కవితలో గూడఁ బరిణామవాద మన్వయింపఁదగు ననుట కొందఱు కాక్షేప్రస్తమైనదిగఁ దోచునని శంక గలుగుచున్నది. పరిణామసిద్ధాంత మనఁ గొందఱు వింతవింతలగు నభిప్రాయములు గలవు. అది సారస్వతవిషయమున స్వీకరింపఁదగినదియు, నిరూపింపఁదగినదియుఁ గాదని వారి యూహ. కనుక బహుసంక్షేపముగ దీనినిగూర్చి పొందుపఱుతము. తేలిిన సారాంశమును గవిత కన్వయించి పరిణామసిద్ధాంతము కవిత్య విషయమున భాష్యమో, కాదో పాఠకులే నిర్ణయించుకొనవచ్చును.

దీనిని విశ్వసించకపోవుట కిందేమియు నమ్మరానిది లేదు. అర్వాచీనుల మతమున దీని నిర్వచనము

1. *Evolution in Poetry : Catholicity in Taste ;*

2. *Evolution is the name for a process of change and evolutionism is a name for some statements about that process of change ;*

3. "Evolutionism is not necessarily opposed to the doctrine of a Divine origin of the world, or even to the divine origin of life, but, assuming or having been given some origins, more or less remote, evolutionism attempts to account for what has happened since." [G. P. Conger, "New Views of Evolution", Page 12];

4. *It is better not to speak of a general evolution from lower to higher order ;*

5. *It may be regressive as well as Progressive.*

మఱియు నూత్నము, సులభమును. 2 పరిణామమనఁ బరివర్తనము, లేక మార్పు. దీనిని వివరించుట పరిణామవాదము. 3 దైవికమైన కారణములచేఁ బ్రపంచముగాని, ప్రాణులుగాని యుత్పత్తిఁ జెందుచున్నవను విశ్వాసమున కిది యవశ్యము వ్యతిరేకముగాదు పరిగఁదా, కించిద్వ్యత్యాయము గల యిట్టి యుత్పత్తుల నాధారముచేసికొనియో, లేక పరిగ్రహించియో యిది తదుపరిక్రమమును వివరింపఁ బ్రయత్నించుచుండును. కవితాభిరుచుల పరివర్తనమందు మన మిట్లే యసన్నిహితములు, నసంఖ్యాకములు, నస్పష్టములు నగు హేతువు లూహ్యము లనియు, రెండవది మొదటిదాని పరిణామ మనియు ననుకొనవలెను. 4 నీచమునుండి యుచ్ఛమునకుఁ బరివర్తనము చెందుటయే పరిణామమని పలుకుట మేలుకాదు. ఇట్టి నీచోచ్ఛవిభేదములు లేక కవితయందలి ప్రతిపరివర్తనయుఁ బరిణామముగ నెంచుచు మన మొక యభిరుచిని నిర్ణీతముగ నీచమనియు, వేటొకదాని నుత్తముమనియు ననక కేవల మొక యభిరుచి వాడిపోయి పరివర్తనఁ జెంద వేటొకటి పైకొనుచుండు ననవలెను.

5 పరిణామ మభివృద్ధి నే నూచింపనక్కఱలేదు ; వృద్ధిక్షయములు రెండును సమ్మతింపఁదగినవి. కనుక సిద్ధముగ సదసదభిరుచు లనునవి కేవలముగ నుండుట తటస్థించినను, బూర్వాభిరుచి పరాభిరుచికే పరిణామరూపము గాక తీరదు. ధర్మోపదేశము సద్భావమైనను నసద్భావమైనను దానినుండి కళాసిద్ధి యనునభిరుచి పరిణమించిన దనకతప్పదు. అలంకారికరచనమునుండి యతికియోక్తి వక్రొక్త్యాదిసమస్తాభిరుచులును బ్రత్యేకించి యిట్లే పరిణమించిన వని గ్రహింపనగును. పరిణామ మనునది కేవలము నూత్నాంశముల సమ్మేళనచేతనే గలుగనక్కఱలేదు. పూర్వముం దున్న యంశ

ముల పరిష్కృతిచేగూడ సిద్ధింపవచ్చును. 'ర' మటియు నిది యాయాశయముల సమ్మిశ్రితరణముచేతనేగాక పృథక్కరణముచేగూడఁ గల్గుచున్నది. ఇంక నిది త్వరితగతిఁ గలదిగనే యుండ నగత్యమును లేదు.

7 పరిణామ మొకే సరళరేఖవలె దీర్చిన ట్లుండ న్నావశ్యకములేదని యంగీకరింపనియెడల 'నేకశయందై నను దీనిని నిరూపించిచూపుట దుస్సాధ్యము. ఈసందర్భమున, సమప్రదేశమందుఁ బ్రకాంతముగఁ బ్రవహించుచున్న నదీగమనమువలె, మానవజీవితచరిత్ర మొడుదుడుపులు లేక యొకే గమనవైఖరితో 'నేకముఖముగ సాగుట లేదని మనము జ్ఞప్తియందుంచుకొనవలెను. మానవచరిత్రము తరంగసముచ్చయసంఘటితము, సంక్షుభితము నగు మహాసముద్రమువంటిది. ఇట్టి దానినిఁ జీత్రించు కళలుమాత్ర మేల వృద్ధిక్షయములకు లోనగు బరిణామమును చాల్చును? కనుక సారస్వతపరిణామ మొకే సరళరేఖవలె సుండితీరవలెననుట యాదరణీయము గాదు. సంతీప్తముగ నిది పరిణామ విషయము.

ఇంక నాంధ్రుల కవితలోఁ బరిణామమును గూర్చి పరిశీలింతము. మిక్కిలి నూత్నాశయుల యెడకుఁ బోవక స్థూలదృష్టినిఁ బరిశీలించినచోఁ దెలుగుల కవిత్యమున నొకవిధముగు నభ్యుదయమును సూచించు పరిణామమే గలదనవచ్చును. పురాణయుగముల కవిత రినన్నెచోడదేవు ననుసరించి "వస్తుకవిత" యనఁదగును. కథావస్తువును బ్రధానముగఁ గలది యా కవిత. అది ప్రకృతిమధుగము; వేమరచనలతోఁ బనిలేనిదియు. కాని ప్రబంధయుగము భోగవిలాసాలస

మైనది. ఆ భోగమునకుఁ ద్యాగము తోడ్పడి సావలగు గూర్చెను. త్యాగమున నిచ్చట కవితావస్తువరమైనది, ఆలంకారికరచనము రసపుష్టికే దోడ్పడునన్న విశ్వాస మానాటి ప్రజ్ఞావహమైన పండితకవిమండలిలోఁ గుదురుకొనెను. అందుచేఁ గేవలవస్తుప్రాధాన్యము తగ్గి వస్తువర్ణనములు రెండును సమప్రాధాన్యముఁ దాల్చిన వనవచ్చును. లేదా ప్రబంధములలో వస్తువు తీసివేచి యల్పమైన దనవచ్చును. రసపోషకమైన యలంకారయుతరచనము వస్తుతః పతితమై, స్థూల్యము తగ్గుటచే నుత్సాహవంతమై యుచితక్రమసిద్ధపరిణామమునే సూచించుచున్నది. నిజమున కలంకారము వస్తుప్రకాశి నుద్దేశించినది; కాని వస్తుగోపనమును గాదు. మఱి ప్రబంధములలో నిత్యవృత్తము మటుమాయగుట కాలంకారికరచనమే హేతువన్నచో నది మన సమస్త వేదశాస్త్రాదివిషయములందువలె నాచరణము లోని లోపముగాని యుద్దేశమునందలి లోపము గాదు. ప్రబంధయుగోద్దేశము చూపితముగుటచేతనే కవితాకాంత కలంకారభారముఁ దొలగించు నాశయముతోఁ బ్రతిఘాతముగ భావప్రధానకవిత వెలసెను. అనఁగా నా యభిప్రాయము విది. రసానుభూతి నొసఁగుట కవికర్మకుఁ బ్రధానాశయము కాఁగా వస్తుప్రబంధభావరచనాప్రక్రియావైవిధ్యములచే నది సాధింపఁబడుచున్నది. రసాత్యక్తముగచోఁ బ్రబంధకవితగాని, భావకవితగాని పురాణకవిత్య మిచ్చిన యానంద మిచ్చితీరవలెను. అట్టి యాధునికకావ్యము లేవని యడిగినచో నంత సులభముగ సమాధానము చెప్పలేము. వానిని నిర్ణయించుకొనుట రసజ్ఞులగు పాఠకుల కృత్యము. 9 అవి యధికారతారతమ్యమును బట్టి యేర్పడునవి. ఇంకొక సంగతి. ఒకవిధముగు రచనాపద్ధతియందు వన్నె కెక్కిన కవి స్వల్పప్రయత్నముతో సాధారణముగ నితరములగు రెండు పద్ధతులయందును వన్నె కెక్కు ననవచ్చును. అందుచేతనే భవ్యకవితా వేళమును గవితాశయముగ గుర్తెఱిగిన తిక్కనలో భావకవితారీతులు గొన్నియెడలఁ గలవనియు, నంతటి కవితాసౌందర్యవైభవ ముండియుఁ గావ్యకళాసౌందర్యముపైఁ జూపేనిఁ బఞ్చపనీయని భావావేగము గల పోతనామాత్యుని రచనను మించిన భావకవిత్య మేమి

6. Evolution may proceed either by integration or differentiation.

7. Unilinear.

8. ".....జంగమములయవరమునందుఁ గనిన వస్తుకవిత." [కు. సంభవము.]

9. బ్రహ్మశ్రీ పింగళిలక్ష్మీకాంతము కాటూరి వేంకటేశ్వరరావుగారల 'సౌందర్యనంద'కృతి యాధునికాంధ్రకావ్యజగత్సామ్రాజ్యపట్టభద్రత నొందఁగలదని నా వ్యక్తిగతాభిప్రాయము.

యందుననియు నూహింపఁగల్గుచున్నాము. రసాత్మకమగు కవిత్వాకాంత పురాణకాలమునాటి యితీ వృత్తపూర్వికభావమునందుకంటే బ్రబంధకాలము నాటి యుచితాలంకారరచనమునం దుపరక్తి నెరపి, నేటికాలమున భావదోహలమైన దేహముతో రసదోహలమైన తన యాత్మకు నీరాజనముపట్టుచు నాత్మసాక్షాత్కృతికై సాధనముచేయుట రసస్వరూప తాత్త్వికదృష్టులచేఁగూడఁ గ్రమపరిణామమే యనఁదగును.

పిమ్మట సర్వసమృత్తత్వమునుగూర్చి చర్చింతుము. సర్వసమృత్తత్వ మనఁగా సర్వగుణసమభావము. కవులుగాని, విమర్శకులుగాని యిట్టి విశాలహృదయ మలవణచికొనుట మహాప్రశస్త్యము. సదభిరుచియని మన మొకదానిని నిర్ణయించుట భావ్యముగాదు. ఏలయన సర్వకాలమున కొక యభిరుచి సమృత్తముగ నుండదు. మఱియు ననేకమగు సదభిరుచులు నుండవచ్చును. మన సారస్వతములో బ్రధానములగు నిట్టివానినిఁ గొన్నిటినిగుఱించి మున్ను యోజించితిమి. ఇట్టివి యనేకము లుండినప్పుడు బుద్ధికాలియు, గవిత్వతత్త్వజ్ఞుఁడును నగు విమర్శకుఁడు కృత్రిమముగఁ దన కభిప్రాయము నభిరుచినిఁ గోల్పోవకయే యన్నిటిని దన విశాలదృక్పథసరణముచే నొకేమాత్రములోనికి గుది గూర్చి చర్చింపవచ్చును. అప్పుడు సారస్వతమునఁ బరిణామము గోచరించుచున్నది. కావున నిభిరుచిలో సర్వసమృత్తత్వ మున్నచో సారస్వతపరముగఁ బరిణామసిద్ధాంతము నన్వయించుటలో వైపరీత్యము క్కురింపదు. ఏయభిరుచికివచ్చెనను, గవిత్వాత్మ యగు రసమును భోగింపవలె నను బరమావధిఁ గలదియే యని గుర్తించి వాని నన్నిటిని సమదృష్టితో విమర్శించువారికి సర్వసమృత్తత్వము కరతలామలకము.

అత్యయ మనఁదగు నొక యభిరుచి యేదియు లేనివారి ట్లుదాహరణగ నుందురనుకొనుట పొరపాటు.

10. It is erroneous to think that catholicity is incompatible with discrimination

స్వదేశభావనము యావజ్జగత్కల్యాణవాంఛతో విరోధింపదు. కవిగా, నభిప్రాయముగ నొక యభిరుచి యుండవచ్చునుగాని యెవరేని విమర్శకుఁడై యితరుల యనేకాభిరుచులను బరిశీలించునపుడు వానివానియందలి సామాన్యధర్మములను గ్రహించి బహుగుణముల నభిసందింపవలసియుండును. అందఱు నావలె నేల యుండరా దనుకొనుట బుద్ధిజాడ్యముగాని వికాసముగాదు. భోక్తగ నావ్యానించునపు డెప్పుడును మన మన్న హితవుదక్షిణ యతని నొకని నావ్యానింపము. సర్వాన్నములు, సమస్తపదార్థములు సహించువానినే యావ్యానింతుముగదా! ఎవరైనను సచ్చముగ మృష్టాన్నమునే సర్వదా వాంఛించుటయు నసమంజసము. కించిమానముగ స్వాదువులైన యితరాన్నములను, భిన్న భిన్న రుచులు గల యన్నములనుగూడ రుచి చూచుచుండుట యెల్లవిధముల మంచిది. దీనినే సారస్వతసరసాహారవిషయమున విమర్శకులు పాలింపఁదగుదురు. ఏలయన, తిక్కయజ్య మహానీయుఁడని మనము మారనను నిరసింపలేము. పోతన మహానుభావుఁ డగునుగాని శ్రీనాథుఁ డల్పుఁడు గాఁడు; కాసుల పురుషోత్తమకవి ఘర్షణటియంతటి భక్తుఁడు గాకపోడు. పెద్ద నాద్యుఁడు సరసవోగుంఘనము గల్గినంతమాత్రమున రామరాజభూషణుఁడు నిరసింపఁదగినవాఁడు గాఁడు.

ఇక విమర్శకు లభిరుచుల నలవణచుకొను విషయము. 10 సర్వగుణసమభావమునకును, విమర్శనా శక్తివివక్షతలకును బాసఁగదనుకొనుట యొక యపోహ. సదసద్విషయముల నిర్ణయించుకొను వివేకజ్ఞానముచే సర్వమతసహన మను సుదూరగుణము నభింపదు. ఉత్తమ మధ్యమము లను గృతు లుండుటయు నందుచే నొక విధముగ సమృత్తింపఁదగినదియే! ఇట్టివి లేనిచో సర్వము నొక్కటియే యై తోచును. కాలవలన్నిటి యందలి సీరును గంగాజలమే యైనయెడల నొక గంగోదకమునకు గౌరవ మేమి యుండును? కాని యుత్తమ గ్రంథములను బఠించుటచేతనే యుత్తమమగు నభిరుచి యలవడుననుట యొప్పుదు. వివేచన చేసి సద్గుణముల నెఱుంగుటకు బూర్వము, త్రోసిపుచ్చనగు నగుణముల నేవియో తెలిసికొనవలెననునగుదా? పరిత్ర

యనిగా నమాయిత్యము గాదు. కాన విమర్శకు నకుఁ గేవలము సద్బ్రంథపతనముచేతనే యచ్చుమగు నభిరుచి వర్ధిల్లును. చెడుఁ బరిహరించి, మంచి నవగతము చేసికొనుటకు సమదృష్టితో సమస్తగ్రంథజాలమును సమృద్ధయులు బరిశీలించుట యావశ్యకము.

సర్వసమభావ మన నెట్టి విషయముననైన గుణాగుణవివేకము లేక యంగీకరించుటకు సంసిద్ధముగుట కాదని చెప్పకొంటిమి. ఆత్మాభీష్టముఁ గోల్పోవకయు నితరములగు శైలివిశేషములందలి గుణముల నభిసందింపఁగలుగు విశేషసహితమును నభిరుచిబహుత్వమే మనకు గమ్యము. 11 ఇట్టి విశాలదర్శనము గల బహుగుణగ్రహణశక్తి ప్రాచీనముగుదానిపైఁ బ్రీతిఁ గలిగి యుండియు నర్వాచీనముగుదాని నాహ్వయింపఁగలదు. దేశీయముగుదానినిఁ బ్రేమించుచు నన్యదేశీయముగుదానినిఁగూడ నభిసందింపఁగలదు. అంతర్జాతీయతతో స్పర్ధింపని జాతీయతనంటి దీయభిరుచి; 12 స్వదేశాభిమానముతోఁబాటు జగన్మిత్రభావమునుఁ గలది. ఇతరాభిరుచులతోఁపూ జగద్విశాలదృష్టి గల యిట్టిదగు నభిరుచి వరణీయము. విశాలహృదయుఁడగు విమర్శకుఁ డొకే యభిరుచికి దాసుఁడగు విమర్శకునకంటె నుత్తమతరగతికిఁ జెందినవాఁడు. ఇతనికి వేదము, ఖురాను, తైలిలు మూఁడును సమములే! ఇది 13 యుదాసీనత యని కొందఱు హింతురుగాని యది పారపాటు. 14 సులభముగ నేనినకూడ మెచ్చని సర్వవిముఖత్వము కంటె నుదారమును సర్వసుముఖత్వము మేలైనదిగాదా!

11. A commanding and lofty Versatility

12. It is at once cosmopolite and Patriotic.

13. Indifference.

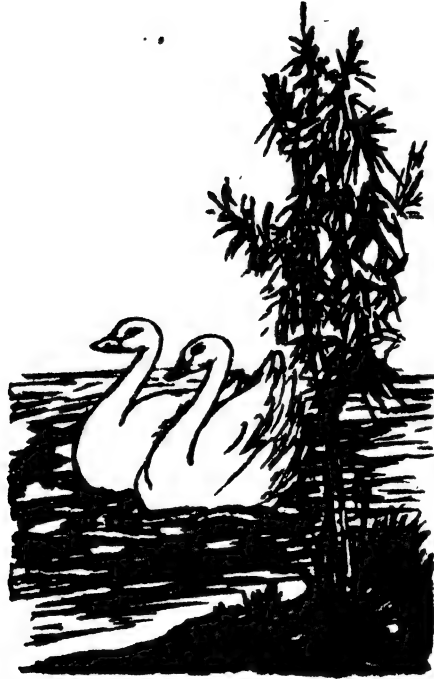
14. Is not catholicity better than fastidiousness ?

15. Widest intellectual charity with delicate perception.

కాని 15 మాతృగ్రహణశక్తియుక్తముగు నిట్టి సర్వగుణాభినందనప్రదానబుద్ధి జనసామాన్యసాధ్యము గాదు. ఏకవిగాని, విమర్శకుఁడుగాని యుత్కృష్టమైన యాదృశసర్వసంపూర్ణసమత్వముతో జనించుటయో, లేక జన్మించినపిదప దీనినిఁ బడయుటయో బహుకష్టసాధ్యము. వారికి కాలనూహత్యైక్యము చాలవలయుఁ దోడ్పడవలెను. తిక్కనమూఁ నాదియల్ప సంఖ్యాకులకుఁడప్పుఁ డక్కినవారికి నాత్మాభీష్టములగు నభిరుచులెట్టి యుదారగుణశక్తిసంపాదన కభ్యంతరములఁ గల్పించుచుండును. బహుగ్రంథకర్తలం దభిరుచిపరివర్తన యాపముని సర్వగుణసమాదరము పొడవూపుట కనుచుండును. ఏకాభిరుచితో నొకేకృతిని నిర్మించిన కొందఱు కతఃపరాభిరుచు లింపుకొల్పక స్వపక్షదురభిమాన మొకటి బాధించుచుండును. ఆధునికయుగమున బహువిధరచనల పనముగ గ్రహింపఁడగినంతలో సర్వగుణసమృత్తత్వము బ్రహ్మశ్రీ విశ్వనాథ సత్యనారాయణగారియందు బాగుగ గోచరమగుచున్నది. ఏకైకాభిరుచితో సర్వసంపూర్ణల మనుకొనుటకంటె సమస్తాభిరుచులను బ్రదర్శించుచుఁ గొన్నియెడల నుత్తీర్ణలము గాకపోయినను బహుకృతుల నిర్మించుటయే మన్ననఁబడయఁగలదు. సంకులసమరమునందొక్క గాయమును దగులని ఘోరుఁ డెన్నినా కెట్టి రీతిగ యుద్ధముచేసియుండును? “నడచుచు నుండు నట్టి చరణంబులకే గద తాళ్ల తాఁకుడురా” అను నానోష్ఠికి సార్థకమైనది. దీనినే కవులయు, సహృదయులయు పరముగ గ్రహింపఁడగుచు.

సర్వమును సంక్షేపించిచెప్పినచో నగిలోభము వలెనే యభిరుచివైనను నత్యభిమానమును దగదు. శైలిసౌందర్యము కొంతవఱకు చర్మగతమును కఠినసౌందర్యమునంటిది; ధనసంపదనంటిదియు. ఈ రెండును రెక్కలు గల పక్షులు; ఎప్పు డెగిరిపోవునో యెవ్వరు నెఱుఁగఁజోరు. కాని మొత్తముమీఁద వర్ణనాలంకార దారిద్ర్యము, సుచితానుచితవస్తువివేక రాహిత్యము, పాత్రాననుగుణశీలచిత్రణము మొదలగు ననేకదోషములు కృతుల సౌందర్యమును మాపుచున్నవి. సర్వోత్కృష్టములగు రచన లెంత కష్టసాధ్యములో 'యంత విరళము లనవలెను.

ప్రతిమహాకవియందు నేదోయొక దోష లేక వివాదములఁ బెంచికొనుటకంటె సమస్తాభిరుచు మున్నది. ప్రతిమహాకవియందు నేక్యాచిత్రముగనో లును రసానుభూతిఁ బరమావధిగఁ గలచే యని గుణ మున్నది. ఇందువలన నేకగుణపక్షపాతముచే దేశి గ్రహించి యెల్లరము సుదారులమగు కవులము, సహృద మాగ్ధవస్తుభావధర్మోపదేష్టకళాసిద్ధికవితే త్యాద్యభి యులము నై యాంధ్రసరస్వత్యాపర్ణుల మగుదుము గాని గుణిద్వంద్వపీడితులమై యేది యుత్తమమో నిర్ణయింప గాత మని యాశయము.

ప్రభు సన్నిధికి

= శ్రీ అల్లంసెట్టి అప్పయ్య =

ఎఱిగినయంతవట్టుకు నుతించి శ్రమించెనుగాని తొల్లి ని
న్నరయఁగలేదు వేదములు, సంబుజసంభవముఖ్యదేవతల్,
కర మనురక్తి నిన్గొలువఁగాదనువారలులేరుగాన, దు
ర్భరమగు నాసనూన్గొనక ప్రార్థనజేసెద నట్లె యీశ్వరా !

తప్పలు కుప్పలొ వెడగుదారుల సంస్కరియూత్ర సల్పుచు
న్నప్పుడు దిద్దుచుండ సుఖహఁగద యెప్పటికప్పు, డట్లుగా
కిప్పు డుపేక్ష నేయుచు మఱెప్పుడో చర్యవహింపఁజూచె దీ
తప్పని కార్యముల్ సలుపఁదప్పదు నీకును నాకు నీశ్వరా !

ఏగతి నూర్జనాభము సృజించిన తంతులు వింతవింతఁ దా
లాగుకొనుం గ్రమంబున నిలంగల యెల్లరు చోద్యమంద, నా
లాగున వచ్చిపోవు ననిలంబిది బొందెను జెందునంతకున్
రాఁగల చింతనల్ మరల రాఁగల వట్టివి నేర్ప కీశ్వరా !

అనఘ ! మహాసముద్రమునయందొక కొండయు తాతిముక్కయునో
బనివడి మున్నిపోవుక్రియ; బాపురె ! నీదు మహాప్రభావ వ
ర్ణనమున నెంతవారును విసమ్రత జంకుఁగలట్టివారలై
వెనుచనుచుండ నాది యవివేకము కాదు కదయ్య యీశ్వరా !

నీవు స్వయంప్రకాశుడవు నిత్యనిరామయ సచ్చిదాత్మకం
బై వెలుఁగొందు బ్రహ్మమ వనంతుడ వాద్యుడ వన్యయుండ వీ
దేవులకెల్ల దేవుడవు నీసశరణ్యుడ వాదిదేవ ! నన్
బ్రోవఁగడంగుమయ్య ! నినుజోలు ప్రభుల్ కలరయ్య ! యీశ్వరా !

అభ్యసనంబొసర్పితి నహర్నిశమున్ భవదీయ కీర్తనల్
లభ్యములైన తత్ఫలములన్ వివరించి యొసంగుమంటి, వా
ల్లభ్యవిశేషతన్; శుభములా యిక నెయ్యవి యైననేమి? త
త్సభ్యత నీపదాశ్రయవితర్దిక కేనొనఁగూర్తు నీశ్వరా !

భారతి - పార్థివ పుష్పము

కష్టము లంటగట్టుచు సుఖంబు లొసంగవ వెట్టివాడ ! నా
 కష్టసుఖంబు లెన్నఁచును నైకొననట్లు, ప్రతిజ్ఞ చేసిన
 ట్టిష్టములేనియట్లు నటియింతువు నేభవదీయుడంటి, సం
 తుష్టిని గూర్చెదో విసిగి తోడ్పడకుందువో యేమొ యీశ్వరా !
 తాలిమి చిమప్రాకడు రొదన్ వినజాలుదు నాదు ప్రార్థనం
 బేల నిరాకరించెద ? బలే ! యిక భాషలు చెల్లవయ్యెగా
 బోలును నావనంబు నినుబొందగ జంకుచునున్న దిప్పు డీ
 కేల ? యువేక్ష, వత్సలత-యెద్దివహింతువో రెంటు నీశ్వరా !

మేలు కొలుపు

(అనువృత్తము)

= శ్రీ హనుమచ్ఛాస్త్రి =

ఇతడు మూరైతు-తా నెండవానల మ్రగ్గి ఎవరికోసరమొ పండించిపోయి
 ఇతడు మా కూలి-తా నెవరికో సాధమ్ము నిలుప బండల నెత్తి నలిగిపోవు
 ఇతడు మా కార్మికు-డనరినిమిత్తమో కాలాయసమ్ము పెకల్చి యూర్పు
 ఇతడు మాజాతికి హితు-డేరికొఱకునో చెఱసాలలోనె కాపురమువెట్టె
 కంట తడితోడ గర్విరేఖల వెలార్చి-ఁ సరార్థజననుల మహత్త్వ గాథ
 కింత నీయమృతసంస్కర్ష మిచ్చి యింక-కావ్యమల్లుము లేఖనీ! కదలి నీవు.

పంజరం

— కథానిక —

కథకుడు :

‘అమరేంద్ర’

ఈ అంశులేని కన్నీటికవలికి దగిలేదా? ఆ ఒడ్డున ఈడుఖా న్నంతనీ తూణం లో మరి పించేనే సుఖం లేదా? ఏనాడో ఆ దరికి చేరుతా మనే ఆశ లేని జీవి ఉన్నదా? ఎంత కుమిలికుమిలి ఏదేవు మనస్సులోనైనా సరే ఆ ఆశ మసకమసకగా దాగుడుమాతలాడుతూనేవుంటుంది కాబోలు! అటు వంటి ఆశ లేకపోతే దుఃఖిస్తూ బతకటం ఎవరికైనా సాధ్యమౌతుందీ?

సంజెనలుగులో, చేసుకట్టిన, చెప్పుగిల్లిన కళ్లతో గడచిన జీవితంలోని పుటలను తిరగేస్తున్నాడు విశ్వేశ్వర్రావు. ఆ పన్నెండేళ్లూ అతని కన్నీటికి అడ్డులేదు. ఇంత దుఃఖంతో చ్రుగిపోతున్న అతని మనసులో కూడా ఆశ ఏదయినా మిణుకుమిణుకుమంటున్నదేమో! గడచిన ఘటనలని తలచుకొంటూ కుమిలిపోవటమే అతనికి లేలును. తనుకూడా ఒకనాడు కలలోగూడా అనుకోని సుఖాన్ని అనుభవిస్తాననీ, దరికొరకుండా వున్న తన శోకానికికూడా దూరాన ఒక తీరమున్నదనీ ఎన్నడూ అనుకోలేదు. ఇప్పుడుకూడా ఆ ఆశ లేదు. ఎప్పుడూ తను చేసిన పని తలచుకొని పరి తపిస్తూఉంటాడు.

అది జరిగి పన్నెండు ఏళ్లయింది. తలుచు కంటే ఇప్పుడు జరుగుతున్నట్లే కళ్లకి కట్టుకుంది.

అతను బస్తినుంచి చీకటిపడినాక ఇంటికివచ్చాడు. అతని కేసో సిగమెక్కినట్లుంది. పూనకం పూని నట్లుంది. ఇంట్లో అడుగు పెడుతూనే “రజనీ!” అని ఉరిమినట్లుగా అరిచాడు. ఉయ్యాలలో పడుకోబెట్టి ఉమను జోలపాడుతూ రజనీ నిద్రపోగొడుతోంది. భర్త అగుపు వివగానే బెదిరిపోతూ చప్పున లేచి నిలబడింది. విశ్వేశ్వర్రావుకళ్లు నిప్పులుకక్కుసున్నయ్యాయి. ఆనాడు అతనికాదానా ఓకిపోయాడు. అందువల్ల పదివేలనష్టం. ఆతీర్పు విన్నప్పటినుంచీ పిచ్చైక్కినట్లుయిపోయింది. రోవంతా చికాకుతో చిందులు తొక్కుతూవచ్చాడు. ఆ చిగాకంతా రజనిమీద విరుచుకోవడంతోంది. “నచ్చారా, ఇంత ప్రాద్దు పోయిందే?” అని రజని పలకరించింది. ఆమాట అతని చెవిని దూరలేదు. రోవంతో హాకిపోతున్న గొంతుతో “మీనాన్న బ్రతికివున్నాడా, లేదా?” అన్నాడు. రజని వెలవెలబోయింది. ఏమీ మాటపెగలలేదు. “మాట్లాడవేం? నాయింట్లోంచి బైటికి నడుస్తావా లేదా? మీనాన్న యివ్వవలసిన డబ్బు పట్టుకురా. ఫో. తెచ్చేదాకా నాగడప తొక్కవద్దు. ఊర్, కదలవేం? పద బైటికి.” రజనికి ఏమీ తోచలేదు. నోట్లోంచి మాటరారు. మెడబట్టి గంటేటట్లున్నాడు భర్త. భయంతో గజగజ హాకిపోతూ “ఉవ.....” అన్నది. “ఏమిటి? ఉవా? ఇద్దరూకలిసి ఊరేగండి.

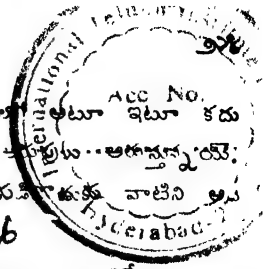
నడవ్వేం బైటికి? నీకే చెప్పేది." అని కొట్టకచ్చేటట్లు మీదికి వెళ్లాడు. రజని వణికిపోతున్న చేతులతో పది నెలల పిల్లగా ఉన్న ఉమని ఎత్తుకుని బెదురుతూ బెదురుతూ వెనుదిరిగి చూస్తూ, దీనంగా ఆ చీకటి రాత్రిలో లీనమయిపోయింది. తక్కువ తలుపు వేసివచ్చి విశ్వేశ్వర్రావు పడకకుర్చీలో పడుకుని మామగారి మీద మనసులో మండిపడుతున్నాడు. రజనికి అత్తవారు నగలకోసం యిచ్చిన ఎనిమిదివేలూ తండ్రి వాడుకున్నాడు. ఆయనస్థితి చితికిపోయింది. అప్పటినుంచీ విశ్వేశ్వర్రావు రజనిని డబ్బు తెమ్మని పీడిస్తున్నాడు. భర్తవైతే బాధలు పడలేక రజని ఫుట్టింటికి వెళ్లి తండ్రినడిగి డబ్బుపట్టునూద్రామని బయలుదేరేది. అక్కడికి వెళ్లి తన తండ్రి పడుతున్న కష్టాలన్నీ కళ్లతో చూసి, అడగటానికి నోరు రాక తిరిగివచ్చేది. రజని పడుతున్న బాధ తండ్రికి

తెలియకపోలేదు. కాని అంతడబ్బు తేల్చగల శక్తి లేక దినదినమూ ట్కోభవడేవాడు. తల తాకట్టుపెట్టి అయినాసరే రజనిబాధలు గట్టెక్కించాలని నిశ్చయించుకున్నాడు. ఈసారి రజని తండ్రిగొంతుమీద కూర్చొని డబ్బు పట్టుకువస్తుందని విశ్వేశ్వర్రావు లోలోపల ఆశపడుతున్నాడు. నెల గడిచింది. రెండు నెలలు తిరిగినయ్యే. కాని రజనిబాడ లేదు. నాడు కోపంలో ఉమని ఇంట్లోంచి వెళ్లగొట్టినప్పటికీ కోపం చచ్చారంటంతోపే మనసంతా ఉమమీదనే వుంటోంది. తాతగారింట్లో తిప్పటకునులు జేస్తుంది. ముద్దు మాటలు మాట్లాడతోంది. 'అమ్మా' 'నాన్నా' అంటోంది. ఉంగరాలుతిరిగిన జుట్టుతో కిలకిల నవ్వుతోంది. ఎన్నోవిధాల ఊహించుకొనేవాడు. పోనీ రజనిని రమ్మని రాద్ధామా అని అనుకుంటూండగానే మామగారిమీద కోపం పడగ ఎత్తి ఒద్దని బుసకొట్టేది.

తనయింటికి తాను రావాలని రజనికి తెలియదా? ఎన్నార్లు కూచుంటుంది ఫుట్టింట్లో? తండ్రిని తొందర చేసి, డబ్బు పుచ్చుకొని ఈపాటికే వచ్చి పేయరాదూ? ఇన్నాళ్లూ రజని ఎందుకు ఉత్తరం వ్రాయక పోవాలి?

మాడు నెలలయినాక ఒకనాడు విశ్వేశ్వర్రావు నిద్రలేవకముందే తలుపు ఎవరో కొట్టారు. తీసేసరికి మామగారు ఎదురుగా కనపించాడు. విశ్వేశ్వర్రావు మాట్లాడలేదు. లోపలికి రమ్మనలేదు. ఆయనే లోపలికివచ్చి, సంచీవొంకె

నోట్లకట్ట బైటికి తీస్తూ “అమ్మాయి, రజనీ” అని పిలిచాడు. శూన్యంగా ఉన్న యిల్లంతా ఆపిలుపుతో గింగురుస్తున్నది. ఆపిలుపు వినగానే విశ్వేశ్వరావుకి నెట్టిపత్తివల్లయింది. ఇదేమిటి, రజనీ పుట్టింట్లో ఉంటే తండ్రి ఇక్కడికివచ్చి కూసురుని పిలుస్తాడేమిటి? మృమగారు అడిగారు: “అమ్మాయి ఎక్కడికివెళ్లింది?” విశ్వేశ్వరావు ముఖంలో నెప్పుగుచుక్క లేదు. తత్తరపాటుతో గుండె వణికిపోయాంది. “అక్కడికి రాలేమా?” మృమగారు “లేదు. రాతేను. ఎప్పుడు బయలుదేరింది?” విశ్వేశ్వరావు స్టూగో పెనుల్చుకుని “మూడునెలలయింది.” అనగానే మృమగారు కుప్పర కూలిపోయాడు. ఆయనచేతిలోంచి నోట్లకట్ట జారి విశ్వేశ్వరావుకాళ్లమీదుగా పడింది. అతని కళ్ళని తొలుచుకొంటూ ఒక్కసారిగా నీళ్లుబికివై.

అప్పటినుంచీ విశ్వేశ్వరావు రజనీకోసమా, ఉపకోసమా మూలమూలలా గాలించి నిరాశనెంది జీవితమంతా దుఃఖంతోనే గడుపుకున్నాడు. రజనీ ఏమయిపోయింది? ఉప ఏమయిపోయింది? ఇక వాల్లిద్దరినీ ఈ జన్మలో చూడగలరా? ఎన్నటికైనా తనదుఃఖానికి ఉపశాంతి ఉన్నదా? కన్నీళ్లకి తన పాపాన్ని కడిగి వేసే శక్తి వున్నదా?

చేనుగట్టిన చతికిలపడి పరితపిస్తూ వున్నాడు. పక్కనే వాగు చకచకా పరుగులు తీస్తోంది. అస్త్రమయసమయంలోని వింతవలుగులు ఆవాగు అలలమీద గంతులు వేస్తున్నాయి. ఆకాశమంతా స్రవంతంగా ఉన్నది. పడమటి దిగువన, చెదరిన మబ్బులు, నెత్తుగుతో తడిసి ఓకిపోయిన వైశిఖులీలాగా కదలకండా పడిఉన్నాయి. ఏకో ఫీకరమైన యుద్ధం జరిగిన తరువాత ఆవరించే స్రవంతి ఆ పడమటి కొండలో కనపడుతోంది. గడచిపోయిన కాలంనుంచి దూసుకువచ్చిన ఊహలలాగా చలిగాలి గజగజలాడిస్తోంది. మీదున్న ఉత్తరీయాన్ని ఒళ్లంతా కప్పకుంటూ విశ్వేశ్వరావు గట్టుమీద కూర్చున్నాడు. ఎదురుగా చేనుగట్టిన రావిచెట్టుకిందున్న లంబాడీ నుడిచికిసి రెప్పవాల్చుకుండా చూస్తున్నాడు.

గొట్టెమంచులు చేతులు అటూ ఇటూ కదులుతూ, ఉంటిఉంటి నెట్టిపత్తివల్లయి... అలాగూ... మమిమగ్య నిలబడి నాయకుడిగా వాటిని అసరిస్తున్నాడు. 1546

రావిచెట్టుకింద పొయ్యి రగులుతోంది. కుండ కుతకుత ఉడుకుతోంది. చలికి తాళలేక లంబాడీల కుక్క పొయ్యిరాళ్ల కాసుకొని, కాల్లు జాపి తోకాడిస్తూ పడుకుంది. వాళ్ల భావలో మాట్లాడుకుంటూ పిల్లలు గుడిచెట్ట ఆట ఆడుకున్నాడు. నాయకుడి భార్య పొయ్యికిదుతోంది. నాయకుడు పొయ్యి దగ్గరే కూర్చుని చలికాచుకొంటున్నాడు.

దగ్గరే పెద్ద చలిమంట భగభగ మంటోంది. ఆ మంటచుట్టూ, చుట్టుపక్కచేలల్లో కాపలాఉన్న లంబాడీపడుచులంతా వచ్చి, ఏదో పాటపాడుతూ గుండ్రంగా తిరగటం మొదలు పెట్టారు. పడుచులంతా చరణం అందుకొని పాడుకున్నారు. పాడుతూ అడుగువేస్తున్నారు. ఆ అడుగుల్లో వాళ్ల కాలింబల ఝణఝణ, వాళ్ల దుతపుగాజాల ఘుఘులు, వాళ్ల మెల్లో వేసుకున్న పాపలాదంపల కలకల, వాళ్ల ముంగురులకు ప్రేలాడే గవ్వల ఝుఝులా ఒక్కసారిగా కలిసి విసపడుతున్నాయి. చిరుగులు వేసే వాళ్ల రూపాలు చిరుగాలిలో అందంగా కదిలే పూలతీగెలా వున్నాయి. చురుకుగా వాళ్ల చేతులు అటూ యిటూ సందకితో కదిలి, వాళ్ల ముఖాలమీదనుంచి దూసుకుంటూ పైకి పోతాయి. అక్కడ వాళ్ల చేతివేళ్లు వింతరీతులతో వికసించే పూవుల రెక్కల్లాగా విప్పారుతున్నాయి! పాడుతూ ఆడుతూ గిరగిర తిరిగేటప్పుడు ఆ మంటవెలుగులో ఒక్కొక్కముఖం ఒక్కొక్కసారి మెరుస్తూంది. రెప్పవాల్చుకుండా చూస్తూన్న విశ్వేశ్వరావు చకితుడైపోయాడు. చలిమంటవెలుగురులో ఆగొనుకున్న అద్దా లొక్కసారి తేకుక్కుమన్నాయి. గవ్వలబరువుతో ప్రేలాడే ముంగురుల మధ్య ఆ రేతముఖ మొక్కసారి ధగధగమన్నది. ఆ వెలుగురులో ఆ విప్పారిన కళ్లలో ఒక్కసారిగా తెలుగు పిల్లనిదాసె సిన కాంతి, ఆ రేత పెదవులమీద ఏదో చేపవులపి కాని చిరునవ్వు.

ఎవరది? ఎవరది? తన పశ్చాత్తాపమే ఆ భగ భగమనే చలిమంటయేమో! ఆమంటలోనుంచి నొంగి చూచిన ఆముఖ మెవరిదో? రజనదా? ఉపదా? కాదు, కాదు. భ్రాంతి. ఆపన్నెండేళ్లు ఇంకా రజని బ్రతికివుండటమేనా? ఇంకా ఉపని మాచే భాగ్యం తనవంటి నీమని కుందా? అంతా వెట్టి. తనకు మిగిలిన దొక్క దుఃఖమే.

అయినా ఆ ముఖాన్ని చూడగానే తనలో అటువంటి సంఘటన మెందుకు కలగాలి? తన పశ్చాత్తాపాన్ని చూచి విధికి జాలిగలిగి తన భార్యనీ, బిడ్డనీ తనకి తిరిగి ఇస్తుందా? ఎన్నటికీ జరగదు. జరిగినదాన్ని వెనక్కి మరల్చటానికి ఎవరికీ తరంకాదు.

అయితే ఆ పాలుగారే ముఖమూ, ఆ సోగ కళ్ళూ, ఆ నల్లటి ముండురూ, ఆ లేతపెదవులమీది చిరునవ్వు తనమనస్సునకు పరిచితంగా ఎందుకు తోచాలి? అటువంటి ముఖం తా నిదివర కెప్పుడైనా చూశాడా? ఆముఖం తన కెప్పుడైనా కలలోకన బడిందా? ఆముఖంతో తనకి పూర్వజన్మలో బాంధవ్య మేమైనా వుందా?

ఏమో! ఎంత చూసినా తనివితీరదు. ఆ ముఖాన్ని తన మనసులో చెరిగిపోని రంగులలో చిత్రించు కుని దాన్ని నిత్యమూ కన్నీటితో పూటించాలి. ఆ ముఖాన్ని తన ప్రాణంలో నీనంచేసి తన దుఃఖంలో ఆ స్మృతికి ఆలయం కట్టాలి.

ఇంతలో గొల్లన ఏడుపు. అటపాటలు చాలించి అంతా గుడిచెద్దిగ గుమిగూడారు. చంక నో పెద్దగూటతో ఒక ముసలమ్మ వచ్చింది. వచ్చీరావ టంతోనే ఆముసలమ్మ నొక పిల్ల చేతులతో చుట్టి వేసింది. నలుగురున్న చేతుల్లో ఆపిల్లని ముసలమ్మ గట్టిగా కొగిలించుకున్నది. ఇద్దరూ గొల్లుమన్నారు. చుట్టూ ఉన్నవాళ్ళంతా ఒక్కసారి గొల్లుమన్నారు.

ఈగ్వని విని విశ్వేశ్వరావు తన ఊహల్లోంచి ఒక్కసారి మేల్కొన్నాడు. “నాయకా! ఏమి ‘టాగోల్’” అని అరిచాడు. నాయకుడు పరుగుత్తుకుంటూ వచ్చి “ఏంలేదు బాబుగారూ, మాఅక్క ముగిల్చి

శానరోజులికి మాకు కనిపించిందండి.” విశ్వేశ్వరావు విస్తుపోతూ “ఏమిలే, తిరిగి కలుసుకొంటే ఏడవట మెందుకురా? సంతోషపడాలిగాని —” నాయకుడు “అది మా కులాశారం బాబుగారూ! ఒక్క ముతాలో వాళ్లం విడిపోతే మళ్ళీ ఈ జనముకి తిరిగి కలుసుకోలేం బాబుగారూ. దేముడిదయనల్ల తిరిగి కలిశామో ఆసం బరం పట్టలేక మేము గొల్లన ఏడుస్తాం బాబుగారూ!” అన్నాడు. సంతోషానికి, సంతాపానికి ఎంత దగ్గర సంబంధమో విశ్వేశ్వరావుకి అప్పుడు తెలిసింది. అక్కడినుంచి లేచి ఇంటివోన పట్టాడు. కాని ఆ ముఖం అతన్ని విడవదు. ఆ ముఖమే అతని ప్రాణం మూలమూలలా అల్లుకుపోతుంది. ఆ ముఖమే అతని ఆణువణువులూనూ నిండిపోతుంది. ఏమిటి వింత?

౨

ప్రతిసాయంకాలమూ విశ్వేశ్వరావు పాలా నికి వెళ్లేవాడు. ఆ ముఖం కంటబడంగానే అతని దుఃఖం చల్లారివట్లుచేది. ఏదో చెప్పలేని సుఖం వచ్చి అతని మనసులో చిందువేసేది.

రాత్రి ఎంతనేపటికీ నిద్రపట్టలేదు. ఎదురుగా ఉపకి ఆరోనెలన తల్లీ, కూతురూ కలిసి దిగిన ఘోటో గోడకి వ్రేలాడుతోంది. ఏమో, కామాక్షనూ? ఎన్ని వింతలు ప్రపంచంలో సంభవంకావటంలేదు? “ఫీ! ఎందు కీ భ్రాంతి? ఎండమావి నెందుకు వెన్నంటుతావు? చేసిన పాపానికి జన్మాంతమూ దుఃఖంతో మ్రగ్గిపోవ టమే నీకు శిక్ష. నీవంటి పాపమీద విధి ఎన్నడూ దయతలచదు” అని అతనిమనస్సే విశ్వేశ్వరావుని నిందిం చేసింది. తన వెట్టితనకి తానే సిగ్గులి బరువెక్కిన గుండెతో కన్నుమూశాడు.

తెల్ల వారింది. ఎన్నాళ్ళీ ముసుగులూ గుడ్డులాట? ఒక్కసారి అడిగితే తేలిపోదా? కాని అడగటానికి ఎల్లా నోరుకొస్తుంది? తనకి పిచ్చిఎక్కిందనుకోరా వాళ్లు?

బారెడుపొడ్డెక్కింది. వాకిట్లోంచి “బాబూ” అని పిలుపు వినిపించింది. అతని మనస్సులో ఆ పిలుపు వింతగా మోగింది. ఏ పూర్వజన్మలోనో విన్నట్లుంది ఆ స్వరం. ఇంకొక లోకంనుంచి రజని పిలిచినట్లున్నది

అధ్వని. వచ్చి చూశాడు. తనివితీరేవాకా రెప్పవల్పుకుండా చూశాడు. ఆ కనుబొమలు ఒకదానితో ఒకటి కలుసుకోబోతున్నట్లు, ఒక నల్లటి నెలవంక వాటిని రెంటినీ కలుపుతున్నట్లు, నొక్కుల నొక్కుల జాట్లూ, చక్కని ముక్కూ, విశాలమైన నుదురూ, అద్దంలాగా ఉన్న ముఖమూ, గంతులేనే ముంగురులూ - ఎన్ని సార్లు చూసినా ఇంకా చూడాలనిపిస్తోంది. విశ్వేశ్వరావుకి నోట మాటరావడంలేదు. ఆ చూపునంచి తప్పుకోవాలని ఆ లంబాడీపిల్ల ముసుగు తలమీదికి లాక్కున్నది. ఆ చూపువేనక దాగిన హృదయంలో ఏ భావాలు వెల్లువలై పొంగుతున్ననో ఆ పిల్ల కేం తెలుసు? తను ఆ హృదయంలో ఎంత కలవరాన్ని మేలుకొలిపిందో ఆ చిన్ననండే కేం తెలుసు?

“బాబుగారూ! మా మామ గింజలు కొలుచుకు రమ్మని పంపాడు.” అంది ఆ పిల్ల విశ్వేశ్వరావు వాకిట్లో విరియబూసిన ఎఱ్ఱమందారపూలకేసి చూస్తూ. విశ్వేశ్వరావు ఎంతో ప్రయత్నంమీద “నీ కేరెమిటి పిల్లా?” అని అడిగాడు. ఇండాకటి సిగ్గు విడిచేసి చెప్పింది : “సోనీ.” విశ్వేశ్వరావు సోనీని చూస్తూ మందారపూలు ఒక్కొక్కటే కోస్తున్నాడు. పువ్వులంటే వుండే మోహం పట్టేదేళ్ల పిల్లలకే తెలుసు. ఆ పూలన్నీ కోసితెచ్చి సోనీ కిచ్చేసరికి ఆమెముఖం ఒక్కసారిగా విప్పారింది. ఆ సంతోషాన్ని చూసేసరికి విశ్వేశ్వరావు నుండేమీది బరువు ఒక్కసారిగా మాయమైపోయింది. ఆ పూలన్నీ సట్టివన్నీ జడలో పెట్టుకుని, కొన్ని కొంగున మాటకట్టుకుంటూ సోనీ మురిసిపోతోంది. ఆ అమాయకమైన ఆనందాన్ని చూసి విశ్వేశ్వరావునుండే కరిగిపోతూంది. ఆ పిల్ల గింజలమాట మరిచిపోలేదు. మళ్లీ అడిగింది. అతను బదులు చెప్పాడు: “నువ్వు మోయలేవమ్మా. మీమామని పంపు.”

గోనెలు పుచ్చుకుని లంబాడీ, నాయకుడూ, రాత్రివచ్చిన ముసిలిదీ వచ్చారు. అప్పటికి ఏమయినా సరే వాళ్లని అడిగితెలుసుకోవాలని విశ్వేశ్వరావు నిశ్చయించుకున్నాడు. కాని ఏ విధంగా ఆ ప్రస్తావన

తీసికోరావాలూ, ఏ విధంగా వాళ్లని ప్రశ్న చేయాలో పాలుపోవటంలేదు.

“సోనీ రానేడేం మీతో?”

“గుడికెక్కడ మందల్ని మళ్లెస్తోంది బాబూ. అదీ, మామమ్మోదూ చేలో మంచిల్ని కాస్తాడు.” అన్నాడు నాయకుడు. “ఆల్లిద్దరూ సిలకాగోరిం కల్లాగా కులసగుంటాడు. ఆకీ రూడా ఎరగకుండా మందల్ని కాస్తారు.” అని ముసిలి అడగనిసోది ఏకరువు పెట్టింది.

“సోనీకి ఎన్నోయేడు?”

“పదకొండుంటయ్ బాబూ” అన్నాడు నాయకుడు. “కారు బాబూ, పట్టెండుంటయ్. ఊహూ, పవమాడు బాబూ. అప్పటికే నెలపిల్ల అది.” అంది ముసలమ్మ. ఇది విన్నేసరికి విశ్వేశ్వరావుమనస్సు ఒక్కగంటేసింది. గభాలున ఇంట్లోకి వెళ్లి గోడకి వున్న రజనిఫోటో తీసుకువచ్చాడు. కళ్లకి దగ్గరగా పెట్టుకుని, గవ్వలబరువుకి ముఖాన కళ్లకడ్డుపడుతున్న జాట్లు ఎగనోసుకుంటూ ముసలిది పరీక్షగా చూసి “నాయకో, సోనీలాగుండే, ఈబొమ్మ చూసి దాన్ని చూడక్కర్లే.” అంది. నాయకుడుకూడా పరకాయించి చూచి, “బాబూ, సోనీబొమ్మ ఎప్పుడెత్తించారు?” అని అడిగాడు.

ఏమి చెప్పాలో తెలియలేదు. తను పన్నెండేళ్లక్రిందట ఆనాటిరాత్రి చేసిన దురాగతమంతా వాళ్లకి చెప్పటానికి నోరావలేదు. చిరరికి అడిగాడు:

“మీసోనీ ఏడేళ్లలో పుట్టింది?”

నాయకుడు మాట్లాడటానికి జంకుతున్నాడు. ముసలమ్మ అందుకుని, “మామ గింజలు కొలిచి పంపేయ్యండి బాబుగారూ” అన్నది.

“అల్లాగోలుస్తాను. కాని సోనీనిగురించి కొన్ని సంగతులు అడుగుతాను. చెబుతావా?”

“జరిగిపోయినవాటి ఊగు దేనికి బాబుగారూ?”

“అల్లాగనకు. చెప్పిరాలి. నిజం చెప్తే, నీకు పెద్ద బహుమతిస్తా”నని ఆకీపెట్టాడు.

తన గౌనుజేబులోనుంచి ఒక చిన్న చాక్కా
తైటికి తీసింది. అది నల్లటి సిల్కు గౌను. మెడదగ్గర
బంగారపురంగుదారంతో రెండు అక్షరాలు కుట్టి
ఉన్నాయి. అవును ఆ పేరే! ఉమ. ఉషే! అది రజని
తన చేత్తో కుట్టినదే. గతమంశా విరుచుకుని ఒక్క
సారి విశ్వేశ్వర్రావుమీద పడినట్లయింది. ఆ బరువు
కింద అణగారినట్లుగా ఉన్నాడు. ఆరాత్రి ఉమ ఒంటి
నున్నది ఆ నల్ల సిల్కు గౌనే.

అతని ఒక్క జలదరించిపోయాంది. పూసగుచ్చి
నట్లు, ఎంతో సేపుతో ఆ లంబానీ ముసలిది గడచిన
విషయాలన్నీ చెప్పకుపోతుంది.

తాను రజనిని ఇంట్లోంచి తరిమివేసిన రాత్రి.
ఇంతవరకూ గస్తుందని విశ్వేశ్వర్రావు కలలో కూడా
అనుకోలేదు. దావాబీస చికాకు, మామగారు ఈయ
వలసిన బాకీ రాలేదన్న కోపమూ నాటిరాత్రి రజని
మీదుగా వెల్లిపోయింది. తనకోపానికి ఇంత దారుణ
మైన పర్యవసాన ముంటుందని అతను లేశమైనా
ఊహించలేకపోయాడు. మనిషికి తను చేసే పనులకి
ఏవిధమైన ఫలితం రాబోతోందో తెలుసుకొనే శక్తి
లేనింతగా సృష్టికర్త యివ్వలేదు. ఆ దూరపు చూపు
గనక మనిషి చేసుకో వుంటే అతను ఎన్ని పనులలో
ముందుగానే చేయకుండా ఉండగలిగినాడు.

ఆనాడు మామ ముగ్ధే అన్నీ సరివేసుకొని
కోడికూయకముందే ఆహారించి బెండా ఎత్తివేద్దా
మనుకున్నారు లంబాడిలు. రాత్రి బాగా పొద్దు
పోయింది. అందరూ నిద్రపోతున్నారు. ఎక్కడిను
ంచో నుక్కపట్టి ఏడుస్తున్నట్లు ఏడుపు వినపడసాగింది.
ముసలమ్మ కలతనిద్రలో అటూ యిటూ కొట్టుకుంటూ
ఆ ఏడుపు విని అనూతం లేచింది. తమ ముతాలో
పిల్లలంతా గుట్టుకొట్టి నిద్రపోతున్నారు. మరి ఎక్కడి
దీఏడుపు? ఇంకా బిగ్గరగా వినబడుతోంది. ఏడుపు
వినబడుతున్న పేరుకు ముసలమ్మ గబగబా అడుగు
వేసింది. నడిచి వాగుబడ్డకు వచ్చింది. వరదవచ్చి వాగు
గట్టిన పడదోసుకుంటూ పరవశి తొక్కుతుంది.
గట్టిన మంచుకి తడిపిపోయి మోకాటిదాకా పెరిగిన

పచ్చగడ్డి కాళ్ళకితాకి కొంకర్లుపోతున్నది ఒక్క. తెల్లటి
ముబ్బుల్లోంచి గుడ్డివెన్నెల బారుతూ తడిసి మంచు
మత్తాలతో మెరుస్తున్న రెల్లుపూలతో అటలాడు
తోంది. కాలికేవో చక్కన తాకింది. నేలమీద ఉన్న
మైలురాయి! ఆ మైలురాతిమీద పడుకొని పసిపిల్ల
పోరుపెట్టి ఏడుస్తోంది. పచ్చటి ముఖమూ, నల్లటి
జాట్టూ, అంతకన్నా నల్లటి గౌనూ ఆవన్నెల్లో ముస
లమ్మయినసుని అనూతంగా గుంి వేసుకున్నాయి.
వెంటనే బొణుకుతున్న చేతుల్తో ఆపిల్ల నెత్తి గుండెల
కదుముకున్నది. దిక్కుతెలియని ఆపిల్లని శేవద్దరి
ఎందగు నారించినా వినలేదు. పిల్లలులేని తన కోసమే
ఈపిల్లను దేవుడే ఆరాత్రివేళ అక్కడ పడవేసివెళ్లా
డనుకొంది. పిల్లని నడుముకి కట్టుకుని కోడికూయక
ముందే ఆ ఊరునుంచి వెళ్లిపోయింది. అప్పటినుంచి
పిల్లని ఊక్కలో పెట్టుకుని పెంచింది. సోనీ అని
పేరుపెట్టుకుంది. ఇది పన్నెండేళ్ల నాటి మాట. ఈ
పన్నెండేళ్లూ ఆ ముతానాళ్లు విశ్వేశ్వర్రావువున్న
ఊరు రాలేదు. ఈ ఏడే రావటం.

ఇక ఆపుకోలేకపోయాడు. కట్టలేగిన కన్నీళ్లు
ఒక్కసారిగా ఉబికివచ్చినయ్య. లోలోపల విధిని
ఎంతో పొగడుకున్నాడు. ఉపనైనా తనకు మిగిల్చి
నందుకు! బిడ్డనొరికిన ఆనందంతోపాటు బంగారంవంటి
భార్యచావుకి కారణమైనందుకు సంతాపంకూడా
మితియిరిపోయింది. తన పాపానికి ఫలితంగా విధి రజని
ప్రాణాన్ని దొంగిలించి శిక్షించింది. రజనితోపాటు
ఉమనకూడా అపహరిస్తే ఎంత దుర్భరమైనశిక్ష
అయ్యేదీ! ఏమో విధికికూడా కనికర మున్నదేమో?
తన పశ్చాత్తాపాన్ని చూసి జాలిపడి ఉమని మళ్లీ
తనకు దక్కించిందేమో?

3

“ఉమా! రా తల్లీ. ఇన్నాళ్లూ, ఎందుకు బత
కాలో తెలియకుండా వుండేది. ఇప్పుడు తెలిసింది.
ఇప్పుడు తెలిసింది, ఇన్నాళ్లూ, ఏ మిణుకుమనే
ఆశతో ఏడుస్తూ కాలంగడిపానో. ఇప్పుడు తెలిసింది
ఇకముందు ఎందుకోసం నే నీలోకంలో బతకాలా!”

వచ్చేసింది సోనీ విశ్వేశ్వరావుయింటికి. ఈ పన్నెండేళ్లూ చీకటితో బావురుమంటున్న ఆతని యింట్లోకి ఉపసేని తొంగిచూచినట్లు. రాగానే విశ్వేశ్వరావు సోనీకి గకరకాల చీరలు, వింతవింత అలంకరణాలు కొని తెచ్చియిచ్చాడు. ఇదంతా చూస్తుంటే సోనీకి ఉక్కిరిబిక్కిరయినట్లుంది. రంగురంగుల ముతకలంబాడీ గుడ్డలు విప్పి, చీర కట్టుకోబోతున్నప్పుడు గుండె చివుక్కుమన్నది. ఇన్నార్లనుంచి ఉంటున్న గూటిని అనంతం విశదీకరించుకుంటున్న కలకలపడుతోంది. చీర కట్టుకుని నగలు పెట్టుకొని ముంగిటనికి వేలాడే గవ్వల నూచిదీసి తల దువ్వకొని ఎదురుగా వున్న అద్దంలాకి చూసి ఏదో ఒక కొత్తజాకంలో తెలియకుండా వచ్చిపడ్డట్లు భరించుకుంది. గోనెలలాగా వున్న బట్టలు మోసుకుపోయి అలవడిన ఆ శరీరానికి నాజుకుగావున్న ఈ ఉలికిబట్టుల తొడుక్కున్నా మీద గుడ్డకట్టలే అనిపించటంలేదు. దిసిమెలతో ఉన్నంత స్వేచ్ఛగా ఉంది. తను మునుపటిమాదిరిగా లంబాడీగానే వుంటే ఎంతబాగుండేది? ఆ పొలాలలో పట్టులాగా ఎగిరిపోతూ, గొర్రెలమండలు కొస్తూ పాటలుపాడుతూ చిందులుతొక్కుతూంటే ఎంత బాగుండేది? ఇన్నార్లనుంచి డొక్కలో నూరి నిద్రపోయిన ముసిలిలంబాడిని వదిలేసి ముక్కు ముఖం ఎరగని ఈ మసిపిద్గర్భి రాకట మెండుకు? ఈ మసిపి తన తండ్రి అని చెప్పనమాత్రాన నమ్మటం పెట్టా?

విశ్వేశ్వరావు పొంగిపోతున్నాడు. సోనీ ఉపగా వచ్చి ఇంట్లో వాలినందుకు. లంబాడీపిల్లలాగా పెరిగిన తన కూతురుని అనంతంగా ఒక అతినాగరిక మైన బాలికగా చేసివేయాలని ఎంతో ఆరాటపడుతున్నాడు. ఈ ఆరాటంతో ఆతనికి సోనీమనసులోకి తొంగిచూసే తీరిక దొరకలేదు. ఆ శత్రుసంఘటన ఊహలతో, ఏయే ఆలోచనలతో కలకలపడుతోందో? ఇన్నార్లూ ఆరుబైట, పచ్చటిపొలాలనడుము పెరిగి పెద్దదయిన ఆ పిల్ల తన ఇంటి నాలుగుగోడలమధ్య ఎంత గిజగిజ తన్నుకుంటోందో?

దినాలు గడిచిపోతున్నయ్. ఆ పల్లెటూరునుంచి మారంగా వెళ్లిపోయి, తన కూతురిని పూర్వవృత్తాంతం

తెలియని చోటికి చేర్చి, అక్కడ చక్కని పాటలూ చదువూ నేర్పించి మంచిసంబంధం వెదికి ఒక ఇంటి దాన్ని చేసి, అల్లుణ్ణి కూతుర్ని చూసుకుంటూ ముచ్చటగా, సుఖంగా కాలం గడుపుతాను. ఇన్ని కష్టాలలోనూ, ఇంత దుఃఖంతోనూ, ఏ సుఖంకోసం బతికవున్నానో దాన్ని సంపూర్ణంగా అనభవిస్తాను. ...ఇటువంటి ఊహలని మనస్సులో గూడుకట్టుకో సాగినయ్. కాని ఎంత ప్రయత్నించినా ఉప తనతో చమవుగా మెలగదు. ఆమెచుట్టూ ఆతని మనసు పాకిపోతోంది. అయినా ఆమెమాత్రం మారంగానే నిలబడుతుంది. ఇంకా “బాబూ” అంటుంది. ఎంత చెప్పినా “నాన్నా” అని నోరారా పిలవదు. “సోనీ” అంటే ఒక్కసారికే పలుకుతుంది. “ఉష” అని పది సార్లు పిలిచినా మారుపలకదు. లంబాడినుకెళ్లలో వున్నప్పుడు ఆమెముఖాన చిందులాగిన ఆనందం ఇప్పుడు మాయమైపోయింది. ఆమెమనసులో ఏదో బాధ వున్నదన్న సంగతి అద్దంలాగున్న ఆమెముఖంలో కనపడుతోంది.

ఏమిటి ఆ బాధ? తన అడుగు కిందమోపితే అరిగిపోతుండేమోననుకునే తండ్రిదినాగమంత ఇల్లు, కానలసినంత ఆస్తి, మాయతనన్ని నగలు-ఇన్ని వున్నప్పటికీ బాధ ఎందుకో! పొలాలలో పరిశ్రమకొట్టిన రామచిలుకను పంజరంలో పెట్టి పాలుపోసినా, పళ్లు పెట్టినా, ఏం చేసినా సరే నాణ్యతనాలవరకూ రెక్కలతోనూ, ముక్కుతోనూ, గోళ్లతోనూ పంజరం చువ్వలని తపతప కొడుతూనేవుంటుంది. సందుదొరికితే చివువన పారిపోదామని తపతపపడుతుంది. పంజరంలో సుఖం లేదా? నీలిమబ్బులలోనూ చిగిరించిన తోటలలోనూ, పొంగే వాగులలోనూ మెలిగిన ఆ చిలకకిమాత్రమే సోనీబాధ అర్థమవుతుంది. సోనీకి ఆ చిలకబాధలో తన బాధకూడా కనబడుతుంది.

తను తప్పటడుగులు వేస్తూ వచ్చేరాని మాటలతో “మా” అంటూ లంబాడిముగుసలిచుట్టూ తిరిగింది. అది కంటికి రెప్పలాగా కాపాడింది. చిన్నప్పటి నుంచీ, తన ఈదూ జోదూ అయిన నాయకుడి పెద్ద కొడుకుతో పొలాలగట్లమీద గంతులేసింది. ఒకళ్ల

నొకళ్లు తుణు విడిచిపెట్టకుండా వుండేవాళ్లు. ఇద్దరూ గొట్టామండల నదిలిస్తూ దినమంతా కలిసి తిరిగేవాళ్లు. పచ్చటిపొలాలమధ్య, నీలిమయ్యలనీడల్లో, ఇద్దరూ, రెక్కలకొద్దీ గిరికిలు కొట్టే పిట్టలజంటలాగా ఎగిరి పోయేవాళ్లు. నాయకుడి కొడుకు అన్నం తింటేకాని సోనీకి మద్ద గొంతుకుసాగేదికాదు. ఎండలో, వానలో ఎడబాయకుండా ఊరూరూ తిరిగిన వాల్లిద్దరికీ చిన్న తనమంచీ గాఢమైన స్నేహం. చిన్ననాయకుడు చేలో పెంట జిమ్మకుంటే సోనీ పెంటవుంటి గొట్టెలని తోలేది. నాయకుడు మందల్ని మట్టేసేప్పుడు సోనీ గొట్టెల్ని బెదగొట్టి చెల్లాచెదరుచేసి నాటిని వాడు ఒకచోటికి తేలేక తిప్పటపడిటం చూస్తూ కిలకిల నవ్వేది. గొట్టెల బొచ్చు కత్తెరతో పెట్టునీడన సోనీ కత్తిరిస్తుంటే నాయకుడి కొడుకు మోటారుహారము కూత కూసేవాడు. గొట్టె సోనీచేతి కందకుండా బెదరి పారిపోవటం, సోనీ దాన్ని పట్టుకోబోవటం చూసి కేరితలుకొడుతూ సంబరపడేవాడు. ఇల్లా వాల్లిద్దరి మనసులూ పెనవేసుకుపోయినయ్యే.

సోనీ వెల్లిపోయిననాడే ముసిలింబాద్ మద్ద నోటబెట్టక మంచమోగింది. చిన్న నాయకుడు పచ్చి వాడిలాగా అయిపోయాడు. చేసే పనిమీద గూఢ పోయింది. కదిలిస్తే ఎందుకో కళ్లనీళ్లు వస్తన్నయ్యే. రెక్కలు విరిగిపోయినట్లయింది.

సాయంకాలం ఉపనికూడా పెంటబెట్టుకొని విశ్వేశ్వరావు పికారుగా లంబాడీలగుడిశెలనపు వెళ్లాడు. కొత్తవేషంతో వున్న సోనీకేసి అంతా కళ్లప్పుగించి చూస్తున్నారు. ముసిలింబాద్ మెల్లిగా లేచివచ్చి సోనీ నొక్కసారి గట్టిగా కాగిలించుకుంది. అమాంతం యిద్దరూ వెక్కిరిచెక్కి యేడవటం మొదలు పెట్టారు. విశ్వేశ్వరావుగండె గజగజ కొట్టుకుంటోంది సోనీ ఏడుపు విని. “ఉషా, పద ఇంటికి పోదాం.” అని పిలిచాడు. ఆ పిలుపు విని బైటపడ్డ బోనులోకే తిరిగి వెళ్లవలసినచ్చిన జంతువులాగా బెదిరి పోయింది. ఆమెకళ్లు ఇంతసేపూ ఎంతో ఆశ్రయంగా చిన్న నాయకుడికోసం వెతుక్కుంటున్నయ్యే. వాడొక

చెట్టుచాటున నక్కి, సోనీకేసి చూస్తూ కళ్లు తుడుచు కుంటున్నాడు. దిగాలుపడివున్న ఆ ముఖం చూడ గానే ఉపకి పట్టరాని ఏడుపు వచ్చింది. అమాంతం ఆ వేషం విసిరిగిరాతేసి, ఒక్కపరుగున లంబాడీ పడుచులాగా చిన్న నాయకుణ్ణి వెనకాలగా పల్లి కళ్లు మూయాలనిపించింది.

ఇంతలో విశ్వేశ్వరావుపిలుపు వెనుకనుంచి “ఉషా, రా తల్లీ, చీకటిపడుతోంది. ఇంటికి పోదాం రా.” పిలిచాడేకాని విశ్వేశ్వరావుమనసు పీకుతూ వుంది. ఈ గుడిశెలో అందరికీ ఎంత దుఃఖం కలిగిస్తున్నాడు? ఇంతవరకూ పెంచి పెద్దదాన్నిచేసిన ఆ ముసలికి ఎంతకష్టం కలుగుతోంది? ఈ గుడిశె విడిచి రావటానికి ఉపకే ఎంతదుఃఖం కలుగుతోంది? ఇదంతా తన ఒక్కడి సంతృప్తికోసమేకదా?

కొన్నాళ్లు సంజరంచువ్వలని కొరికిన చిలకే చివరికి ఆ సంజరపే తన గూడు అనుకుని తృప్తిపడు తుంది. పోపోనాలనే ప్రయత్నం నూనివేస్తుంది. ఇంతవరకూ తన నిక్కడికి పట్టితెచ్చి బంధించినంగురు శక్తువుగా ఎంచిన మనిషితోనే చెలిమిచేసుకుంటుంది. అతని మాటలు తాను పలకటం మొదలుపెడుతుంది. కాని ఉపకోమాత్రం యిటువంటి మార్పు ఏమీ గోచరించటంలేదు.

గదిలో ఉప అద్దంచూసుకొని తల గువ్వుకుంటూంది. విశ్వేశ్వరావు వెనకాలగా వచ్చి నిలబడ్డాడు. ఉప అతనిని చూడలేదు. అద్దంలో ఆమె ముఖం కనబడింది. ఆమె రెండుకర్లూ నీళ్లతో నిండి తోణుకుతున్నయ్యే. ఏదో దుఃఖం ఆమెరూపాన్ని కప్పివేసింది. ఇది చూసేసరికి విశ్వేశ్వరావుగండెలో కత్తిపోటు పొడిచిందొట్టేసింది. “ఉపదుఃఖానికి కారణం నేనే కాదా?” అన్న భావం శరవేగంతో అతని లోంచి వెలువడింది. దోషిలాగా వెనక్కితిరిగి బైటికి నడిచాడు.

ఆలోచనలతో విశ్వేశ్వరావు తలక్రిందులైపోతున్నాడు. తనబిడ్డదుఃఖానికి కారణం తానేనని తెలుసుకుని ఏ తండ్రిగండె సహించగలుగుతుంది? బ్రతుకంతా

మరి అతను
లైఫ్ బాయ్ పద్ధతిని
కూడా నేర్చుకున్నాడు!

ఇప్పుడు అతడు అనేక విషయములను నేర్చుకొంటున్నాడు, గాని లైఫ్ బాయి ప్రతిరోజు వాడటంవల్ల కలిగే పుష్కలమైన మురి యే యితర విషయాల్లోను పొందడు. వాని తల్లి నేర్పిన పాఠమువలన “మురికివలని అపాయము” నుండి అతడు కాపాడబడుటచే ఆమె గర్వపడుచు సుఖించ వచ్చును. యే మాత్రము శ్రద్ధవహించక పోయినను మురికి వలని అపాయము ఎదుర్కొనుటకు సిద్ధముగా వుంటుంది.

లైఫ్ బాయ్ యంచి నట్టుల్లోకి ఉత్తమమైనది
ఇది యంచి అలవాటు

సౌందర్యము యొక్క రెండు తరాలు

వారిద్దరికి 20 సంవత్సరములు లేదా: గాని. ఆ తల్లియొక్క సౌందర్యము. పదహారు సంవత్సరముల వయస్సుగల కుమార్తెకువలె వున్నది. తల్లి తన చిన్నతనమునుంచి—తన తల్లియొక్క సలహాను పొంది—చర్మ సౌందర్యమును, పియర్లు సబ్బుతోను నిర్మలమైన నీటితోను కాపాడుకొను చున్నది. ఈ రోజున సౌందర్యవతియగు తన కుమార్తె ఇదే చేస్తోంది. గాన ఆమె శరీర కాంతి, తన తల్లి శరీర కాంతివలె వుండును.

ఇండియాలో నలభై సంవత్సరములనుంచి అందమైన ప్రిట ప్రత్యేకముగా పియర్లునే వాడుచున్నాడు. దీని పరిమళము, మృదువైన నురుగు దీనికి సబ్బులలో ప్రాముఖ్యత నిచ్చినది.

పియర్లు సబ్బు

కాశ్యపముగా సౌందర్యమును కాపాడుటకు

దుఃఖించిన తనకి అనందం లేకపోయినా కష్టంలేదు కాని రెక్కలువిప్పి, సీతాకోకచిలుకలాగా ఎగిరిన సోనీకి దుఃఖం కలిగించటం ఎంతదారుణం? తన బిడ్డకు సుఖవివస్వలం కోసమేకదా తాను యిత పరితపిస్తున్నది? తన ప్రయత్నమంతా చివరికి ఆమెదుఃఖానికి కారణంగా పరిణమించినప్పుడు తా నేం చెయ్యాలి? చిరునవ్వు చిందులేసిన నీ ముఖాన కన్నీళ్లు చిందెట్లు చేసిన గుండె ఎంతరాలిగుండె? నీ సుఖమేకదూ నేను అనుక్షణమూ కోరుకుంటున్నది? నీ సుఖానికి నే నెన్నదూ అడ్డురాను. ఎవరినీ అడ్డురానీయను. తండ్రినయినందుకు నీ సుఖమే తల్లీ, నా కీలోకంలో కావలసింది.

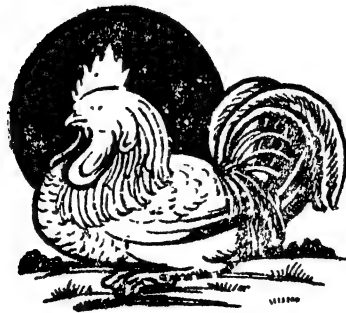
ఎంతసేపయిందో యిల్లా ఊహల్లో గిరగిర తిరుగుతూ. లేచి ఉపగదిలోకి వెళ్లాడు. గదిలో ఒకమూల లంబాడీలంగా, గొనూ, దంతపుగాజులూ, పావలూదండలూ పోగుపెట్టిఉన్నయ్. వాటిని ఆప్యాయంగా చేసులతో నిమిరుతూ, వాటివై పే పదేపదే చూస్తూ ఉపవెక్కివెక్కి ఏడుస్తోంది. జశివానలాగా కన్నీరు రాలిస్తోంది. విశ్వేశ్వరావు గబగబాపరుగెత్తుకోవల్లి, చేసులతో కూతుర్ని లేవదీసి, కాగిలించుకొని, తన ఉత్తరీయంతో కన్నీళ్లు తుడిచాడు. దుఃఖంలోకూడా ఒక వింత అందంతో మెగుస్తున్న ఉపముఖాన్ని చేసులతో నిమిరి, ముఖంమీద పడి తడిసిన ముంగురులను వేళ్లతో పైకి సరిదిద్ది, “ఏడుస్తున్నావా తల్లీ” అని ఒక్కముద్దు పెట్టుకున్నాడు. ఆ ముద్దులో పరితాపంతో మండిపోయే తండ్రిగుండె దాగిఉన్నదని ఉపకు తెలిసిందో లేదో! తన తండ్రిపేను పంజరమై సోనీని బంధించదు. ఆమెకి రెక్కలిచ్చి రివ్వున ఎగిరి పోనిస్తుంది.

ఉపసంహారం —

పంజరం ముక్కలు ముక్కలైపోయింది. గిజగిజ తన్నుకున్న చిలక తుట్టున ఎగిరిపోయింది. కేరిం తలుకొడుతూ జంటతో కలిసి, కిలకిల కూస్తూ ఎగిరిపోయింది.

ఉప మల్లీ సోనీ అయిపోయింది. సోనీకీ, చిన్న నాయకుడికీ పెల్లి జరిగింది. పెల్లి నాకు ముసలిలంబా డీవి సంతోషాన్ని పట్టలేక వాల్లిద్దరినీ దీవిస్తూ ఆనలించి స్వర్గానికి వెళ్లిపోయింది.

విశ్వేశ్వరావు తన ఆస్తిసంతా కూతురికి విల్లు వ్రాసియిచ్చాడు. అతనికికూడా ఈ కృత్రిమ నాగరిక తత్వో నిండిన ప్రపంచమంతా ఒక పెద్ద పంజరంగా గోచరించింది. “అమ్మా, నన్ను కూడా సీతో రాసీవూ? నే నింకా ఈ పంజరంలో పడిఉంటున్నాను.” అంటూ విశ్వేశ్వరావు లంబాడీలలో కలిసిపోయాడు. ఏపచ్చటి పాలంగట్టిన, చల్లటి చెట్లనీలలో కూతురుకేసి చూస్తూ హాయిగా ప్రాణంవిడుస్తాడో! తనకూతురి సుఖాన్ని కల్లారా చూసి ఎంత ఉప్పొంగిపోతాడో! కూతురు తనకోసం రాలిన కన్నీటి చుక్కలన్నీ భద్రంగా దాచుకొని, ఆ లోకంలో రజనీ నెప్పడైనా కలుసుకొంటే “చాకావా రజనీ, మన పాప, నన్ను తమించి నా కీకన్నీరు కానుకగా నిచ్చింది. ఇవిగో మన పాపకళ్లలోంచి రాలిన ముత్యాలు! చూడు, మరి నువ్వు నన్నెప్పటికైనా తమిస్తావా? తమించగలవా? చెప్పవూ?” అని దీనంగా వేడుకుంటాడు!

మ హా కవుల మిత భాషిత్యము

= శ్రీ మధునాపంతుల సత్యనారాయణ శాస్త్రి =

గుణములలో 'గ'క్షియమము మహా గుణము. ఈ నియమనశక్తి గల మహానుభావులే మునులు. ఆ శక్తి యున్నచో నసాధ్యమైనది యుండదు. హానము చేతిలో నణమాద్యుపసాధలున్నవి. నేడు మన మహాత్ముని హానము పరదేశములను గడగడలాడించుచున్నది. శంకరులు, రామకృష్ణపరమహంస మున్నగు వారు హానులు. మునులు సర్వదా మునులు గారు. సర్వదా హానిత్వ మొక మేధాదక్షిణా మూర్త్యవతారములో నున్నది. "చిత్రం వటతరో రూలే వృథా శిష్యా గురు గ్యువా, గురోస్తు హానం వ్యాఖ్యానం శిష్యాస్తుభిన్న సంశయాః" — దక్షిణామూర్తి యిథ యిట్లని శిష్యులకు వాచా వ్యాఖ్యానముచేసి చెప్పలేదు. ఆ మహాదేశికుని హానవ్యాఖ్యానమే పరబ్రహ్మతత్త్వస్వరూపమును జ్ఞాసువులకుఁ జేతంబెట్టినది. హాన శక్తి యట్టిది. యోగి వాయుపంచకము సంస్తాభింపఁజేసినటులు, హాని త్రికరణములను నిలుపుచేయును. ఆ యవస్థలో మనస్సు కట్టుతాయివలె స్తంభించును. ఆ నిలిచిన మనస్సునందు వాక్కున్నది. కాయమున్నది. సమస్తవ్యవహారములు నున్నవి. అవి లేవన్నచో, హానములో ఆచార్యకము చేయు శక్తి యుండనేయుండదు. పరతత్త్వ విషయము 'ఇదమిశ'మని చెప్పటకు శాస్త్ర

మునకు శక్యముకాలేదు. 'యతో వాచ నివర్తన్తే'యని యక్కడినుండి యుపనిషత్త వెనుక మొగము పట్టినది. మఱి, దురధిగవ మైన యాతత్త్వమును భగవదవతారము హానముతో నరఁటిపంజొలిచి చేతికిచ్చినట్లు బోధించెను. ఆ యవతారము వరుణుని నంటిది కాదు. ఆ శిష్యులు వరుణపుత్రులై న భృగునివంటివారును గారు..... "తద్విజ్ఞాయ, పునరేవ వరుణం పితర ముపససార" (వైత్తిరీయము-భృగువల్లి) అన్నటులు, ఒక విషయము గురుముఖమున నెఱిగి రెండవ దానికి జిజ్ఞాసతో 'నిదియేమి?'యని యడుగ నిలసిన యవసరమే దక్షిణామూర్తిశిష్యులకు లేకపోయినది. శిష్యులు శిష్యులుగారు. వారు బ్రహ్మస్థులు, మహాత్ములు. అట్టి సర్వజ్ఞులకుఁ బరమేశ్వరుఁడుమాత్రము తన తత్త్వ మిట్లని యేమి చెప్పను? అవతరించి వటవృక్ష మూలమున ధ్యానమగునై యుండెను. అతని ముఖము చూచునప్పటికి సమస్తము శిష్యులకుఁ దెలిసిపోయెను. అదంతయు హానశక్తి.

భోజని ముఖము చూచినచో గవి త్వము పుట్టుకొనివచ్చెడిదని చెప్పదురు. భోజుఁ డంతర్ముఖుఁడు. అతనిలో ననిర్వాచ్య మగు హానశక్తి యుండెడిదని నే నందును. చీటికిమాటికిఁ జీడబడిపడి చిట్టుబుస్సుమని పడఁదిట్టు తండ్రి కొడుకుదృష్టిలోఁ దాటి

యాకుమంట. తప్పు తగినంత చేసినపుడు 'హు'మృని కన్నులెఱిగిసిన తండ్రి కుమారునకు యమధర్మరాజు. అదియే హాసము లోని సత్త. మా తాతగారు నిండుకుండ. ఆయనతో సంభాషణముచేయుటకు వేయి ముహూర్తములు చూచుకొందును. వాఙ్మయ విషయకముగ నాయనమాటలు వినుటకై చెవులుకోసికొందును. తగినంత ప్రసక్తి వచ్చినప్పుడుగాని యాయనబోసిలోరు విడదు. ఎప్పుడో, మా వంటి కుఱ్ఱకరుదగ్గట, ఆయనమాటలు మందహాసము చేయుచుండును. ఆ చిఱునవ్వులో నంగీకారమున్నదో అనంగీకారమున్నదో యర్థము చేసికొనుటకుఁ బేగులు తెగిపోవును. పైకి మాట వచ్చెనా, అది వాణినిసూత్రముకట్టి నట్టు లుండును. వారిలోఁ బ్రసంగించుట నాకుఁగాదు, శృంగములుమొలిచినవారికిని బెదురుపుట్టించును. ఆర్చిచచ్చినను, ఆయన యభిప్రాయము తేలదు.

హాసము మాటాడుట తటస్థించినపుడు బహుమితముగా మాటాడుదురు. వారి భావములు, పలుకులు సమాసముగఁ దూఁగును. వారి తూ, చాలకుఁగూడ సార్థక్యముండును. “విభాషణం హాస మపండితానాం” అనుకొందురు. పండితి లేనివో బడాయికిఁ బోక నోరుమూసికొనియుండుట యుత్తమమంట. సాధారణుల కటు లూరకుండుట చచ్చినచావు. ఊరకుండినవాఁడు గొప్ప వాణ్నియమనశక్తి కలవాఁడే. అట్టిది మహాత్ములకుఁగాని యలవడదు. ఏతావతా, మన మనుకొనవలసిన విషయము లివి:— హాసశక్తికిఁ జ లినది లేదు—మునిపలుకులు మునిపలుకులు—అవి మితముగనుండును

గాని, అతిగ నుండవు. ఆ మితభాషితములే జగత్తునడపు సూత్రములు. భవభూతి మహాకవియొక్కోక మీమిషయమునకు మంచి యుదాహరణము:

భాకికావాంహి సాధూవా మర్థం వా గమన ర్తతే,
ఋషీణాం పున గాఢ్యానాం వాచ మశోఽపవర్తతే.

ఎంతోవిషయము కడుభాగ్యంబెట్లుకొని వ్రాసిన శ్లోక మిది. ఋషులతరువాత మితభాషిత మహాకవుల కుండును. ‘నాన్యమిః కురుతే కాన్యమ్’—ఋషికాని వాఁడు కవి కాఁడు అనిరి. ఋషితత్వము=మునిత్వ మున్నఁగాని కవిత్వము కవితత్వముగాదని దాని యంతర్ధాము. వ్యాసవాల్మీకులు మహామునులు కనుకనే మహాకవులు. వారి లోకోత్తరకవితత్వములలో మెఱయుచున్న మితభాషితాగణ్యమైన హాసశక్తి జగమెఱిగినది.

మన తెనుఁగువారిలో ముమ్మొదటి మితభాషి నన్నయమహాకవి. అతని పలుకు బడిలోఁ బట్టిచూచినను పొల్లు కనఁబడదు. ఎట్టి రసఁపరవశఘట్టములోఁ వైన సతఁ డొడలు మఱచి యతిభాషణము చేయలేదు. పది మాటలు చెప్పవలసిన చోట నిరాకాంక్షముగ రెండుమాటలతో సరిపెట్టెను. ఉదాంకుడు నాగఁతులను నాలుగు పద్యములలో స్తుతించినపుడు దిన్యపురుషుఁడు ప్రసన్నుడై యా యుదంకునితో నిట్లనుచున్నాఁడు:

మితవచన ! నీయథార్థ
స్తుతుల కతిక్రీతమానసుఁడ నైతి ననిం
జితచరిత ! నీకు నభివాం
భిత మెయ్యది దానిఁ జెప్పుమ చేయదు ననినక.
(ఆదిపర్వము ౧)

ఇచట నన్నయమహాకవి ‘మితవచన!’ యను సంబుద్ధి యుపయోగించినాఁడు.

ఇందులోఁ బెద్దభావ మిమిడియున్నది. కావ్యమునందు వచ్చు సేదోపాత్రచే గవి తన శక్తియుక్తులను న్యంగ్యభరితముగఁ జెప్పించుకొనునలవాటు పూర్వలక్షును, సేటివారికిని గలదు. ప్రభావతీద్రవ్యము ములో శుచి ముఖముఖమున సూరనార్యుఁడు “శబ్దసంస్కార మెచ్చటను జాఱఁగనీక, పదమైత్రి యర్థసంపదలఁ బాదల” ఇత్యాదిగఁ దన కవితాప్రశస్తి చాటుకొనినాఁడు. ఇంచుక నూత్నముగఁ జూచినచోఁ బ్రతికవియు నిటులు చేసినవాడే యనవచ్చును. మన నన్నయగారు మితవచనుఁడు. ఆయన వైదికుఁడైనను, లోకజ్ఞుఁడగుటచే దన మితవచనత్వము ఉదంకునిదిగా నుట్టంకించుకొన్నాఁడు. ఈ ప్రకరణమున నన్నయగారి మితవచనత కొంచెము ప్రకటింతును. ఉదంకుఁడు ౧. బహుసేనపాదపాల్గి... ౨. అరిది తపోవిభూతి... ౩. దేవమనుష్యలోకముల... ౪. గోత్రమహామహాధర..... ఇత్యాదులైన నాలుగుపద్యములుగల నాగస్తుతి చేసెను. నలువదిపద్యములతో స్తుతించినను బ్రత్యక్షముగాని నాగపతులను నన్నయమహాకవి నాలుగుపద్యములతోఁ బ్రత్యక్షముచేసినాఁడు కావుననే మితవచనుఁడు. ఇచట ‘ముతవచన’యని పాఠభేదముచూపించిరి. ‘యథార్థస్తుతులు’ అను పదము ప్రక్కనుండుటచే నది సరిపడదు. ఇంక, ఈ మహాకవి మితభాషిత్వమున కొండురెండు మచ్చులిచ్చెదను.

వ...కచుండు రాకున్న దేవయాని తన మనంబున మలమల మటుంగుచుంబోయి తిండి ?ట్లనియె:

వాఁడిమయ్యాఖముల్ కలుగు

వాఁ డపరాంబుధిఁ గ్రుంక ధేనువుల్

నేఁ డిట వచ్చె నేకతమ

నిష్ఠమెయిన్ భవదగ్గి హోత్రమల్

పోడిగ వేల్వఁగాఁబడియె

బ్రాహ్మను బోయె గమండు నేనియన్

రాఁడు వనంబులోన మృగ

రాక్షసపన్నగబాధ నొందెనో ?

వ. అనిన విని శుక్రుండు దన దివ్యదృష్టి నసుర వ్యాపాదితుండైన కచుం గని వానిం దోడ్కొనితేర మృతసంజీవిని బంచిన నదియును బ్రసాదంబని యతి త్వరితగతిం జని విగతజీవుండయిన కచు నప్పుడ సజీవితుండేసి తోడ్కొని వచ్చినం జూచి శుక్రుండును దేవయానియు సంతసిల్లియున్నంతఁ గొన్నిదినంబులకు వెండియు నొక్కనాఁడు—

ఈ సంక్తులయందలి మితభాషిత యిది యని నేను వ్రాయలేను. రసికపత్రికలకే యది వేద్యము. ఈ సందర్భమున నన్నయగారి మతాక కవిమైనచో నాలుగుమూఁడుపద్యములు, నాలుగైదు వచనములు పెట్టి నలిపి చంపును. దేవయాని యభిప్రాయ గర్భితముగఁ గచునిగూర్చి తండ్రితో నన్నట్లు వ్రాసిన యాయుత్పలములోని పొందిక యందము మతాకకవిసామాన్యఁడు వ్రాయలేడు. ఆ క్రిందివచనములో నెంతగాధ చటచట పోనిచ్చెనో చూచితిరా? అదియే మితవచనత. ఎంతో యవసరము వచ్చినపుడు గాని యెక్కువసంభాషణము చేయఁడు నన్నయ. దౌష్యంతుని చంకఁబెట్టుకొని శకుంతల దుష్యంతమహారాజుకడకు వచ్చినది. రాజు “నీ వెనర”వని యడిగినాఁడు. అప్పుడు శకుంతల తనకుఁదాన యుపశమించుకొని యారాజుతో—

ఏల యెఱుకలేని యితరులయట్ల నీ

పెఱుంగ ననుచుఁ బలికె దెఱిగియెఱిగి

యేనకాని దీని పెఱుంగ రిందొరు లని

తప్పఁబలుకనగునె ధార్మికులకు ?

ఇత్యాదిగ నించుమిం చిరువదిగద్యపద్య ములతోఁ జెప్పి చెప్పి—

ఈ త్త్రీవరుఁడైన విశ్వా

మిత్రునికుఁ బవిత్రయైన మేనకకున్ స

త్తున్త్రీవయి బొంకు వలుకఁగ

భాత్రీతలనాథ! యంత ధర్మతరనే?

అన్నది. ఆ సమయమున దుష్యంతుని తాతిహృదయమును గరఁగించుటకై యిరు వదిగాదు, అఱువది పద్యగద్యములు చెప్పి నను జెప్పవలసినదే! అది యతిభాషణసమ యములోని మితభాషిత. బొచితి కెక్కడను గొఱంతరాకుండ నిట్టి మితభాషణము చేయు మహాకవులలో నన్నయ యగ్రతస్సరుఁడు. అతని తరువాతఁ దిక్కన్నయు నట్టివాఁడే.

కృష్ణుఁడు కారపులకడకు రాయబార ము తీసికొనివెల్లెను. వెల్లి దుర్యోధనాదులతో మధురభాషణములు చేయు చుండెను. అప్పుడు—

సమచితంబుగఁ గూరల చంద ముగ్ధ

డించి కుడుపుతెఱంగు ఫట్టించి సలుకు

నానుయోధనతోఁ గృష్ణుఁ డచటఁ దాను

గుడువనొల్లక యునికి యేర్పడఁగఁజెప్పె.

ఈ పద్యములోని ‘కుడువనొల్లక యునికి’ ఏర్పడఁగఁజెప్పె నన్నదానిలో నున్నది ప్రాణము. మితభాషిత యందు కరడుగట్టినది. ‘తాను దినను’ అన్న విష యము వాచ్యముగ నచటఁ గృష్ణుఁడు దుర్యోధనునితోఁ జెప్పలేదు. ఏదోమాటల సందర్భము తీసికొనివచ్చి భోజనముచేయనని వ్యంగ్యముగఁ దేల్చివైచినాఁడు. ఆ విష యము ఏర్పడఁగఁజెప్పెనని తిక్కన వ్రాసి నాఁడు. పరికించినకొలఁది నిందులో మిత

భాషితయొక్క యాచితి పరిపోషితమగు చున్నది. శ్రీ కృష్ణుఁడు ద్రౌపది నూరార్చి నటులు చెప్పిన యీ పద్యములు చూడుఁడు:

ఋచ్చిరశీల యే గలుగ

మద్దియ నాకు నృకోదరుండు వి

శ్వచ్చుఁడు దోడుగాఁగ జన

వంద్యుఁడు ధర్మగుతుండు పంస నీ

మెచ్చుగ క్రతుసంక్షయము

మేళాని చేసెదఁగాక వేటాకం

డచ్చుపడంగ నేర్పున దు

రాత్ములు కారపు లుర్వి యిత్తురే?

లలనా! యుదురును నీయే

ద్బులకొలఁదియె కురుస్థపాలపుత్రకశ్రం

బుల యేడ్చు లింక నానిం

గలకల నవ్వుచు విసంగఁ గాలంబయ్యొక.

యమమహిషఘంటికానా

దము వినఁ గౌతూహలంబు దరుకొల్పెడు చి

త్తములు గల కారపుల!

ప్రములగునే సంధికార్యకాంతవచనమురే?

తెలియఁజదివిన నీ మూఁ డి టి లోను

గృష్ణుని హృదయ మున్నది. కాఁబోవు సర్వ కారవనాశన మున్నది. దానిలో ద్రౌపది ముఖము వికసించినది. తిక్కనపలుకు పొందిక తెన్ను నర్ణనీయము.

సన్నయ తరువాత, తిక్కన తరువాత నలుగురైదుగురుకంటె మితభాషులైన మహా కవులు మన తెనుఁగువారిలో లేరు. మిత భాషితయందే ధ్వని యుండును. ధ్వనిభరిత మైన వాక్కు బహుపరిమితము. ధ్వనిభరిత మితభాషులైన మహాకవులు మన తెనుఁగు లోనే యేల, సంస్కృతములోకూడ విరళ ముగ నున్నారు. ఆనందవర్ధనుల యాభాణక మిది పరికింపుఁడు.

యేనాస్తి న్నతివిచిత్రకవిపరంపరా వా హి ని
పంసారే కాళిదాసప్రభృతయో ద్విత్రాః పంచమవా
మహాకవయ ఇతి గణ్యతే.

మన సారస్వతములోఁగూడ సన్నయ
తిక్కనలతో నలుగురైదుగురు మహాకవులు
పూర్వులలో నుందురు. తక్కిన కవులకు
మహాకవిత్వము లేదా యని గట్టిగ నడిగిన
లేదని చెప్పటకు మహావిమర్శకుఁడు
జంకఁడు.

ఈ ప్రబంధకవులందఱలోను సారస్వతిక
మైన మితభాషిత లేదననచ్చును. ఎచ్చటనో
యట్టిది విరళముగా నున్నను మొత్తముపై
బహుభాషణము (చాదస్తము) హెచ్చు.
ప్రబంధలక్షణములు యథావిధిగఁ బట్టించు
టకు సందర్భము వచ్చినచోట, లేనిచోట
నర్ణనములు గావించినంతమాత్రమే మహాకవి
యనిపించుకొనఁడు. నర్ణనము లుండవల
యును. అవి మితముమీఁతయగుచురాదు.
నగరార్ణవాద్యప్రాదళనర్ణనములు చేయవల
యును. అవి సందర్భముననుసరించి చేయ
వలయును. ఒకదరినుండి లక్షణగ్రంథమువలె
వర్ణించుకొనిపోవుట మహాకావ్యమునకు
గుంచలక్షణముగాదు. ఆ గొప్పతనము, ఆ

నేర్పుతీరు దేవవాఙ్మయములో వ్యాసవాల్మీ
కులపిమ్మట నొక్క కాళిదాసుగ కున్నది.
అతని కావ్యము లందులకే మహాకావ్య
ములు.

మన మనుచరిత్రము, వసుచరిత్రము,
ఆముక్తమాల్యద, పింగళిసూరన కృతులు-
ఇనన్నియుఁ జాలవఱకు మితభాషణములతోఁ
గూడినవే. కాని, ప్రబంధములగుట చంద్రో
దయ, చంద్రాస్తమయ, సూర్యోదయ,
సూర్యాస్తమయ, విరహాదివర్ణనములలోఁ
గొంత బహుభాషణభరితములైయున్నవి.
ఇట్టిదికూడ పురాణకవులలో నుండదు.
ఒకటిరెండు వద్యములకంటె నెట్టివర్ణన
మందును నెక్కుడు భారతములో నుండదు.
అది వ్యాసునిలో నున్న గుణమో? పురాణ
ములో నున్న గుణమో? ఏదోయొకటి.
తెనుఁగుభారతమునమాత్ర మి మితభాషిత
వెల్లివిరిసినది. అట్టిగ్రంథము కవిత్వయమునకు
దొరకినది. అందులో సన్నయ తిక్కనల కది
మహాసుందరముగఁ బట్టుకొనినది. సంస్కృత
వాఙ్మయములో వ్యాసవాల్మీకులు-తెలుఁ
గులో సన్నయ తిక్కనలు - వీరే మహా
మునులు. వారే మహాకవులు.

విశ్వలమొలత్రాడు

[కథ]

= శ్రీ 'కరుణకుమార' =

[గతిపంచిత తరువాయి]

రామరెడ్డి కున్నంతటి కల్యాణం వాటింది. సబ్బులు పెట్టి నానం కోసం అందరినీ గాజుల్లో పెట్టడం. ఇదిగో పని పూర్తి అయినట్లుగా వచ్చింది. ప్రాసిన రెడ్డి కోరికలు కుప్పగించడా తిరిగి రావడం. కొబ్బరి నోటా కోసం కొత్తకాపం ఆ రెడ్డి చూసి ఆనందించాలని ఎంత మనస్సుపడుతున్నానో కుబ్బులు-అంత కంతా రామరెడ్డిగారికి అపమేళయమౌతోంది. ఎవరి ముందు కొద్దీ సబ్బులు కాపడబోతు దుస్సహమై పోతోంది. ఇంటివద్ద భార్యగిల్లలా రెడ్డికోసం కలవరించి పోతున్నాడు. ఏమిటో ఆకోణ రెడ్డివీడ అతగాడికి మరులుపోయి, మనస్సు ఉండబట్టలేక లక్ష్మమ్మకాడికి పరుగుతిరి.

“అమ్మా! అయ్యయినాశుభగా రా లేదు. పట్నంలో ఏమి చేస్తున్నట్టు?” అని అడిగాడు.

“ఈ వూరు రామలింగేశ్వరస్వామికి ఆ కమ్మ వారిపాలెంలో నిర్భయ్యారాల మాగాణిమాన్యం ఉన్నది. దానిని ఆవురగమ్మవారు పంపించి, ఆవుర దేవుడికి ఖర్చుపెట్టుతాంగాని నీ కిక్కిరానికి లేదని చెప్పి పెట్టారట. నీడు మన వూరు దేవుడికి ధర్మకర్త కాబట్టి ఆ భూములు స్వాధీనానికి వ్యాజ్యం వేసి కోర్టు కెక్కి స్టేషన్లలో మాట్లాడివస్తానని చెబాడు.”

“మన వూరు దేవరానికి కమ్మవారిపాలెంలో భూము లెట్లా వచ్చినవి?”

“ఆ వూర్లో కమ్మవలనా నాగుడు, పిల్ల కాయల కోసం చెప్పానూ, తానీ శిశువు పుట్టినందు వల్ల, తన కొద్దీ కమ్మవలనా ఈ దేవుడికి ప్రాసీ యిచ్చి చిచ్చిపో గాడట.”

“అట్లునా?”

“అవునుగానూ గోవును మన వూర్లో ఉంటేనా, ధర్మకర్తల ఆ కమ్మ వారందరే ఉండి, ఈ దేవుడికి పూజలూ, పునర్నిరాలూ, ఉత్సవాల్లా వాళ్లే చేసు కొంటూ వచ్చారు. నీటిమడవల పొంగుతున్నది ఏటిలో తలకాయలు పగలబెట్టుకొన్నప్పుడింటి ఆ కమ్మ వారు ఇచ్చి పెట్టకొని భూములమీద వచ్చే ఆదాయం వాళ్లవూరు రామస్వామిదేశం క్రిందా, మాలమాదిగల చదువులక్రిందా, గూనాది సంఘాలకిందా ఖర్చుపెట్టు తున్నారట.”

“నే నెరగల సుమా.”

“మనవాడు ఈమధ్య పట్నంలో గొప్ప వాళ్లనీ, అధికార్లనీ, కళాక్షాత్రులనీ పెట్టుకొని తాను ధర్మకర్తగా ఉండేట్లు ఉత్తరువులు తెచ్చుకొని భూమిస్వాధీనానికి కోర్టులో దావాపడేశాడు. కాని ఆ కమ్మవారు స్వాధీనం పడనిస్తారా! ఏదో ఆస్సరు పెట్టి మోకొట్టగాకా తీసుకొని పోయారట వ్యవహారం.”

“అబ్బా!”

“అసలు చలమా నాయుడు ప్రాసీ పుచ్చుకు నామా పెట్టచి వాళ్ళ వాదనుట.”

“బాగానే ఉంది!”

“గడ్డు” నాయనా! ఆ దేవుడుమాన్యాలూ, బ్రాహ్మణ మాన్యాలూ మనకు గడ్డు. మన కున్నది తింటే చాలు. మీ నాయన సరాయిసాము పాపిష్టి సాముగా చూచి పరువుగా బ్రదికి భా అనిపించు కొన్నాడు. ఈకుమ్మ నీవు నెత్తికి తెచ్చిపెట్టుకో వద్దని శతవిధాలు చెప్పాను. విన్నాడు కాదు” అని అంటూ లక్కమ్మ లోపలికి నల్లిపోయింది.

సబ్బులుకు తన నేత్యమేమో తనేమో అంటే గాని ఈ దేవరసాన్యాలు తెలియవు. కాకుంటే ఈ వూరురెడ్డిగార్లకి, ఆ వూరు కమ్మవారికి బొత్తిగా సరి పడనిమాత్రం ఎరిగిన్నాడు. ఎరిగిన్నా, ఏవిషయంలో పట్టినా కమ్మవారికంటే తన రెడ్డిచెయ్యి వైచెయ్యిగా కనిపించేది సబ్బులుకు. తన రెడ్డి ఆ వూరుకి ముసలము. తిమిశిరదాగు, కలవర్రు, పోలసు అధికార్లు-గొప్పగొప్పవాండ్లు గుర్రబండ్లూ, మోటారుకార్లూ పేసుకొని రెడ్డిగారింటకి రావడం, ఈయనతో చెయ్యి చెయ్యి కలుపుకొని మాట్లాడడం, ఏవో నల్లనిపీ, ఎర్రపీ నీళ్లు గ్లాసుల్లో పోసుకొని తాగడం—తన రెడ్డి శిల్పాధికారి ఉన్నట్టుంటాడు. ఈ మధ్య నాలుగునెలలక్రిందట తన రెడ్డి కేదో “నానాబు” అని సర్కారువారు కొత్తగా కేరు కూడా పెట్టారని రెడ్డిగారిపల్లెలో ఎంతోమంది గొప్ప వాళ్లు వచ్చి, రెడ్డిగారిని ఎత్తయిన కుర్చీలో కూర్చోబెట్టి, మెడలో పూలదండలు వేసి పూజించి చెల్లారు కూడాను. సర్కారువారుకూడా తనరెడ్డికి లాగనా నయినట్టే కనిపించేది సబ్బులుకు. చెన్నపట్నం దావాలో రెడ్డిగారే 7లిదతీరుణా రమకొని, ఏమేమిటో ఆలోచించుకొంటూ ఇంటికి వచ్చాడు సబ్బులు.

రాత్రికే పట్నంమండి గ్రామానికి తిరిగి వచ్చా రామిరెడ్డి. గ్రామానికి వచ్చిన తర్వాతకూడా ఏవో దరపనులలో రెడ్డి వారం పదిరోజులుదాకా ఇంకం ప్తిమతంగా ఉండడమే లేదు. ఒకరోజు మళ్ళీ నాలుగుగంటలప్పుడు కాఫీ తీసుకొందా

గాని రెడ్డి దక్షిణపునాకిట్లోకి వచ్చేసరికి వసారాలో కూర్చుని ఒక పక-చుట్ల తన భార్యకు తిలగువ్వి జప అల్లుతోంది. నిల్లని చూచి, “ఏవరే ఈ మనిషి?” అని భార్య నడిగాడు.

కూర్చున్న మనిషి స్వస్తికి లేచి పక్క భార్యపు ఫురిచాటుకు తప్పకుంది.

తన భార్య సమాధానం చెప్పేలోపలనే, “నవ్వు చూడనేలేదుటగా అబ్బాయి! సబ్బులు పెల్లం” అని కాఫీ కొడుకుచేతి కిచ్చి, “గమణీ! ఇట్లా రా అమ్మా” అని ఆమె చెయ్యి పట్టుకొని తీసుకొనివచ్చి, “గమణీ అంటే గమణీ కాదురా. మణిలూస. గూనాదనాళ్లలో తప్పపట్టింది. సబ్బులు అదృష్టం కొద్దీ వారికింది” అని రామిరెడ్డి ఎదురుగా నిలబెట్టింది లక్కమ్మ.

కాఫీ నుటకలు మింగుతూనే ఆస్పిన్ నల్లా పది నాగు క్రిందినాండి పైవాకా ముఖమంతా కళ్లుచేసుకొని చూచాడు రామిరెడ్డి.

ఎవంగా నిలబడే, “నమస్కారమండీ బాబు గారూ.” అన్నది గమణి.

రామిరెడ్డి పలక లేదు.

“ఆవూల్లో గూనాది సంఘాలవాళ్లు పెట్టించిన బజిలో చిరువుకొన్నదట. చిరువు రానివాడయినా, మేనత్త కొడుకని—సబ్బుల్ని చేసుకొన్నది. ఈ కాలంలో చిరువుకొన్న ఏమిటి చిరువురానివాణ్ణి చేసుకొంటుంది చెప్పు? దాని బుద్ధి బంగారుబుద్ధి” అన్నది లక్కమ్మ.

రామిరెడ్డి ఇంకా నుటకలు మింగుతూనే నిలబడ్డాడు.

“అబ్బాయి! నాడిపెల్లికి నీవు లేవని సబ్బులు ఎంత ఇదయిపోయా డనుకొన్నావు! రెడ్డిగారు రెడ్డి గారు అని కలవరించిపోయాడంటే నమ్మక.” అన్నది లక్కమ్మ.

“అట్లానే!” అన్నాడు రామిరెడ్డి.

“కొత్తపట్టులు కట్టబెట్టి పనులు రాచి నేనే పెల్లికొడుకుని చేశాను. బంగారు సవ రొక టిచ్చి

పంపాను. ఎన్నీ యిస్తేమట్టుకు సుబ్బులురుణం మనం తీర్చుకోగలమా నాయనా?" అని ఏమిటో పాశం చదువుతోంది లక్ష్మమ్మ.

రామిరెడ్డి రమణియుఖంలోనికి, ఆమెలోడుకున్న పొట్టిచేతుల జాకెట్టులోనికి ఏవో చెర్రీచూపులు చూస్తూనే ఉన్నాడు. కప్పుగోమరింత కాఫీ పోయి చుకొని "సుబ్బులుకు మన కొబ్బరితోటలోనే గదూ నీవు యిల్లు కట్టించియిచ్చింది? మంచివని చేశావు." అని తల్లిని మిచ్చుకొంటూ, వాళ్ళోకిపోయి చుట్ట వోళ్ళోకిపెట్టి ఆగ్గిఫుల్ల చుట్టించాడు రెడ్డి.

"అత్తయ్యగారూ! ఆయన్ని చూస్తే నాకు కాళ్ళలో దడపుట్టించింది." అని లక్ష్మమ్మతో అని, రామిరెడ్డి భార్యచుక్క పోయి కొంపబడ్డ జప అల్లుతూకూర్చుంది రమణి.

పొద్దుగ్రంకిన వెంటనే సుబ్బులుని ఒకసారి పిలిపించి, రమణిని పెట్టిచేసుకొని తీసుకొనివచ్చి నందుకు వాకికి అప్పవందనాలు వచ్చి సాగనంపాడు రెడ్డి.

రమణి తన దృష్టిలో పడిన వేళావిశేషం! రమణిశరీరమీద అలంకారాలేమీ లేనేలేవు. కిక్లారి గాజులు ఈ రెయ్యి కోజానో, ఆ రెయ్యి కోజతాను. ఎడమచేతి ఆనామికానికీమాత్రం ఒక నంకి ఉంగరం ఉన్నది. మెడలో పసుపురానిన తాడూ, నాడుకు మంగళమాత్రమాను. కంఠానికి కొంచెం గుత్తంగా ఒక నల్లపూసల దండూ, దండో ఒక బంగారు మియంపూసా. చుక్క, పువూ బోసివే. కాళ్ళకి మాత్రం వెంకిలీసుల జత ఒకటి ఉన్నది. శివారు చీర కట్టుకొని, నీలిఅంచుద్దగుగుక తొడిక్కున్నది. ఎటు వచ్చి ఆమెరింతో కళ్ళలోనూ, చుట్ట కొంటే తలరితన్నే నల్లని జెనుట్టులోనూ నిలిచి పోయింది. ఇంతకుతప్ప ఆమెలో అలంకారాలేమీ లేవు. గాని, అన్నిటికీ మించిన నయోవనంమాత్రం మినుమిలాడే తామసాచుచురుకుదనంతో ఆమె నావరించి వేజస్సుజపజల్లుతోంది.

ఆమెరూపాన్నీ, సౌందర్యాన్నీ, శ్రేతాలనీ మరచిపోలేకపోతున్నాడు రామిరెడ్డి. కిక్లారిలో

చుట్టకాలస్తూ ఏకాంతంలో అట్టనే నిలబడిపోయాడు. మనస్సులో ఏదో చెప్పరాని బాధ, ఉద్రేకం, ఆవేదనాను. చెయ్యిపెట్టి కలవినట్లున్నది మనస్సులో. చుట్ట చేతికి తీసుకొని, తెల్లటికొడి దులుపుతూ-పరధ్యానమో ఏమో-కొడిరానిపోయినపిదపకూడా చిటికెనవేలు నిప్పుమీద అట్టనే ఆడిస్తున్నాడు. పూటయిన చుట్టేమో, కింద పాదాలూ, చేతులూ, పైన తలూ వేడెక్కి రక్తం బిర్రుగా ప్రసరిస్తోంది. చిటికెనవేలికి నిప్పు చుగ్రుమనేవరకు అతని శరీరం జ్వరంతగిలినట్టుయిపోయింది. దీర్ఘ నిశ్వాసాలతో ముక్కుపుటాలూ పెరిగి నోటిలోకి పీల్చిన పొగ ముక్కురంధ్రాలగుండా తెరలు తెరులుగా బయటికి కమ్ముకుంటోంది. దొడ్లోకి నల్లి ఇంకోసారి రమణిని చూడాలనిపించింది. చుట్ట పారేసి, "మంచినీళ్లు కాసినియ్యి అమ్మా." అంటూ మల్లా దొడ్లోకి నల్లాడు. గాని అక్కడ రమణి లేదు, తన భార్య లేదు.

రమణి ఇంటికిపోయిందికాబో లనకొన్నాడు రెడ్డి.

౮

ఫ్యాణంపల్లి ఉగాది అందుకొన్నది. ఈ ఏడు కుప్పలన్నీ తొందరగా నూర్చించి ధాన్యంకొట్టో చేర్చించాలని రెడ్డికి తొందరపుట్టింది. ఏమో-కాలం చూడవస్తే బాగుండువనం లేదు. యుద్ధం వచ్చి బర్మా నంకి బియ్యం పరఫరాకాక స్కూరువారు లేనిపోని కంట్లోట్టుపెట్టి రైతుల కంఠానికి గండకత్తై తీసుకొని వచ్చారు. బెంగాలుదేశంలో బ్రహ్మాండమైన కరువు వచ్చి జనం తండాలుతండాలుగా చచ్చిపోతున్నారట. ఈ సంవత్సరం మైల్లన్నీ అసలు పొలంమీద ఉండం గనే దేశరక్షణకొట్టంక్రింద జప్తచేసి స్కూరువారు స్వాధీనపరుచుకొంటారని ఆ మధ్య అనేకమయిన పుకార్లు బయలుదేరినవి. కొత్త రెట్లనో అయిపోయి కుప్పలుపడ్డవి. స్కూరువారు కుప్పలమీద స్వాధీనం పెట్టుకొన్నా పెట్టుకోవచ్చు. తన కంఠ పలుకుబడి గల అధికారాలున్నా, చుట్టం బయటేరీ బిగుసుకొన్న తర్వాత తాను రావుసామెయి అంటే విడిచిపెట్ట

తారా? అయినా, చెయ్యి కాలేదాకా పట్టుకొని కూర్చోడం దేనికి? ఎందుకయినా మంచిది—పాలం మీద ఉన్న పదికుప్పలా తొందరగా నూర్చించి గింజలు కొట్టో చేర్చుకొంటే సడనా మీద దొంగతనం గా దాటేసే ఏకోస్తావర్తకులకయినా బ్లాకుమార్కెట్టులో, జేకం పెట్టుకొంటే కొన్ని కాకపోతే కొన్ని పుట్టుకొని సగ్గరకు దక్కకుండా దాటించు కోవచ్చు. సబ్బుల్ని పిలిపించి “మంకోరోజు చూచి ముందు బాడవచోలో పెద్దకప్పు పడవోగ్గించరా” అని చెప్పాడు రామిరెడ్డి.

రామిరెడ్డి జ్ఞాన సాగరమునకు సుబ్బులుకి. ఆ మరు నాడే తెల్లవారినే ఘోరమైన గా, బుగ్గవారం రాత్రికే కుప్ప పడవోట్టించాడు సబ్బులు. అది సామాన్యపు కుప్పగాను—అగస్త్య డెబ్బయి పుటు అద్యే ఆలివి మాలిన కుప్ప. తాటికట్టు ప్రసాదాన్ని ఉన్నది. ఒకటోరకమైన శిల్పినింటి మన ష్యూలను నలభయిమంది మాలనాల్లని కూలికి ఏర్పాటుచేసి ఇన్వెంట్రికలయినందున వాళ్లను రెండు ఉద్దీపనగా ముంచుకొట్టించి తూర్పు తట్టు ఒక ఉద్దీపనమట్టికట్టు ఒక ఉద్దీ కుప్ప ఎక్కించి వినాయకుడకట్టు తానా దగ్గరనే ఉంటే పడవోయిం చాడు సుబ్బులు. పంకాలు చేతిలో తీసుకొని ఆ రెండు ఉద్దీపనంగా కిలారించుకొంటూ కుప్ప ఎక్కేసరికి అంతలాపు కుప్ప జుజువలాడి సన్నగిలి పోయింది. కుప్పపైకి తట్టున రేనాండ్లు మారు తుంటే, క్రింద పొలిదట్టలు చేతిబట్టుకొని నూరు పెద్దపస రాలనూ కుప్పచుట్టూ తిప్పి తొక్కించేవాళ్లు తొక్కించి, తొక్కిన గడ్డిని గలిపేట్టు కట్టేనాండ్లు కట్టుకున్నారు. అయిపాదె—రాత్రి రెండుబాములకు పడవేసిన కుప్ప తెల్లంగా తూర్పురేపు లాశేసరికి పూర్తిగా లోబడి పోయి గింజ నులిసి తొంకినంటిమీద కడిమికట్టడం కూడా పూర్తిఅయిపోయింది. ఇంక గడ్డి విగలించి వామివేయడమే తరవాయి. పొద్దు సడమటికాతే సరికి, వామి పూర్తిగా వేసేసి, కళ్లంబారడం, చేగుడు వేయడం కూడా అయిపోయింది. ఆనాడు కట్టు పోగు చేసి అడ్డపోతులు వేసేసరికి చీకటిపడినందున ఆ రాత్రికే

ఇంకోజట్టు కూలీలను పిలిపించి వెంటనే తూర్పుర బట్టాలని అనుకొన్నారని చీకటిపడేవరకు పడమట కొద్దిగా మబ్బులేని వైరుగాలి మట్టగించేసరికి ఆ పని నిలుపుదలచేసుకొని అడ్డబోసులుమీదనే ముద్రపిండి పెట్టి పలకఅద్ది గుర్తులు పెట్టించి, చినుకుపడినా నీరుదిగ కుండా గడ్డికప్పించాడు సుబ్బులు.

ఆ రోజుతా సుబ్బులు పాలంపనిమీదనే నిలిచి పోయాడని గమిరెడ్డికి తెలుసు. అంతలాపు కుప్ప పడవోసి తొక్కిస్తున్నప్పటికీ తా నొకనారి పాలం చాయ పోయి చూచిరావాలన్న ఆలోచన ఆతగాడికి తట్టనేలేదు. కనిచీకటి పడ్డతర్వాత ఒకసారి సుబ్బు లింటికి పోయి ఏకాంతంగా రమణితో ముచ్చటించి రావాలనిమాత్రం ఆలోచన పుట్టింది. పోనాలనుకొంటే తన కభ్యంతరమేమున్నది? అయిల్లు మారమా భారమా? తన మండునాలోగిలికి ఉత్తరం ధాన్యపుకొట్టూ, దాని వెనక పసుపులనాలూ, దాన్నానకొని కొబ్బరితోటా, తోటాలో ఈశాన్యంయాలన సబ్బులు యిల్లునూ, ధాన్యపుకొట్టూ, పసుపుకొట్టం, కొబ్బరితోటా తనిగిచేకొంటూ నల్లివిట్టు. ఒక్కడూ చేతి కర్ర పట్టుకొని సుబ్బులింటికి వెళ్లాడు. ఇంటిముందు పంది రిలో నులకమంచం వేసి యింటితలుపు కట్టించిగించి, యిల్లంతా నిశ్శబ్దంగా ఉన్నది. రమణి ఎక్కడకు పోయినదా అని ఆలోచనలో పడుతుండగానే ఇంటి వెనక తిడికలనాలును నీళ్లశబ్దం వినవచ్చి రెడ్డి పడమటి తట్టు తిడికచాటుకు పోయి నిలబడి సందులోకి తొంగి చూచాడు. రమణి కున్నపిండి తీసి కళ్లునూసుకొని ముఖం రుద్దుకొంటోంది. రెడ్డి ఆ దృశ్యం చూడనూ లేకపోయాడు; ఆ స్థలం విడిచి బయటపడనూ లేక పోయాడు. పాలంనుండి సుబ్బులు ఇంటికివచ్చే వేళేమో అనిపించి, ఇది సమయం కాదని వెనక్కు తిరిగి వెళ్లాడు.

రెడ్డి వైతొలగిన పావుగంటకే సుబ్బులు అనుర సురయి యింటికి ఘటం చేర వేసి నైమిది గుడ్డ తల క్రింద పెట్టుకొని నులకమంచంమీద వెలికిలా పండు కున్నాడు. పున్నమి ముందు దశమా ఏమా అప్పటికి చిక్కని వెన్నెల నల్లని కొబ్బరికూల మీదుగా జల్లు.

జారిపోతోంది. గాలికి కదిలే కొబ్బరాకులు నెన్నెట్లో వెండిబెల్లాలవలె తళతళ మంటున్నవి. ఆ చంద్రుని ధాటికి తాళలేక సన్నటి చుక్కలు మారంగా లేచి పోయి కొబ్బరాకుల సందుల్లో రెప్పలూర్చుకొంటున్నవి. కొబ్బరిమట్టల సంగున గూడుకట్టుకొన్న రేడు తెల్లకొంగలు వెన్నచుద్దలవలె కూర్చొని సుబ్బులువృష్టికి వింగు గొల్పుతున్నవి. రెడ్డిగారి పసుపులసాలలోని ఆవునూడ అంబా అని పాలకోసరం అలవటిందిపోయిందే, చూడలేని గోమాత పాడుగులో పాలుచేసి మెడపలుపు లాక్కింటూ మేత మీయడం మరచిపోతోంది. ఒక సన్నని పిల్లగాలితెర సుబ్బులు చెవులో ఏకో రమాస్యాలు చెప్పి వైకి లేచిపోయింది.

మంచందగ్గరగా వచ్చి, తన స్రెయ్యి చూచుకొని, జాలిపడి, ప్రక్కన కూర్చొని, అతని చెక్కిలి మీద చెయ్యి వేసి, నెమ్మదురు నిమిరి—

“ఉడుకునీళ్లున్నాయి. లేచి స్నానం చెయ్యి. బడలిక తీగుతుంది.” అన్నది రమణి.

కన్నులు విప్పి చూచాడు సుబ్బులు.

“శయస్కులో నీకు తెలియడం లేదుగాని ఈ విధంగా చొట్ల విగుచుకొని పనిచేస్తే, ఎంతకాలం తట్టుకొంటుంది దీక్షారం? వేళ కిన్ని మెతుకులు తినడాని కూడా నోచుకోలేడ? లే: లేచి స్నానం చెయ్యి” అంటూ సుబ్బులు మొఖమీద చెక్కిలిపెట్టి, ఒక కన్నీటిబొట్టు అతగాడి కపోలమీద విశించింది రమణి.

“అన్నం తిని పెందలాడే పాలం పోవాలి మల్లా. కళ్లంకాడ కాద్దా! ఎవ్వరూ లేరు. తొందరగా నీళ్లు పెట్టు; స్నానం చేస్తా” అంటూ సుబ్బులు కూర్చున్న రమణిభుజాలమీద చేతులానించి ఆమెను దగ్గరగా తీసుకొన్నాడు.

లేచి స్నానంచేసి న్నం తిని శాస్త్రులు తొడుక్కొని కర్ర చేతపెట్టుకొని కళ్లందగ్గరకు శాల్లిపోయాడు సుబ్బులు.

కొబ్బరికెట్టుమీద కొంగలు గూటిలో చేరి కూర్చుపెట్టినవి. ఆవునూడ పాలుతాగి పడక వేసింది. దళమిచంద్రుడు కొబ్బరికెట్లచాటుకు తప్పకున్నాడు.

బోర్లించిన గంపమీద ప్రమిదదీపం పెట్టుకొని ఈతాకుచాపమీద కూర్చుని రాఘవయ్యగారు బహుమతిచేసిన “మాలపల్లి” తీసి కళ్లకద్దుకొని, నిన్నటి తరవాయి చదువుకొంటోంది రమణి.

“అగ్గిపెట్టె ఉంటే ఇయ్యి.” అని అడుగుతూ వాక్కిల్లో ఒక మనిషి నిలబడి, చుట్టమొన కొరికి, పళ్ల సందున పెట్టి, నాలుకతో తడుపుతూ చేత్తో తిప్పచున్నాడు.

సడుగుపడ్డ ట్టరిపించి అడిరిపడి లేచింది రమణి.

“అగ్గిపెట్టె యిస్తూ, చుట్ట కాల్పుకోవాలి.” అని అగ్గిభీతుం అడిగాడు ఆ మనిషి.

“ఎవరండీ మీరూ?” అని అడిగింది రమణి.

“మరచిపోయావా అప్పడే? నేను రామిరెడ్డి” నన్నాడు ఆ మనిషి.

రమణినుండేలు టపటప కొట్టుకొన్నవి. రెక్కలు టపటప కొట్టుకొంటూ గూటిలోనుండి బయటికి వచ్చి కొబ్బరిమట్టమీద వ్రాలినవి కొంగలు.

ఆ రామిరెడ్డిని మంచమీద కూర్చోండ్లని గౌరవించాలో, చుట్టముట్టించుకోను అగ్గిపెట్టె యివ్వాలో-ఇవ్వకూడనో-ఆమె కర్థంకాలేదు. కలగదొక్క కొంటోంది రమణి.

“ఇంట్లో అగ్గిపెట్టె లేదా ఏమిటి పిల్లా? కొత్త కాపురం కాబోలులే.” అన్నాడు రెడ్డి.

“పాయ్యిలో నిప్పు ఉన్నదేమో తీసుకొనివస్తా మండండి” అని వంటంటిపాయ్యికాడికి పోయి చూచింది. కాని పాయ్యి శూన్యంగా ఉండిపోయింది. అగ్గిపెట్టె కనిపించలేదు.

వాక్కిల్లోకి వచ్చిన పెద్దమనిషికి చుట్టకాల్పుకోను నిప్పుయినా లేదని చెప్పడానికి నోరురాక, ఆమె అగ్గిమాపితేనేగాని వాక్కిల్లోనుండి కదిలినని శబ్దం పట్టినట్టు కనిపించే రెడ్డిని కాదనలేక—గంపమీద పెట్టిన వేపచమురు ప్రమిదదీపం తెచ్చి గడపలో నిలబడ్డ రెడ్డి కందిచ్చింది రమణి. రెండడుగుల్ని ముందుకువేసి, ప్రమిద తాను తీసుకోకుండుగనే, చుట్టముట్టించడానికి మూతి దగ్గరగా పెట్టినట్టే పెట్టి, ఉభ

అని ఆమెచేతిలో దీపం ఆరిపేశాడు రెడ్డి. ప్రపంచం అంధకారమైపోయి కళ్లు చీకట్లుకమ్ము గడగడ వణకుతూ చేతిలో ప్రమిద జారవిడిచి వెనక్కుత్కింది రమణి. గడపలోపల ఎవమకాలు పెట్టి,

“ఇంత భయ మెందును గూనాదిసిల్లా?” అని అంటూ ఆమె చెయ్యి పట్టుకొన్నాడు రెడ్డి.

అన్నిటికంటెగూ బలవత్తైన మైనది అవసరం. ఆమె కాఘడియలో ఏమేమి భావములు మనస్సులో పొడగట్టినవో, వాటి పరిణామమేమో ఆమెకే తెలియని స్థితిలో,

“మీనంటినారి కిది తగదు.” అంటూ ఆయన నుండెలమీద తన కుడిచెయ్యి అనిమి, బలముతో వెనక్కు ఒక్కతోపు తోసింది. అంతలాపురెడ్డి బెండు ముక్కు అయిపోయి గడపఅవతల ఆగడుగుల దూరంగా నెల్లకిలా పడిపోయాడు. తలుపునుండి లోపల యివప గడియ బిగించింది రమణి.

ఏనుగువంటి రెడ్డి ఏనుగుయిపోయాడు. క్రింద మట్టిలో పడ్డ మనిషి లేచి నుడ్డలు చులుపుకొన్నాడు. కేకలు బవటపముని కొట్టి చెప్పట్లు సరిచి అతన్ని చెక్కిరిస్తూ ఆ చెట్టమీది కొంగును ఈ చెట్టుమీదికి ఎగిరినవి. తన స్థితి చూచి చంద్రుడు చేసిన అపహాస్యం కొబ్బరిచెట్లనందుగా అతనిమీద పడి ఏకొకని తింటోంది. బిగించిన తలుపు తీయనేలేదు రమణి. ఇక తీస్తుందన్న ఆశకూడా కనిపించదు. ఆక్షణంగా రమణిని మనిచేయాలన్న ప్రోధాగ్ని అతని శ్రుద్ధిలో విషం కక్కుతోంది. ఆ యానాదిదాన్ని లోపలనే పెట్టి కొంపకు బయట నిప్పంటించాలని అతని కావేదన కలిగింది.

చొక్కా చేతులపైకి లాక్కొని భువ్వాలుతో నీపు చులుపుకొని ఒక విచిత్రమైన స్థితిలో ఇంటికి వెళ్లిపోయాడు రామిరెడ్డి.

౯

ఆరాత్రి రమణికి కాళరాత్రి అయిపోయింది. తలుపు తెరవడానికి భయపడి చీకటింటిలోనే ఉండి

పోయింది. దీపం మట్టించడానికి అగ్గిపెట్టె కనీపించ లేదు. సుబ్బు లెత్తుకొనిపోయాడో ఏమో. చెయ్యి జారి ప్రమిద వాకిట్లోనే బద్దలైపోయింది. కిరసనాయిలు కేవలనింగులో సుబ్బులుసంసారం కరణంగాది జాబితాలో చేరనందున గ్రామంలోని ఇతర యానాది గుడిశలతోబాటు సుబ్బులింటికికూడా కేవలనింగుకొద్ద లేక బుడ్డిదీపం కూడా కరువే అయిపోయింది రమణికి. కమ్మనారిపాలెంలో తన తల్లి అవెన్యా రోడ్లమీద ఏరితెచ్చిన వేపవిత్తనాలు ఎండశెట్టి ఆడించుకొన్న చురుగు తాను కన్నా ఒక గుత్తెడు తెచ్చుకొని చానిలో ఏవుల్లో చూచి వత్తి చేసిపెట్టుకొని కాలశేషం చేస్తోంది. లోపల దీపం వచ్చేనింగం ఆమెకు కనిపించలేదు. ఎన్నడూ పిరికిదనమంటూ ఎరగని ఆనునిషి తన యింట్లో కేగుకొనిపోయిన గాఢాంధకారము భరించలేకపోతున్నది. లోపలనుండి ఎకరినన్నా బిల్వద్రామున్నా తన ఇంటికి చుట్టు ప్రక్కల దగ్గరలో ఇంట్లు లేవు. తన సబ్బులు భామందు రామిరెడ్డి చగ్గిర ఇటువంటి చపలత్వం వున్నదని ఆమె ఎరగదు. తన వాగుడు ఇంటలేని సమయంలో ఆ రెడ్డి ఇంతపనికి పూనకోవడానికి కారణం తన దీప సిగ్గేగదూ? గూనాదికులంలో శుట్టపమేగదూ తాను చేసుకొన్న మహాపరాధం? అదే తనతో సమాన ఘోరియ గల మరొక రెడ్డి శ్రీ అయినట్లయితే ఆరెడ్డి కిదొమ్మిలుంటానూ? భోరున పొంగినచ్చే గుఱాన్నా పుకోలేకపోయింది. ఈ తాకు చాపమీద పడి పోయి చెక్కి చెక్కి ఏడిచింది.

తనకు జరిగిన పరాభవం సబ్బులుచెవిని పతిశే ఏమవుతుందో? ఆమెఆవేదన మరణవేదన అయి పోయింది. తా నీసంగతి సబ్బులులో చెప్పడమా, చెప్పకపోవడమా?? “మామా!” అని మరిగిపోయే మనస్సుతో పర్రిగా మొరిగింది. ఒక్క గూటిలో నివసించే పక్షులకు ఎవబాటు ఉండదని నమ్మింది. ఆ సమయాన మామ తన కెంతదూర మై పోయినాడు! సప్తద్వీపములు దాటి పారిపోయినట్లు ఉన్నాడు ఆమామ. బాడవచేలో రెడ్డిగారి సొత్తు తన మామ కాపాడుతుంటే, తన మామసొత్తు దోచుకోడానికి వచ్చాడు రెడ్డి. అబ్బా! అని విలపించింది.

CIBOL నై బాల్

(రి సి ప్టె డ్)

గడ్డి, కుకపులు, యెడ్డిమా, మొటిమలు మొదలైన చర్మవ్యాధులకు ఉత్తమమైన చికిత్స.

IODISAL ఆ యో డి సాల్

(రి సి ప్టె డ్)

ఓ శమును శుద్ధీకరచును. విశేషవశాత్తెగానిచేసి సరిములను సక్రమపద్ధతిలో నూచును గానెరియూవల్ల వర్చిడిన చర్మకురపులను రూపుమాపి, క్షయవాతము, వెన్నపొటు, తామర, గడ్డి, కుకపులు మొదలయినవాటిని పోగొట్టును.

BABY GRIPE బే బీ గ్రెప్

(రి సి ప్టె డ్)

ఆమ్లము, అజీర్ణి, తడితర వ్యాధులనుండి మీ బిడ్డను కాపాడును.

కె మి ప్టు లం ప రి వ డ్డ ను దొ ర కు ను.

తయారుచేసినది :

The South Indian Mfg. Co., MADURA.

ఏ జంట్లు :

మదరాసు నటి, నెల్లూరు, దత్తమండలములు, విశాఖపట్టణము నల్లాలకు ఏజంట్లు :

రాజ్ క్రాస్ గో స్టోర్సు, కమిష్టలు, పి. టి. మదరాసు.

గుంటూరు, కృష్ణా, గోదావరి నల్లాలకు, సైబాం డొమినియనులకు ఏజంట్లు :

సీ తా రా మ జన రల్ స్టోర్సు, బె జ వా డ.

మైసూరు సంస్థానము ఏజంట్లు :

శ్రేష్ఠ మహల్ ఫార్మసీ, బెంగళూరు సి టి.

లోకప్రసిద్ధిపొందిన
పి. వి. రాజన్
అండ్ కంపెనివారి

శ్రేష్ఠమైన మదరాసు నశ్యం
R. S. సుగంధ ముక్కుపొడి.

అన్నిటిలో నాటిలేనిది.

ధర వివరములకు వ్రాయుడు.

తగుగుచ్చేమువారు :—

పి.వి.రాజన్ & కంపెని,

అర్కోణం, Arkonam, N. A. Dt.

అగ్ని, మోటారుకారు

భీమాకు

●యునైటెడ్ ఇండియా

ఫైర్ అండ్ జనరల్

ఇన్సూరెన్సు కంపెనీ లిమిటెడ్,

యునైటెడ్ ఇండియా లైఫ్ బిల్డింగ్,

ఎస్టేబ్లిష్మెంట్, మద్రాసు.

టెలిఫోన్ : 4241.

Grams : "UNIGEN"

పోస్టాఫీసు : 1207.

దేశ స్వాతంత్ర్య సిద్ధియే
వీరుని దీక్షా కంకణవపు

బల పరాక్రమ వీర్య తేజోనందనస్వ
మునకు దివ్యరసాయనము.

పండిత డి. గోపాలాచార్యులవారి

జీవామృతము

ఆయుర్వేదాశ్రమము

త్యాగరాజునగర్ : : మద్రాసు.

ఆమెకోదన అరణ్యకోదనమేనా?

పడమటితట్టు కిటికీనుండి లోపల కొక్కసారి
• తొంగిచూచాడు దశమిచంద్రుడు. రాత్రి ఎంత పొద్దు
పోయిందో, లోపల ప్రవేశించిన చంద్రకాంతి ఇంటి
లోని అంధకారంతో బాటు రమణి మనో వేదననికూడా
కొంత ఉపశమింపజేసింది. చంద్రబింబం పడమటికి
ఏటవాలుగా దిగజారికొద్దీ కిటికీలోని చెన్నెల
ఇంటిలో గోడమీది కెక్కి గాంధీమహాత్మునిమీది
కగ్రబాకింది. ఆయనముఖంలో దివ్యతేజస్సు వెలిగి
పోతోంది. చీరచెరగుతో కళ్లు తుడుచుకొని లేచివెళ్లి
మహాత్మునిఎదుట మోకరిల్లింది. ఆమహాత్ముడు ఆమె
వీపు నిమిరి, “అమ్మా! నీవు నా కన్నతల్లివి.” అని
లేవనెత్తి దగ్గరగా తీసుకొన్నాడు. “భారతజాతికి
పట్టుకొన్న పిశాచం దారిద్ర్యం ఒక్కటే కాదమ్మా!
దారిద్ర్యంకంటే భయంకరమైనది పిరికితనం అని తెలు
సుకో. కమ్మవారిపల్లెలో చదువుకొనేరోజులలో
రాఘవయ్యగారి దగ్గర నీవు నేర్చుకొన్న ధైర్యం ఈ
నా డేమయింది తల్లీ! ఆ ధైర్యం ఏటిఅవతలనే అప్పు
చెప్పి ఈ గడ్డన పిరికిమందు తిన్నావా? నిర్భయం,
నిర్భీతి— దీనిని మననంచేయి. సత్యాన్ని మరచిపోకు.
అహింసని విడిచిపెట్టుకు. నీవంటివాళ్లు పిరికితనంతో
కంటసీరు పెట్టుకొని ఏడుస్తుంటే నీ యానాదిజాతికే
కాదు, అసలు భారతజాతికే బ్రదుకేదీ? ఏడుపు వీరుల
లక్షణం గాదు. చూడు: ఒకానొక రాక్షసుడు వచ్చి
నీ నఖశిఖిపర్యంతం కసాయివాడి కత్తితో చెండాడు
తున్నా, నీవు కంపించకూడదు తల్లీ! అప్పుడే నీకు
స్వాతంత్ర్యం, స్వేచ్ఛా, గౌరవమూను...లే: లేచి
నీవు ధైర్యం అనలంబించి నీ మామకు ధైర్యం చెప్పు.”
అని ఆయనేమో తనకే చెప్పకూనే ఉన్నాడు. చంద్ర
కళకు పడమటికొండ అడ్డుతగిలి తిరిగి తన ఇంట్లో
అంధకారమే అలుసుకొన్నది. నవనాల్గూ పట్టువదలి
ఆమె క్రింద పడిపోయింది.

ఆ పడినపడడం ఎంతసేపు పడిపోయిందో -
తూర్పురేఖలారి వాకిట సుబ్బులు వచ్చి, ‘రమణీ’ అని
తలుపుతట్టేవరకూ ఆమెకు మెలకువరానేలేదు. అప్పు
తోపమానమైన ఆ ప్రియుని వాక్యం చెవినబడంగానే

లేచి, దూకి తలుపు తీసింది. “ఇంకా నిద్రేనా” అని
సుబ్బు లేచా చెప్పబోతుండగానే, “మామా! వచ్చా
వా! ఇట్లా రా! అబ్బా!” అని తలుపుమాసి, అతని
ఆపాదమస్తకమూ, ప్రతిరోమకూపమూ, అతని ప్రతి
పరమాణువుూ ఆరాధించి, తన ఆత్మ-తన సర్వస్వం అశ
నిలో ప్రతిష్ఠించింది. అతనిని కగలనివ్వదు. తాను
కదలదు. అర్థగంటకాలం ప్రియుని ఉపాసించినమీదట
ఇరువురికీ శరీరాలు లేరిక ఆయన వెంటనే లేచి బయ
టకు వచ్చారు.

చద్దినీళ్లు త్రాగి పాలంవెల్లిపోయాడు సుబ్బులు.
రోజూ ఒకసారి రెడ్డిగారి భార్యదగ్గరకు వెళ్లివచ్చే
అలవాటు. ఆ నాడు ఇల్లు కదలలేకపోయింది రమణి.
ఆ రెడ్డిగారింట్లో అడుగుపెట్టడానికి రోతనిపించింది.
పెండలకడనే వంటచేసి, పెనిమిటికి పెటన్నం కళ్లం
దగ్గరకే పంపించి, తా నింత తిని తలుపు బిగించి దీర్ఘ
లోచనలో పడింది రమణి.

ఇంతటితో తనని రెడ్డి విడిపిస్తాడా. జరిగిన
పరాభవం అతనిలోని పాదుషా న్నినుమడింపజేస్తుంది
గాని, పుట్టిన తాపాన్ని శమింపజేస్తుందా? తనతో
బాటు సుబ్బులుకూడా ఆ రెడ్డి ఆగ్రహాన్ని ఆహుతి
అయిపోతాడేమో? రమణి కంపించింది.

ఆ రాత్రి జరిగిన విషయం తన మామకు తెలి
యదు. ఆయనచెవిని వేయకుండా దాచడం ఎట్లా?
ఆమామసందునా తనసందునా దాపరికా లుండవచ్చు
నా! ఆమె కాదినమంతా కలవరపాటే మనస్సులో.

మహాత్ముని ఆత్మచరిత్ర తీసి చదువుకొన్నది.
దక్షిణాఫ్రికాలో మోటారులోనుండి దిగిపొమ్మని భిక్ష
తెల్లదొర మహాత్ముని చావగొట్టుతున్నాడు. ఆయన
లక్ష్మ్యపెట్టడంలేదు. “మాలపల్లి” తీసి చదువుకొన్నది.
తన కూతురుకిలం కాపాడడానికి శిరస్సు తీసి నేలమీద
పెట్టుతానని రామదాసు జ్యోతికి అభయప్రదానం
చేస్తున్నాడు.

రమణి లేచింది. రాటం త్రిప్పింది. ఏదో పొట
పాడింది. వాకిలి చిమ్మింది. తల దువ్వకొని స్నానం
చేసింది. మంచిగుడ్డలు కట్టింది. ముఖాన, ముఖాన

పెట్టింది. మహాత్మునికి దీపారాధన చేసి, పూజచేసింది. అదివరకు నాయకుల మెడలో కట్టిన వొడిలిపోయిన పాతపూలదండలు తీసేసింది. తాను వొడికిన నూలు చిలపలు నలుగురికీ నాలుగు మెడలో కట్టింది. వారందరికీ మొఖాన్న కుంకుమపెట్టి, లేచినిలబడి కన్నులు మూసి దణ్ణంపెట్టింది.

ప్రాద్దుగ్రుంకి ఇంటికి రాగానే సుబ్బులుకు ఉడుకునీళ్లు పోసి కుంకుమకాయతో వట్లూ వీపూ రుద్ది స్నానం చేయించింది. అతని తలకి కొత్తైన చమురు రాచి, తల దువ్వి ముడికట్టింది. అన్నం విస్త్రోత్ వడ్డించి—

“ఈ పొద్దుకూడా తిరిగి పాలం పోవలెనా” అని అడిగింది.

“అహా!” అన్నాడు సుబ్బులు.

“ఎప్పటికయ్యేను ఈ కుప్పనూర్చిల్లు?”

“కళ్లం పూర్తిగా జారి ధాన్యం యింటికి చేరే సరికి ఇంకా రెండురోజులు పట్టుతుంది.”

“మామా! నీవు ఈ వరసన పగలూ రాత్రి పాలం లోనే కాపరం చేయి. నేను ఇంటికాడ ఒక్కరైనీ అల్లాడిపోతుంటా” నన్నది రమణి.

“పనిపడ్డప్పుడు వొళ్లు ధాచుకొంటే ఎట్లా? పెళ్లాన్ని కరుచుకొని ఇంటికాడ కూర్చుంటే కడుపు లోకి బున్యో!” అని ఎగతాళిగా మాట్లాడేదు సుబ్బులు.

“ఇంటికాడ రాత్రిల్లు నేను ఒక్కదాన్నీ ఉండలేక ఇదవుతున్నాను. రాత్రిపూటకూడా నీకు పాలంలో పని ఉంటే నేనూ వస్తాను పద. ఇద్దరం ఆడనే మడుచుకొందాం” అన్నది రమణి.

“నే వద్దన్నానా? కళ్లంకాడనే గడ్డి కప్పి గుడిక పెట్టించా. వరిచెత్తమీద చాపేసి పండుకుంటే, ఆ చల్లగాలికి వొళ్లకెలియదు.” అన్నాడు సుబ్బులు.

ఇద్దరూ అన్నం తిని లేచి చెయ్యి కడుక్కొన్నారు. వక్కా, ఆకూ పెనిమిటి కిచ్చి, తానుకూడా ఇంత నోట్లో నేనుకొన్నది. పొద్దుపోయింది. ఊరు

మాటుమణిగింది. తొందరగా వెళ్లి కళ్లంకాడ మనిషి నింటికి పంపితేనేగాని వాడికి భోజనానికి పొద్దు పోతున్నదని సుబ్బులనేవరకు, రమణి తలుపు దిగించి, పెనిమిటితో కళ్లంకాడికి పయనమైవెళ్లింది.

౧౦

గతరాత్రి తలుపు వేసుకొని చీకటింట్లో రమణి ఎంత వేదన పడిందో దానికి రెండింతలు మరణభాధ పడుతున్నాడు ఇంటిదగ్గర రామిరెడ్డి. ఆ రాత్రంతా అతనికి కంటిమీద కుసుకుపట్టితే వొట్టు!

రమణివంటి మనిషి తనకు చిక్కకగాదు. తాను తలుచుకొంటే ఆ గడ్డన కాదనడాని కెవరికి దొమ్మలున్నాయి? తనవిషయం రమణి కింకా తెలియదేమోగాని, గ్రామంలో ఆబాలగోపాలమూ ఎరిగిన సంగతే. ఇంటికాడ చేసుకొన్న భార్యగాక అతను సాలిమనిషి పడుచుపిల్ల పెనిమిటిని ప్రోత్సహించి మిలిటరీలోనికి పంపి, ఆ పిల్లను తన దగ్గరచేరదీసి, దానికి పిల్లకాలవ గట్టున పెంకుటిల్లు కట్టించి, దానిపేర రెండేకరాల కయ్య నెటిల్ మెంటువ్రాసియిచ్చి పోషిస్తున్నాడు కూడాను. మొగవాడి జీవితంలో అప్పడప్పుడు కొత్త రుచులు చవిచూస్తుంటేనేగాని అందంలేదు. అంత కాళ్ళూ, చేతులూ కట్టివేసుకొని పడిఉండడానికి తన కేమికర్మం కాలింది? చేతిలో డబ్బులేకనా, పలుకు బడి లేకనా, వంట్లో రక్తమాంసాలు లేకనా? నిజానికి చెప్పిస్తే తనవంటి రెడ్డికి ఆ మాత్రపు పటాటోపం లేకుంటే ఈ కాలపు సంఘంలో చిల్లిగవ్వకు పనికి వస్తాడా తను? అసలు ఆ పూల్లో రెడ్డిగారి ప్రాపకం దొరికితేనే చాలునని అల్లాడుతూ ఉంటారు అలగాజనం.

అలగాజనం లెక్కేమిటి? రెడ్డిగారి పల్లెకు ప్రాస్పెరయినచ్చిన బోద్దునూకలు అయ్యవారమ్మలు ఎంతమంది తన మనస్సు మెప్పించి వెళ్లిపోలేదు? ఈ సారి వచ్చే ఎన్నికలలో తాను జిల్లాబోర్డు ప్రెసిడెంటు పదవికి ఎన్నికలయినా ఖర్చు పెట్టి పోటీచేస్తున్నాడు కూడాను.

అటువంటి రెడ్డిని కాదని కాలతన్నిండే ఈ యానాదిది? దీని భృగువెంత, ఇది ఎంత? అది నెట్టిన నెట్టడానికి-అబ్బా!—సుండలమీద నొప్పి పెట్టడమే గాక, విసురుమీద వెల్లకిలా పడడమేమా, నడుం చెరికినట్టుకూడా ఉన్నది. రవంత వల్లతప్పిన ప్రక్కనే ఉన్న పచ్చడిబండమీద పడవలసింది తల. దేవుడి దయవల్ల తప్పిపోయింది.

యానాదిదాని కింత తలపాగరేమా అని రెడ్డి క్రాకోశం. దేనిని చూచుకొని దీని కింత మిడిసిపాటు తనం? తన కిట్టి పను లిద్దంలేకపోతే, పెద్దమనిషితో ఆ సంగతి నెమ్మదిగా చెప్పకొరాదూ? మొదటి నెట్టవలసిన ప్రమేయ మేమివచ్చింది?

అయినా ఈ వ్యవహారంలో తనదే లోప మేమా! అది యానాదిది, కేవలం మాధురాలు, దరిద్ర కొట్టుది. ముందుగా ఇంత డబ్బాకేపెట్టి, నైతరంగా బుజ్జగించియుంటే లొంగుబాటులోకి వచ్చియుండేది. తొందరపడి, పెద్దపులిపడ్డట్లు ఒక్కసారిగా మీదపడే వరకు, పాపం! పసిపిల్ల బెదురుకొన్నది. పశ్చాత్తాప పడ్డాడు రెడ్డి. ఈ వ్యవహారంలో మరి రెండోవాడి కోకొల్లంలేకుండా తనే అతిరహస్యంగా సారథ్యం చేసుకొని ఆ రమణిని సాధించుకోవాలని దృఢనిశ్చయం చేసుకొన్నాడు.

చుట్ట తీసి ముట్టించాడు. ఒక వందరూపాయల నోటు తనది కాదనుకొంటే కొండమీద కోతికూడా దిగివస్తుంది; రమణి ఒకలెళ్ళా అనుకొన్నాడు. మర్యాదు రాత్రి పదిగంటలకు తిరిగి రమణిఇంటికి పోయి, “భయపడకు. ఇదిగో వందరూపాయలు. నీ ప్రాణానికి నా ప్రాణం అడ్డువేస్తా. సుబ్బు లేమను కొంటాడో అని సందేహించకు. నా విషయంలో నాడు సంతోషిస్తాడుగాని, విచారించడు. నిన్ను వాణ్ణికూడా బంగారుపిచ్చుకల్ని చేస్తాను.” అని తన స్వయంగావల్లి బుజ్జగిస్తే ఆమె తన చేతిలో వెన్న ముక్కలా కరిగిపోదూ!

రెడ్డిమనస్సు ఉరకలువేస్తోంది. కళ్లలో కుప్పనంగతి మరచిపోయి, ఆ రోజంతా చీకటి కోసరం తపస్సుచేశాడు.

సూర్యుడస్తమించి అతని తపస్సు ఫలించింది. శుక్లదళలో చంద్రోదయమైనా అతనికి దోహదమిచ్చి ఆప్యాయంగానే ఉన్నది. బాగా చీకటిపడి, సుబ్బులు అన్నం తిని కళ్లంకాడికి పోయేసరికి రాత్రి పదిగంట లవుతుంది. కాళ్లకి చెప్పులు తొడుక్కొని, చేత కర్ర బుచ్చుకొని, జేబులో నోటుకాగితం పెట్టుకొని, సుబ్బులింటికి వెళ్లి చూచుకొన్నాడు. తలుపు తాళం వేసి ఇల్లంతా నిశ్శబ్దంగా ఉన్నది. అతనికి కాళ్లు చల్లబడినవి. పెనిమిటితోకూడా కళ్లంలానికి పోయింది కాబోలనుకొన్నాడు. అతనికి భయంకూడా వేసింది. స్తిమితం చెడి, సాలిమనిషింటికి పయనమైవెళ్లిపోయి నాడు.

౧౧

పున్నమిగడియ రెదురయినకొద్దీ చందమామ కళలు మదురవుతూ ఉన్నవి. చైత్రమాసపు గాడు పేమా, పగలు కాచిన ఎండతీక్షణం రాత్రి కాచే వెన్నెలకు వెయ్యిరుచులు కలిగిస్తోంది.

ఇంటికాడ బయల్దేరిన రమణిసుబ్బులు పిల్ల కాలవగట్టెక్కుంగనే చెట్టాపట్టాలేసుకొని ఆ పక్కట్లో విర్రవీగిపోతున్నాడు. ఊరినుండి ఒకమైలు నడిస్తే రెడ్డిగారి బాడవచ్చేను. చేనుప్రక్కనే రెడ్డిగారి చిన్న చెరువూను. పిల్లకాలంలోకి నీళ్లు వచ్చినవెంటనే చెరువుకు నీళ్లునింపుతారు. సుబ్బులు వెళ్లి కళ్లంకాడ కాపలామనిషి నింటికి పంపివేశాడు.

సుబ్బులుకూ, రమణికి ఆ రాత్రి నిద్రవచ్చేటట్టు లేదు. బ్రహ్మాండమైన పెద్దకళ్లం. కళ్లంచుట్టూ కొట గోడలా వలయాకారపు గడ్డికడిమి. వలయంలో నట్ట నడుమున పోతారు అడ్డపోతులూ వడ్లరాసినీ. తూర్పార పట్టిన రాజిలో కీడికీలూ, తరకలూ ఇంకా తొలగించనే లేదు సేద్యగాళ్లు. కళ్లంలో నిలిచిన గోరిగింజల కోసరం మాలెతలు చిమ్మివెల్లిన కళ్లంగాబోలు, వెన్నెట్లో అద్దంలా మెరిసిపోతోంది. తరకలు తొలి గించివేస్తే, మేలురాసి వాగళ్లంకాడ పోయింది గంప లతో కలగలు కొలిపించి బస్తాలు బళ్లకెక్కించడమే తరవాదు.

కడింకట్టిన వాగళ్లంచుట్టూ రమణి సుబ్బులు తిరుగుతున్నారు. ఒకసారి చెరువుగ వైక్కారు. కలక లేరిన నీటిపై తేలిపోయే కలవపూలు గడకొంకితో గట్టుకు లాగి, లేకు లేర్చి, రమణిజడలో తురిమి ముక్కుదగ్గర పెట్టుకొన్నాడు సుబ్బులు. గట్టుమీద కలకత్రా జామిచెట్టున రమణిలా దోరముగ్గిన పండ్లొకటి కోసి తన ప్రియురాలి కిస్తే ఆమె సగం కొరికి ప్రియుని నోటి కందిచ్చింది. ప్రక్కనున్న మామిడిగున్నలు విరియబూసి కమ్మని సువాసనలు కళ్లంపైకి సాగనంపు తున్నవి. రెండు పావురాయిలజంట కళ్లంలో ముక్కు రీడ్చుకొంటూ పాటపాడుతున్నవి. పిల్లకాలవగట్టున టెలిఫోన్ తీగలమీద రెండుకోయిలలు వారి ఉయ్యాల ఊగుతూ పావురాయిల పాటకు స్రుతికల్పుతున్నవి. రాత్రిపూట దారితప్పిన రెండు పండుకోతులు కళ్లం లో జొరబడి అల్లరి చేయసాగినవి. గుడిశలో చాప బయటికి లాగి, గడ్డి పరచి ప్రక్కవేళాడు సుబ్బులు. తాటాకుతో అల్లిన గడ్డిదిండ్లొకటి తలక్రింద పెట్టింది రమణి.

సుబ్బులు నడుము వాల్చాడు. రమణికి నిద్ర రాదు: మనస్సు కలగుండుపడిపోతోంది. ఆమె నిల దొక్కుకుంటోంది. ఆమెమనస్సులో చెలరేగిన తుపాను అతనికి తెలియదు.

పెనిమిటిప్రక్కలో కూర్చున్నది. ప్రియుని వక్షస్థలంపై చెయ్యి వేసి నిమిరి—

“మామా!” అని పలకరించింది.

“ఊ” అన్నాడు సుబ్బులు.

“నీవంటి మామ దొరకడం నా అదృష్టం.” అన్నది రమణి.

రమణిని దగ్గరగా తీసుకొన్నాడు సుబ్బులు.

“ఇంటికాడ ముసలివాళ్లు - మా వూరు కమ్మ వారు - రాఘవయ్యగారూ నిన్ను తలుచుకొని ఎంత మెచ్చుకొంటారో నే చెప్పలేను,” అన్నది రమణి.

తానొక మహాసామ్రాజ్యానికి చక్రవర్తి అయినట్టు పొంగిపోయాడు సుబ్బులు.

“ఎన్నిజన్మ రెత్తినా-సవ్వా నేనూ ఇట్ట పుట్టాలని నాకోరిక.”

ఆమెచెక్కిరిస్తే తన పెదవులు మెదిపా: సుబ్బులు.

“మామా! నా కేసి చూడు.”

“.....”

“నీతో ఒక్కసంగతి చెప్పతా: ఎవ్వరితో చెప్పనని నాచేతిలో చెయ్యివేయి.” అన్నది రమణి సుబ్బులుగుండె దడదడమన్నది. చేతిలో చెయ్యి వేళాడు.

“నీవు ఈరెడ్డిని వదిలించుకోవాలి మామా.”

సుబ్బులు నడుముజారిపోయి—

“ఎందువల్ల?” అని అడిగాడు.

“అయనసంగతి నీవు ఎరగవూ?”

“ఎరుగుదును.”

“అయింటిలో మనం ఉన్నట్టయితే ఆరె నన్ను నీకు దక్కనీయదు.”

“అంతే?” అన్నాడు సుబ్బులు.

ఆమెనోరు పెగలలేదు. గొంతుక బిగుసుకొ పోయినట్టయి, అతని కంఠం చుట్టవేసింది.

అతని హృదయం, ఆమెహృదయం శరవేగంతో కొట్టుకొనిపోతున్నవి.

“ఎందు కీవీడువు?” అని ఆమెకన్నీరు తు చాడు సుబ్బులు.

“నిన్నరాత్రి నీవు యింటికాడ లేకుండా చూచి, రెడ్డి మనింటికి వచ్చి దీపమార్చి నన్ను చెయి పట్టుకొన్నాడు.”

సుబ్బులుచెవులలో హోరు బయల్దేరింది. రెండు చెవులూ మూసుకొని, చాపమీద వారిగాడు.

“నాకు వొళ్లుమండి మెడబట్టి నెట్టాను. ఆయ క్రిందపడ్డాడు. నేను తలుపు బిగించాను.”

“ఆ!” అన్నాడు సుబ్బులు.

సుబ్బలుకు ముచ్చెమటలు పోసినవి. వరికళ్లం గిర్రన కుమ్మరిసారె తిరిగినట్టు తిరిగిపోతోంది. కళ్లు మూసుకొన్నాడు. తెరిచాడు: చంద్రబింబంలాని కళ్లంకం నల్లగా మసికప్పి అసహ్యమనిపిస్తోంది. చేతులు నడుముకానించి నిలబడ్డాడు.

• “ఈసంగతి సువ్వు ఎవరితోనన్నా చెప్పినట్టు యితే, నన్ను చంపుకొన్నట్టే” అని ముదలకించింది రమణి.

సుబ్బలుకళ్లల్లో రామిరెడ్డి, లక్ష్మమ్మ కదిలారు. కళ్లు మూసుకొని భోరున ఏడిచాడు. చీరచెర గుతో ఆతన్ని విసురుతో—

“మామా! ఎందు కాయాపడుతావు? ఈ రెడ్డిని వదిలించుకోలేకనే ఈభయమంతా?”

సుబ్బలు పలకలేదు.

“నీకు ఇంతటి ఘోరం తలపెట్టిన మనిషిదగ్గర నీ వింకా ఉండవచ్చునా?”

సుబ్బలు మాట్లాడలేకపోతున్నాడు.

“నీవూ నేనూ కుక్కలం, పశువులం అనుకొన్నాడు రెడ్డి. కూటికిగతిలేని దరిద్రులు, నీకూ నాకూ విమంపోయాలని తలచాడు రెడ్డి.”

సుబ్బలుకళ్లువిప్పి ఆమెముఖంలోకి చూచాడు.

“అనాడు మనకు రాఘవయ్యగారు చేసిన ఉపదేశం మరచిపోయావా? కూటికి బీదలమైనా, గుణానికి మనం బీదలం కామని ఈరెడ్డికి తెలియజెప్పాలి. భయపడి, దేహీ అంటే, నెత్తి అణగారొక్కుతారు

బలవంతులు. నిలదొక్కుకొని ఎదురుతిరిగితే కాలు కదపలేరు. పిరికిపందలు.”

సకిలించాడు సుబ్బలు.

“ఈ కమతం విడిచిపెట్టితే బ్రదకలేనని నీకు భయం వద్దు. నీకు నేమన్నాను; నాకు నీవున్నావు. మనిద్దరికీ రాఘవయ్యగారున్నారు. లే! వెళ్లి రేపే రెడ్డితో చెప్పి చక్కా రా: వెళ్లిపోనాం.”

“లక్ష్మమ్మని విడిచివడం ఎట్లా రమణి?” అని అడిగాడు సుబ్బలు.

“ఆమె ఈకొడుకుని విడిచిపెట్టి వేరే కాపరం పెట్టితే అప్పుడు సువ్వు నేనూ ఆమెపాదాలు వొడ్డుదాం.”

“ఆమె అడిగితే ఏం చెప్పేది రమణి?”

“నేను రమ్మని లాక్కొనిపోతున్నానని నా మీద చెప్ప.”

“అయితే కమ్మవారిపాలెం వెళ్లుదామంటావా?”

“కమ్మవారిపాలెం నీ కిష్టంలేకుంటే, మరొక పాలెనికి పోదాం.” అన్నది రమణి.

చంద్రు డస్తమించి, చీకటిపడి తూర్పురేఖ లారకుండానే రమణి నింటికి తీసుకొనిపోయినాడు సుబ్బలు.

రామిరెడ్డికమతం విడిచిపోవడానికి నిశ్చయం చేసుకొని, బాడవచేలో కుప్ప నూర్పించడం ఆయన మర్నాడు రమణిని ముందుగా కమ్మవారిపాలెం పంపించి, తాను వెనకనే నిలబడిపోయాడు.

[తరువాయికథ తరువాతి సంచికలో]

ఆవిరియంత్రచరిత్ర

= శ్రీ డి. ఎ. ఎ. యస్. నారాయణరావు =

ఈనాడు పరమాణుయంత్రాలు రాబోతున్నాయి. అవి వచ్చేయంటే ఆవిరియంత్రాలను వెనుకకు తోసేస్తాయి. కాని ఆవిరియంత్రాలు వచ్చే మనవనాగరికతను ఎంతో వృద్ధిచేసేయి. అనే విద్యుచ్ఛక్తి, పరమాణుపరిశోధనలనూ సాధ్యంచేసేయి. ఈ కాలాన్ని ఆవిరియుగం (Steam Age) అంటున్నాము. కాని పరమాణుయంత్రాల రాకతో మనవ చరిత్రలో కొత్త అధ్యాయం ప్రారంభమవుతుంది. పరమాణుయుగం అనే మాట 'ఆవిరియుగం' పోనా న్నాకమిస్తుంది.

అనేకవిధాల మానవాభ్యుదయానికి దారితీసిన ఆవిరియంత్రాల చరిత్ర అవలొకిద్దాం. ఈ చరిత్ర ౧౭-వ శతాబ్దంలో ప్రారంభమైనదని చెప్పవచ్చును. ౧౬౬౩ లో ఇంగ్లండులో లార్డు సోమర్ సెట్ అను నతడు కాపర్ కాలతోఫ్ అనే యంత్రపునివానిసహాయంతో ఒక ఆవిరియంత్రాన్ని నిర్మించేడు. అది చాలా ఆకృత్యాన్ని కలుగజేసింది. దాని ఆకర్షణ శక్తిని చూసి తన సాధించిన విజయంతో గర్వం పొంది విజ్ఞాపిగమండా జాగ్రత్తగా ఉండాలనుకొంటూ తన్ను తానే ఉద్దేశించుకుంటూ ఒక పద్యం వ్రాసుకొన్నాడు సోమర్ సెట్.

తరువాత మూడువశాబ్దాలపాటు నిర్లక్ష్యం చేయబడింది దీ ఆవిరియంత్రం. కాని ౧౬౯౦ లో ఇంగ్లండులోనే సేవరీ అనునతడు పూర్వపు యంత్రం కంటే మంచిదానిని ఊహించి, ప్లానులుచేసేడు. ౧౬౯౯ లో తన ఉద్దేశాలప్రకారం ఒక మోడలు నిర్మించి లండనులోని రాయలుసానైట్రీకి చూపెట్టేడు. తరువాత చక్రవర్తికూడా చూపెట్టేడు.

ఆదేశాలలో ప్రాస్తుదేశానికి చెందిన పాపిన్ అను శాస్త్రజ్ఞుడు ఆవిరియంత్రనిర్మాణంలో నిమగ్నుడై ఉన్నాడు. పాపిన్ అసలు వైద్యశాస్త్ర విద్యార్థి. అతడు పేరిస్ లో హైజిన్ను అనే సుప్రసిద్ధ శాస్త్రకారునివద్ద చేరి ఒక ఉష్ణయంత్రనిర్మాణంలో ముందు కొంత కృషిచేసేడు. ఆ తరువాత ఇంగ్లండు వెళ్లి అక్కడ కొన్ని యంత్రనిర్మాణాలు చేస్తూ రక్షణకవాటము (Safety valve) అన్నదానిని కనిపెట్టేడు. ఆవిరియంత్రాలన్నిటిలోనూ నీటిని మరగించే పాత్రకు ఈ రక్షణకవాటాన్ని ఉంచుతారు. అవిరి తొందరగా తయారై ఒత్తిడి విపరీతమైనప్పుడు ఆపాత్ర బ్రద్దలైపోవచ్చును. కాని ఈ రక్షణకవాటమున్నట్లయితే ఒత్తిడి మరి ఎక్కువయినప్పుడు అవిరి దీనిని తెరచుకొని దీనిగుండా బయటికిపోతుంది. పాత్ర బద్ద

ఆంధ్రసాహిత్యసభ
ముక్త్యాలక్ష్మి

నవంబరు 1925

ప్రశస్తియర్హదశధముల
కునిలయము. ఏమందుకవ
లసిననుమాకువాయుడు.
సమ్మకమైనవిభింపగలవు

ఆయుర్వేదభూషణ
వెడూరి శంకరశాస్త్రి, ఎం.ఎ.
CONSULTING PHYSICIAN

దోంగైగారి

బాలామృతము
బలహీనమైన బిడ్డలకు
పుష్టియున్ను, బలమున్ను
ఆరోగ్యము నిచ్చును

ప్రజానౌకర్యమునకై నవీనోపధము

“మెహతా” గారి

లివర్ & స్ప్లీన్ నివారిణి

తీవ్రప్రయత్నముల ఫలితముగ మేము లివర్ & స్ప్లీన్
నివారిణిని ఈ సవీనాపథము కనిపెట్టి యున్నాము.

బిడ్డలకుకలుగు కడుపులో బల్లగడ్డలు గురించి
విచారింపవలసివచ్చును. జీవధప్రపంచమున సాటిలేని
“మెహతా” గారి నివారిణిని ఉపయోగింపుడు.

కె. ఎస్. మెహతా & కంపెనీ,
250, చైనాబజార్ రోడ్, మద్రాసు.

ఆమె సంతానవతి సాభాగ్యవతి

పండిత డి. గోపాలాచార్యులవారి

అరుణి

(గర్భాశయ రోగ నివారిణి)

స్త్రీలకు నిరంతరము కలుగు

ఋతుదోషములను పోగొట్టి

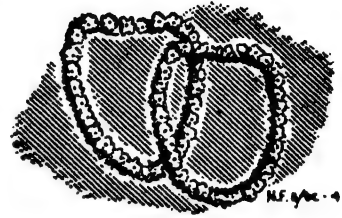
సత్సంతానము కలుగజేయును.

ఆయుర్వేదాశ్రమము

త్యాగరాయనగర్

మద్రాసు.

“వివాహపుష్పం”

మీ కుమార్తెకు

మీ కుమార్తెకు ఒక వివాహపుష్పం అవసరము. కట్నపుత్రాచారం రద్దయినప్పటికీ గూఢ యిది అవసరమే. ఈ కట్నంపద్ధతి యిప్పుడు దోషభూయిష్టంగా వున్నప్పటికీ, అనాదిలో దీనిని యేర్పరచిన తరువాత దండ్రుల వుద్దేశ మేమిటంటే, దీనివల్ల తమ మద్దులకూతురు క్రొత్త యింటిలో సుఖంగా కాపురం చేయగలదని వారి కోరిక. కాబట్టి సాగ్యమైనంత త్వరలో ఒక “వివాహపుష్పం” తీసికొనడం వివేకమైన పని.

ఇందునుగురించి మావర్తసుంచి ఇంకా తెలుసుకొనండి

శ్రవణల్

ఇన్సూరెన్సు కంపెనీ లిమిటెడ్
1, కాన్సర్వేటర్స్ స్ట్రీటు, హైదరాబాద్.

మదరాసు బ్రాంచి : శేషనర్ ఇళ్లమార్కెట్
బిల్డింగ్, 862, చైనాబజారురోడ్డు, ఎన్.ఎస్.ఆర్.
పబ్ ఆఫీసులు: బెంగళూరు మరియు మధుర.

లయే ప్రమాదం తప్పకుంది. ఇలాగ పాపిన్ కనిపెట్టిన గతీకవాటము ఆ తరువాత అత్యుపయోగమైనదై నది.

• ఫ్రాన్సునండి ౧౮౫౫ లో ప్రొటెస్టెంట్లను తరిమివేసారు. ఆ సందర్భంలో పాపిన్ తన దేశంలో నిజమిచ్చే భాగ్యం కోల్పోయేడు. జర్మనీలోని హెస్సెన్ నుకు చెందిన లేండ్ గ్రేవ్ కార్ల్ అతనిని ఆహ్వానించేడు. అక్కడ అతడు విశ్వవిద్యాలయంలో ఫీకస్, గణితములమీద ఉపన్యాసముచేస్తూ, యంత్రనిర్మాణం మీద కృషిచేసేడు. ఆవిరియంత్రాన్ని నిర్మించాలనే ఉద్దేశం కలిగిందతనిది. లేండ్ గ్రేవ్ కూడా అందుకు ప్రోత్సహించేవాడు. కాని ఆకాలంలో యూరప్ XIV జర్మనీతో పోరాటం సాగుతుండడంవల్ల లేండ్ గ్రేవ్ పాపిన్ పరిశోధనలమీద శ్రద్ధచూపెట్టలేకపోయేడు. పాపిన్ కు ఆర్థికంగా ఇబ్బందులు వచ్చేవి. అలాగ కొంత నిరుత్సాహం వచ్చింది. ౧౮౬౦ లో అతడు ఆవిరియంత్రనిర్మాణానికి తాను చేసిన ప్లానును ప్రచురించివేసేడు. ఆ ప్లానులో ఎక్కడ ఒత్తిడిమీద పని చేసే యంత్రాలనుగురించి, స్టీమురు నడవగల యంత్రాలనుగురించీకూడా ఉంది.

మళ్ళీ ౧౮౬౨ లో ఆవిరియంత్రంగురించి పని చెయ్యడానికి పాపిన్ కు అవకాశం వచ్చింది. లేండ్ గ్రేవ్ కి ఫుల్డానది ప్రక్కన ఒక భవనం ఉంది. అదిలో నుండి తన భవనంగోపురంమీదకు నీళ్లు పంపేనిమిత్తం ఒక యంత్రాన్ని నిర్మించమని పాపిన్ కు అడిగేడు. లేండ్ గ్రేవ్, పాపిన్ తన ప్రచురించిన ప్లానుప్రకారం కాకపోయినా, ఇంకొకవిధంగా ఒక యంత్రాన్ని నిర్మించి అది నదిలోని స్టీమురు భవనంగోపురంమీదకు తరిమేటట్లు చేసేడు. కాని కొద్దికాలంలోనే నదిలో గడ్డకట్టిన మంచు ఆ యంత్రాన్ని నాశనంచేసింది. లేండ్ గ్రేవ్ కి దానిమీద ఉత్సాహం పోయింది.

ఇదే సమయంలో ఇంగ్లండులో సేవర్ నిర్మించిన ఆవిరియంత్రప్రఖ్యాతి వ్యాపిస్తోంది. అది విని లేండ్ గ్రేవ్ పాపిన్ ను ఇంకొక ఆవిరియంత్రం నిర్మించమని నియోగించేడు. ౧౮౬౬ లో పాపిన్ ఒక యంత్రాన్ని నిర్మించి అది ౭౦ అడుగుల ఎత్తుకు నీటిని

పంపేటట్లు చేసేడు. కాని ఆ నీటిగొట్టాలు సరిగా లేక నీరుకారేది. లేండ్ గ్రేవ్ ఒక రాగిగొట్టాన్ని చేయించేడుకాని ఇతర పనులవలన దీనిమీద మళ్ళా ఉత్సాహం చూపెట్టలేకపోయేడు. ఆ రాగిగొట్టాన్ని కూడా ఏదో అవసరం వచ్చి పాపిన్ వద్దనుండి తీసుకొన్నాడు. దానితో పాపిన్ కు అక్కడ ఉండడానికి నిరుత్సాహం ఎక్కువయింది. ఎలాగైనా ఇంగ్లండు పోయి, అక్కడ ఆవిరియంత్రనిర్మాణం చెయ్యాలని బుద్ధిపుట్టింది. ఇది వరకే తేడికి ఇంగ్లండులో పనులు సాఫీగా జరిగియి. అందువలనే మళ్ళా ఇంగ్లండు వెళ్లాలని బుద్ధిపుట్టింది. అతడు హెస్సెన్ లో నిర్మించిన యంత్రంవిపులాలను ప్రచురించి, ఆ విశేషాలను లైబ్రిట్ట్ అన్న కామ్రూన్ కి పంపేడు. పాపిన్ నిర్మించిన యంత్రం పని చెయ్యడానికి ఒక మనిషి కూర్చుని దానిలో కవాటాలను (Valves) తెరుస్తూ, మూస్తూఉండాలి. అలా మనిషి అక్కరలేకుండా, వాటంతట అవే జరిగేటట్లుగా లైబ్రిట్ట్ ఒక నూతన చేసేడు.

పాపిన్ ఇంగ్లండు వెళ్లడానికి సన్నాహాలు చేసుకొన్నాడు. హెస్సెన్ నుండి బ్రెమెన్ దాకా స్వంతపడకమీద వెళ్లి, అక్కడనుండి తన పడకను స్టీమురుమీద పెట్టుకువెళ్లవచ్చు ననుకున్నాడు. అందుకని ఒక చిన్న పడకను నిర్మించుకొన్నాడు. దానిని ఇంగ్లండులో తానిదిగరకు చూపినమాదిరిలో చేసి, తనతోపాటు ఇంగ్లండు తీసుకొనివెళ్లడామనుకున్నాడు. అక్కడ దానికి చిన్న ఆవిరియంత్రాన్ని అమర్చి, యంత్రసహాయాన్ని నడవాలని ఊహించేడు.

ఆస్తి, కుటుంబంతోపాటు తన నిర్మించిన పడకమీద బయలుదేరేడు. దాని ఆకారం ఆ ప్రాంతాలవారికి వింతగా ఉంది. ముంబై ప్రాంతాలలో నావికులు పాపిన్ పడకయొక్క వింత ఆకారాన్ని చూసి, దానిని నాశనంచేసేరు. ఆస్తిని పోగొట్టుకొని పాపిన్ ఇంగ్లండులో నిస్సహాయుడయ్యేడు. అతని శ్రేయోభిలాషులయిన బాయిల్, హుక్ మొదలైన వారు అప్పటికి మరణించేరు. అతడు తన ఆవిరియంత్ర నిర్మాణంప్రాసరలనుగురించి గాయల్ సానైటికి చెప్పినా, అదేమంత ఉత్సాహం చూపలేడు. ౧౮౭౨ ప్రాం

తాల్లో దుర్బరదారిద్ర్యానికి పాలయి అస్యదేశాలో మరణించేడు. ఆవిరి నుండి నిర్మాణములో పునాదులు వేసిన పాతాళం.

నీరు మరీ పాత్రయింది ఆవిరిపిష్టను అమృత బక్తియున్న వేరే గొట్టాలోనికి పోయి అక్కడ వ్యాకోచిస్తే మంచిదని హాసిని పెంచుట ఉపించేను. ఇతడు ౧౮౯౦ లో ప్రచురించిన స్థానము హుస్ అను శాస్త్రజ్ఞుడు ఇనపరక్షకుడు, వేచ్చిన కంఠాలి అయిన న్యూకోపెను అనువానికి ఇచ్చేడు. ౧౯౦౫ నుండి న్యూకోపెన్, నేనులు కలిసి పనిచేసేను. ౧౯౧౧ లో ఒక ఆవిరి మంత్రం నిర్మాణమును వచ్చింది. మొట్ట మొదటిసారిగా అందులో నీరుమరీ పాత్ర, ఆవిరి వ్యాకోచించే గొట్టము, పిష్టము ఉన్నాయి. దానిలో కవాటములను తెరుస్తూ నూర్చూ ఉండడానికి ఒక కుట్లగాడు నియోగింపబడ్డానీ, వాడు పిష్టముకే, కవాటానికి తాడుతో ఒక బంధం ఏర్పరచి అవసరమైనప్పుడు కవాటం గానంతట అదే తెరుచుకొనేటట్టగా, మానుకొనేటట్టా చేసి, అటవరదామీద పలిపొచ్చే వాడనీ అంటారు. ఏమయితేనేం, త్వరలోనే మిగిలి అవసరం శకుండా కవాటాలు వాటంతట అవే పని చేసే ఏర్పాటు ప్రవేశపెట్టబడింది. అలాగ ప్రస్తుత రూపానికి ద్వంద్వం ఉన్న ఒక ఆవిరియంత్రం వచ్చింది. దీని సాయంతో బొగ్గుగనులలోని నీటిని తోడివేయడానికి పీలయింది. ఇటువంటివి ఇంగ్లండులో బొగ్గుగనులలో ఉపయోగపడ్డాయి ౧౮-వ శతాబ్దం ముగ్యలో.

౨౦ సంవత్సరాల తరువాత ఆవిరియంత్రంలో జేన్స్ వాట్ తెచ్చిన అభివృద్ధిని తెలిసికొనేముందు, ఇది ఏ స్వాత్రాలపై పనిచేస్తుందో గమనించాలి. ఒక గొట్టం (Cylinder) లో చిగువుగా పట్టే ఒక పిష్టము ఉంటుంది. ఇంకొక పాత్ర (Boiler)లో తయారయిన ఆవిరిని ఆ గొట్టంలోనికి క్రిందనుండి ఒక కవాటంగుండా పంపినట్లయితే అది పిష్టమును మీదకు తోస్తుంది. కాని ఇంతలో ఆ కవాటాన్ని మూసివేసి, గొట్టంలోని నీటిఆవిరిని చల్లార్చినట్లయితే, అది నీరుగా మారిపోతుంది. పిష్టముక్రింద శూన్యం ఏర్పడుతుంది.

అందువలన పై గాలిబిత్తికి పిష్టమును క్రిందకు నొక్కుతుంది. పిష్టము క్రిందకు వస్తుంది. ముల్లా కవాటాన్ని తెరిచి, గొట్టంలోనికి ఆవిరిపంపితే పిష్టము మీదకు పోతుంది. ఇలాగ పిష్టము కిందకు, మీదకు ఆడేటట్లు చేయవచ్చును. ఈ చలనాన్నే ఒక లివరుమూలంగా ఇంకొక కమ్మికికూడా కలిగేటట్లు ఏర్పాటు చేయవచ్చును. ఆ క్రిందకు,మీదకు ఆడే కమ్మి నూతి నుండిగాని, గనులనుండిగాని నీరు తోడేటట్లు చేయవచ్చును.

న్యూకోపెన్ చేసులలో ఆవిరి యంత్రానికి కొద్దిగా రూపం వచ్చింది. అక్కడక్కడ ఉపయోగ పడిందికాని దాని ఉపయోగంలో అనేకమైన నష్టాలుండేవి. వాటినిన్నిటినీ పోగొట్టి ఆవిరియంత్రానికి సరియైన రూపాన్నిచ్చినవాడు జేమ్స్ వాట్.

ఈ జేమ్స్ వాట్ స్కాట్లండులో జన్మించేడు. చిన్నప్పను చాలా నీరసంగా ఉన్నా, ఉత్సాహానికి లోపం లేదు. యంత్రసంబంధముయిన పనులమీద అభిరుచి కలిగిఉండేవాడు. వీడతనమువలన యూనివర్సిటీ చదువుకు అవకాశం లేకుండా, పద్దేమిదవ ఏటనే ఇతడు కర్మాగారంలో ఎంపెంటిఫ్ గా చేరవలసి వచ్చింది. కొన్నాళ్లు అనభవం సంపాదించిన తరువాత గ్లాస్టోయూనివర్సిటీలో మెకానిక్ గా నియోగింపబడ్డాడు. ఇతడప్పటికే అనేక విషయాలు నేర్చుకొని, పరికరాలు తయారులో అతినేర్పు చూపేవాడు. యూనివర్సిటీ ఆచార్యులకు ఇతడి నేర్పు, మంచితనముల మూలంగా ఇతడంటే ఎక్కువ ఇష్టంగా ఉండేది. ముఖ్యంగా అక్కడ రసాయనికశాస్త్రపండితుడు బ్లాక్ ఇతనికి ప్రాణన్నీహితుడైనాడు.

ఆవిరియంత్రంగురించి వాట్ కు మొదటిసారి ౧౭౮౯ లో తెలిసింది. అప్పటి కితడికి ౨౩ సంవత్సరాల వయస్సు. ఆ తరువాత కొంతకాలానికి గ్లాస్టో యూనివర్సిటీకి చెందిన అటువంటి యంత్రం ఒకటి ఉందనీ, అది లండనులో మరమ్మత్తుకోసం పోయి ఉందనీ అతడికి తెలిసింది. తాను మరమ్మత్తుచేయడానికిగాను ఆ యంత్రాన్ని తెప్పించవలసినదని యూనివర్సిటీని కోరి దానిని ౧౭౮౩ లో తెప్పించు

గొన్నాడు. ఈ మధ్యలో ఆతడు పుస్తకాలద్వారా అప్పటి ఆవిరియంత్రాలను గురించి చదివి తెలిసికొని, ఆవిరియంత్రనూత్రాలమీద కొన్ని ప్రయోగాలు చేసేడు. తరువాత యూనివర్సిటీ తాలూకు యంత్రాన్ని బాగుచేసేడు. ఇలాగ ఆవిరియంత్రంతో సంబంధము పెట్టుకొన్న వాట్ ఆ న్యూకోమెయంత్రాన్ని బాగుచేయడంతో ఊరుకొలేదు. అప్పటివరకు ఆ యంత్రాలు ఎందుకు ఎక్కువ ఉపయోగంలోనికి రాలేకపోయేయి, వానిలో ఉండే లోపాలేమిటి అని తీవ్రంగా ఆలోచించేడు. వాటిని అభివృద్ధిచేయ్యడానికి పూనుకొన్నాడు.

౧౭౬౩ నుండి వాట్ దీనిని గురించి ఆలోచిస్తూనే ఉన్నాడు. ౧౭౬౫ లో ఒక అధివారం సాయంత్రం పికారుగా వడస్తూంటే అతడికి ఒక ఊపా తట్టింది. నీటి ఆవిరిని సిలిండరులోనే చుట్టూకుండా, వేరే ఇంకొకచోటికి లాగి వేసి, అక్కడ చుట్టూనట్లుంటే, చాలా ఉష్ణశక్తిని తప్పించ వచ్చును; అలాగ ఒక పెద్ద లోపాన్ని తప్పించ వచ్చును. ఈ అభిప్రాయాన్ని ఆచరణలో పెట్టేడు. అదివరకు ఆవిరియంత్రములంగా ముందువెనుకకు ఒకే గీతలో చలనముండేది. వాట్ మొదటిసారిగా ఆ చలనాన్ని చక్రాలు తిప్పడానికి వీలుగా ఉండేటట్లు చేసేడు. అంతేకాకుండా ఆవిరియంత్రంవలన చక్రాలు తిరుగుతున్నప్పుడు అవి ఎప్పుడూ ఒకేవేగంతో తిరిగేటట్లు ఒక కంట్రోలును ప్రవేశపెట్టేడు. దానిని వాట్ గవర్నరు అంటారు. ఇలాగ అతడు క్రమేపే ఎన్నో మార్పులు తెచ్చేడు ఆవిరియంత్రంలో ప్రస్తుతం ఉపయోగంలో ఉన్న ఆవిరియంత్రాలన్నిటిలోనూ ఇతడు తెచ్చిన మార్పులు ఉంటాయి.

వాట్ మొదటిలో తన అభిప్రాయాలప్రకారం చిన్న మోడలు నిర్మించిచూస్తే అది బాగా పనిచేసింది. ఇక పెద్ద ఆవిరియంత్రాన్ని నిర్మించడం సమస్య అయింది. అతడు యూనివర్సిటీని వదిలిపెట్టేడు. ఒక పెద్దయంత్రాగారం స్థాపించి, అందులో తన ఉద్దేశాలప్రకారం ఆవిరియంత్రాన్ని నిర్మిద్దామని వాంఛించేడు. కాని ఆర్థికపరిస్థితులు దానిని కొనసాగనియ్య

లేదు. మార్గమేమని ఆలోచిస్తూ ఉండగా ఇతని స్నేహితుడైన బ్లాక్ ఇతనిని గోబుక్ అనే ఒక ధనవంతునికి పరిచయంచేసేడు. ఆ గోబుక్ అప్పుడు గనులనుండి బొగ్గును తీసే యత్నంలో ఉన్నాడు. కాని గనులలో నీరు చేరుతూంది. దానిని బయటికి తోడివేసేందుకు ఆవిరియంత్రం అవసరం. వాట్ ను ఆ పనికై ఒక మంచి ఆవిరియంత్రం నిర్మించవలసి వదిగా కోరి, ఖచ్చిలు భరించడానికి సిద్ధపడ్డాడు. అతడికి కర్మాగారంకూడా ఉంది. వాట్ దానిని గురించి గొమ్మడిసంవత్సరాలు పాటుబడ్డాడుకాని ఫలించలేదు. ఆ కర్మాగారము వాట్ ఆవిరియంత్రనిర్మాణానికి అవసరమైనంత పెద్దని కాకపోవడమే దానికి ముఖ్యకారణం. ఆ కాలంలో గోబుక్ బొగ్గుగనులు నీటిలో పూర్తిగా మనిగిపోయి, అతనిని దివాలా తీయించేయి.

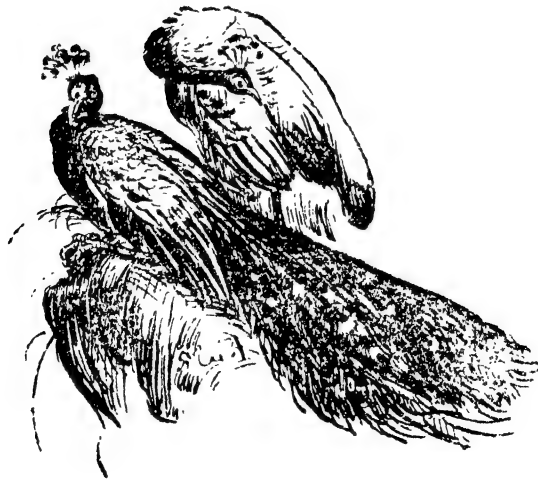
వాట్ కొంత నిరుత్సాహపడ్డాడు. అతడి యంత్రనిర్మాణానికి పెద్ద కర్మాగారము కావాలి, ఎలాగ అని కించపడుతున్నాడు. కాని అదృష్టవశాత్తూ బర్మింగ్ హాము ప్రాంతంలో సోసో అనుచోట ఒక పెద్ద కర్మాగారానికి అధికారి అయిన బోల్టను అనువతడు వాట్ ను తన కర్మాగారానికి ఆహ్వానించేడు. ౧౭౭౪ లో వాట్ అక్కడ చేరేడు. రెండేండ్లలో ఒక మంచి ఆవిరియంత్రం తయారయింది. అది చాలా విజయవంతమైనది. ఆ గోబుక్ వాట్ తనదండం పట్టరానిదైనది. సంవత్సరాల క్రమ ఫలించింది. ఆ ఆవిరియంత్రం సాఫీగా పనిచెయ్యడం, దానిలో బొగ్గు ఖర్చు తక్కువవడం మొదలైన విషయాలు వాల్లు మూలలా వ్యాపించేయి. దానితో వాట్ డిజైను ప్రకారం ఎక్కువగా ఆవిరియంత్రాలు నిర్మింపబడ్డాయి. వాటిని స్థాపించడంలో చాలాచోట్ల వాట్ ముందుగా సహాయపడేవాడు. వాట్ యంత్రాలు వచ్చిన తరువాతనే చాలా బొగ్గుగనులు శ్రవ్యడానికి వీలయింది. వాట్ యంత్రం గనులనుండి బొగ్గు ఎక్కువగా తీయడానికి వీలుకలుగజేయడంవలన బొగ్గు ఉత్పత్తి ఎక్కువయింది. బొగ్గు ఎక్కువ లభించడంవలనగా అనేక విధాలుగా అనేక ఆవిరియంత్రాలు ఉపయోగం

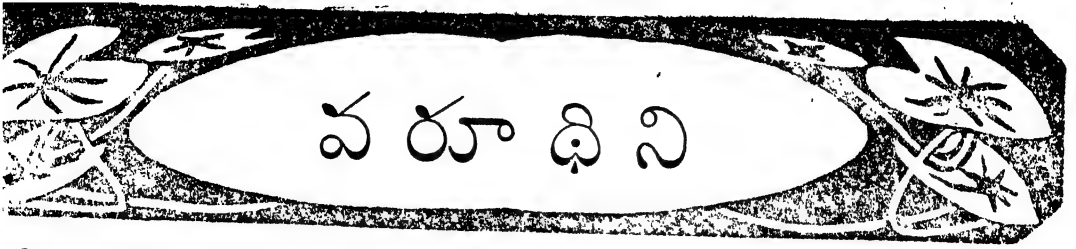
లోనికి రావడానికి వీలయింది. అలాగ ఆవిరియంత్రాలు వివిధపరిశ్రమలలోనికి ప్రవేశించి, పారిశ్రామికవిప్లవం కానిరెచ్చేయి.

ప్రస్తుతం ఉపయోగంలో ఉన్న ఆవిరియంత్రానికి నిర్మాత వాట్ అనే చెప్పవచ్చును. అతడు మొదటిలో అనేక కష్టాలు పడ్డాడు. అతడు చేసిన పరిశోధనలు లాభదాయకమయినప్పుడు అంతా ఉపయోగించుకొనేవారేకాని ముందుగా అతడు బాధపడుతూంటే సహాయుచేసేవారుకాని, యంత్రనిర్మాణం గురించి ఇబ్బందులుపడుతూంటే అవకాశ లిచ్చేవారుకాని అరుదు. మీదు మిక్కిలి అతని పనికి స్వలాభాపేక్షతో అడ్డుపెట్టినవారున్నారు. అతడు ఒక మారు జైతుతో “మానవుని కుటిలత్వము నమ్మదగినంత ఎక్కువగా ఉంది” అన్నాడు. ఎన్ని అడ్డు వచ్చినా ఆవిరియంత్ర నిర్మాణాన్ని సాధించేడు.

జేమ్సువాట్ స్ఫూర్తిచిహ్నంగా కట్టబడిన గోరీపై అతడు మానవశక్తులను వృద్ధి చేసిన వాడనీ, మానవజాతికి మహోపకారాన్ని గావించినవాడనీ వ్రాయబడింది. నిజమే. అతడు మానవజాతికి ఎంతో శ్రేయస్సును కలుగజేసేడు. ఉష్ణశక్తిని యాంత్రిక శక్తిగా మార్చి, ఉపయోగించుకొని, వస్త్రాత్పత్తిని ఎక్కువచేసికోడానికి, అసాధ్యములైన పనుల నేన్నో చేయగలగడానికి అవకాశాలు కల్పించేడు. మానవ చరిత్రలో అతని పేరు చిరస్థాయిగా ఉండవలసినదే.

ఇలాగ సోమర్ సెట్, జేవరీ, పాపిన్, న్యూకోమెన్, వాట్సుచేతులలో రూపం దాల్చిన ఆవిరియంత్రం ఈగోజు మన సంఘజీవితంలో ప్రముఖపాత్ర నిర్వహిస్తోంది. కాని అనతికాలంలోనే దీని ప్రాముఖ్యానికి భంగం కలిగే సూచనలు అగపడుతున్నాయి.

[నాటిక]

= శ్రీ మల్లవరపు విశ్వేశ్వరరావు =

ప్రథమ దృశ్యం

(గాలిపాట)

వరూధిని! వరూధిని! వరూధిని!

సుప్తి మేలుకొనమీ,

స్వప్న సుమప్తి మేలుకొనమీ!

వరూధిని! వరూధిని! వరూధిని!

హిమగిరిని సుతధను

కలకలస్వని

పులకితాపూర్ణ ప్రణయినీ!

వరూధిని! వరూధిని! వరూధిని!

సుషిమమందహాసినీ

ఉవస్వినీ కిసలయాంగురీ

స్ఫుటితతనూవిలాసినీ!

వరూధిని! వరూధిని! వరూధిని!

... ..

... ..

(చెలికత్తెల బృందగానం)

మలయపర్వతసాను

పులసండి దిగివచ్చి

కమ్మతమ్మెరకూన

కన్నరెప్పల పొంచె;

కలకలస్వర మొల్క

కలకంఠి నిను పిల్చె,

సెలయేటి బాలము

ద్వల డోలికల పూన్చె!

గిరిబాల! నీ నెచ్చె

లుల పాట వినవేల,

వరవరూధిని, విక

స్వగమనోదయవేళ!

గిరిబాల! నీ నెచ్చె

లుల పాట వినవేల?

మొదటి చెలి—గిరిమల్లికల పాన్పుపైని కదంబ
కందుకములు తలదెంచుగా పవ్వలించి నిర్మలసుప్తి
శాంతిలో మునిగి చేతే మన వరూధిని అగ్రగోచరము ఈ
నిశాంతవేళ అర్ధచైతన్యముతో, అదేలనో, అలస
నిశ్వాస మొలసినట్లు కంపనమొందుచున్నదేమే?

రెండవ చెలి—దినకరుని కవోష్ఠకరస్పర్శకు
మానససగోవరకల్పారముకు శుభములవలె తరళాక్షి వరూధిని
కనురెప్పలు, అవిగవిగో, వికసనోన్ముఖము లగు
చున్నవి!

మొదటి చెలి—ప్రసవశయ్యపై ఒత్తిగిలిన నగ్న
సుందరి వరూధిని స్నిగ్ధకోమలగాత్రము పూర్వ పులకిత
మైనదో, లేక ఆశ్చర్యచకితమైనదోగాని, ఆపాదముస్త
కము ఆరీతిని గగుర్పటు పొందినదేమే?

రెండవ చెలి—అదిగో అమరనర్తకి, మన
నెచ్చెలి, కోమలబాహుపల్ల రీతి న్యాసముతో ప్రక్కకు
ఒరిగి, కలతనిద్దుర తెరలను తొలగించుకుంటూ ఏమో
కలవరిస్తున్నదే!

వరూధిని—(సగము మేల్కొని, ఆవలించి)
“.....తెరు చెవ్వరి వేడెడు, ధూమరేంద్ర!” (అని
కూనరాగం తీస్తుంది)

మొదటి చెలి—వరూ! వరూ! అదేమే, అర్ధ
నిద్రలోనే కూనరాగ మాలపిస్తున్నావు?

వరూధిని—అబ్బా!!! ఆకల అంతర్ధానమైన దలే?...ఆతారుణ్యమూర్తి ‘వసంతజయంతకంతులన్ చక్కదనంబునన్ గెలువజాలిన’ పరమ తేజోకాలి సుమా!

మొదటి చెలి—ఆ గంధర్వకుమారుని ఆలోచన మేనలే రాత్రిందివాలు, వరూ?

వరూధిని—ఆ గంధర్వుని మాట నాతో అన వద్దంటినిగా?...ఈఅందగా డెవరో ధూసురపుత్రుడే! తైతవకుసుమశరసాదే!... అమలాలోకముగా స్వప్నజగత్తున అనతరించి, నాస్తియుడు అమల బాహుగా ప్రాద్దుపాడువున అంతస్పృశుడైనాడే!

రెండవ చెలి—అది నీవు కలతనిద్రలో గాంచిన కలగాబోలునే, వరూ!.....సరేకాని, ఈ ప్రభాతము స్రాద్దుపాడిచిన మాటయే మరచితివా యేమే?

వరూధిని—ఔనీ, ససీ!...ఈ పాద్దుపాడుపు వేటకత్తె నా నిద్దురపొగముచుపావురాయిని హరించి నదే! ఎంత కటికిగుండెల కాణాచి!

మొదటి చెలి—ప్రభాతకాంతిలో ప్రస్ఫుటమైన యథార్థసౌందర్యానుభూతిని స్వీకరింపక, ఈ రీతిగా కలతనిద్దురకలనంతలతో కాలముపుచ్చుట అచ్చరసా సుల ఆచారము కాదే, వరూ!

వరూధిని — అంధరాత్రితమస్సున విరిసిన ఆ స్వప్నసంయోగము వందనవనవిలసితమైన స్వర్గభోగము కన్న మిన్నగా తోచినదే, ససీ! సురసౌందర్యము నా కీప్రాద్దున నెగటై, నా కలలోని ధూసురగాంభీర్యమే ఆకర్షణీయముగా నున్నదే. మన స్వర్గసీమయే ఒక స్వప్నమై, ఆ ధూతలస్వర్గమే యథార్థము కానున్నదేమో! కానిచో, తానై వలచివచ్చిన ఆ గంధర్వకుమారు నేల త్రోసిపెత్తును?...చెప్పవే చెలి!

మొదటి చెలి — హిమగిరిసానువులనున్న యీ అప్పలల ప్రమదావనసీమ సురలకు స్వర్గసీమ; ధూసురులకు స్వప్నసీమ. నేడు నీ వీలాగున సౌందర్యర్చన విడనాడి ఛాందసచర్యపాలైతివేమే, వరూ!

వరూధిని—ససీ! నా మాటలు ఛాందసచర్య కాదే. శృంగారాంబరమున నొక నూతనశృంగము నా స్వప్నతూలికతో చిత్రించుకున్నానే!

మొదటి చెలి—ఇదేమి విచిత్రమమ్మా, వరూధిని!—జాగ్రత్తసుమా! నీ వంతగా కోరినచో నీ వింతకలయే నిజమై, నీ విపరీతశృంగారము పొంగిపారలి, తుదకు శృంగభంగముపాలు కాగలవు!

వరూధిని—అచ్చరలకు పుట్టుకతో పుట్టిన వైరప్రణయమే అనాచారమని ఈ నాటికి నీ నోట విన్నానే, ససీ!

మొదటి చెలి—సరేకాని, వరూ!, ఆ వీణియ నీ కొరకెంత పరితపిస్తున్నదో చూడు. నీపల్లవాంగుళీ స్పర్శ నాసించి, రేయిరేయిల్ల కృశించి, కంపించి పాటపాడే ఆ విపంగికాతంత్రుల నీ వించుక శ్రుతి చేయవమ్మా, — నీ వ్యాధయవిపంగిత్వంతులు కూడ సమేళమొందగలవు!

“వాలారుం గొనగోళ్ల నీ వలసరన్

వాయింపుచో నాటకున్

మేళంబైన విపంగి నిన్ను మొదలున్

నీ వంటమింజేసి యా

గూలాపంబె యవేళ బల్కెడి, ప్రభా

తాయాతవాతావాతా

లోల తంత్రుల మేళవింపగదదే,

లోలాక్షి, దేశాక్షికిన్!”

వరూధిని—ఓ నా విపంగికాససీ! నీవైనను నా స్వప్నగాఢము, నా విరహబాధను నీ సుకుమార తంత్రులపై ప్రపంచించవమ్మా! ఈ చెలికత్తెలు తలకు మించినవారై పోయినారు!

వీణా!

విరహవేదనాగాధ

పల్కుమా!

వీణా!

కరుణసాంత్యనానుగ

చిల్కుమా!

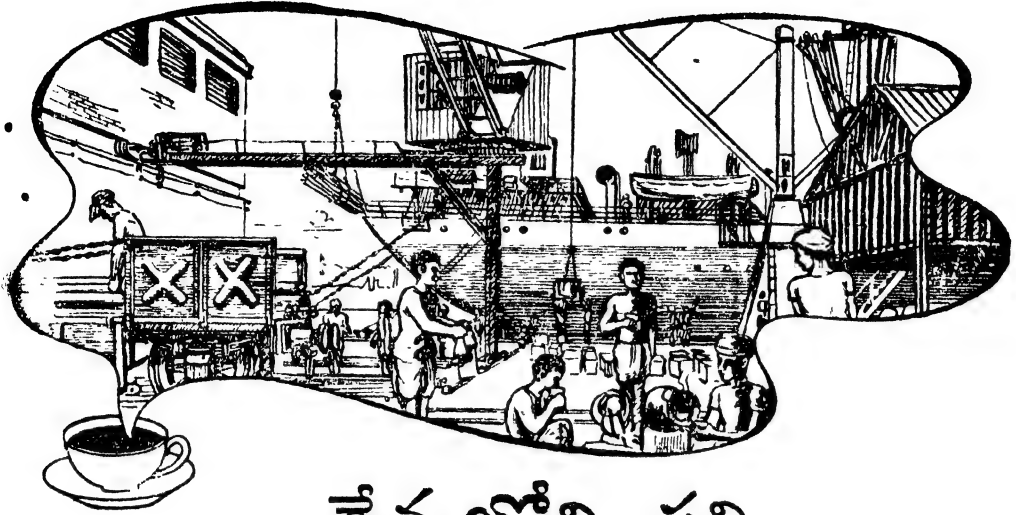
హిమశిఖరీముఖరిత స్వర్ణదీ

లహరీగభీరరుతి గతిగా

వీణా!

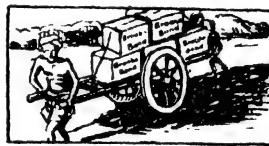
విరహవేదనాగాధ

పల్కుమా!

రేవులోని పని

స్టీవర్డులో సరకులను నింపుట, మరియు సరకులను రేవుమీద తీయుటన్న మిక్కిలి సాహస కార్యము. దాహమును పుట్టించును. అందులో తీక్ష్ణమైన ఎంపెలో మరీ యెక్కువ. బరువును ఎత్తే సుయంత్రము బరువును నింపి తిరిగి వచ్చునంతలో ఇతర సరకులను తయారుగా నుంచవలెను. సంచలను, పట్టెలను ఒకదానిపై నొకటి నోకించుట, స్టీవర్డులో నుండి ఓపలలో నింపుట కష్టమైన పని. అయితే వీరంత చురుకుగా నుండి నవసరము లేదు.

తరచుగా పంపబడు టీ నిష్పందేహముగా తాజాగా నుండును.

రేవులో పనిచేయు కూలీలు తమ పని ముగియగానే టీ త్రాగుటకు పోవుటలో ఆశ్చర్య మేమియు లేదు. తాజాదైన వేడి తేనీరు ఉపశమనమునకు అత్యవశ్యకము.

అందువల్ల కొన్నిచోట్లలో పొద్దు బ్రష్టు వారు రేవువద్ద అంగడి పెట్టుటకు అనుమతి యిచ్చినారు. భారత దేశపు రేవులలో సముద్రతీరపు పరివలప్రయాణ ప్రదేశములలో

శెల్ల నున్న టీ అంగళ్లకు పోవుచుండి తాజాగా వచ్చిన తేయాకు క్రమముగా సప్లయ చేయబడుచున్నది.

బ్రూక్ బాండ్

రెండు ఆకులు - ఒక మొగ్గ.

లో ధ ★ ★ ★

గర్భశయరోగనివారిణి

ప్రతి వనితకు, గర్భకోశ సంబంధ
మైన వ్యాధులనుండి విముక్తి నొసగి,
ఆనందం చేకూర్చుతుంది.

**కేసరికుటీరం లిమిటెడ్, కలకత్తా,
మద్రాస్.**

సైజాప్ రాష్ట్రానికి, ఆంధ్రప్రదేశ్ లకు,
తమిళనాడుకు ఏజెంట్లు :

సీతారామ జనరల్ స్టోర్స్,
సికందరాబాదు-బెజవాడ - మధుర.

ఆటో మాటిక్ పిస్టల్

(ఆత్మరక్షణకు)

అడుగుంట్లు ఒకటి
తర్వాత ఒకటి ప్రేల్చు

వచ్చును. దొంగలను, మృగములను బెదిరించి ఆత్మ
రక్షణ చేసుకొన వీలగును. లై సెన్సు అవసరములేదు.
ఖరీదు నం॥ 1-రు 12. నం॥ 2-రు 10. పోస్టేజి,
ప్యాకింగు రు 1-4. బొమ్మల గడియారము ఉచితము.
(జొబలు ఆంగ్లమున వ్రాయుడు.)

పాకెట్ పెన్ లెటర్ హెడ్

రకప్రములు, లేదీల్చు,
ప్రో గాం పత్రములు
మున్నగునవి అచ్చవేసు

కొనుటకు అనుకూలించు పరికరము లిందు గలవు.
ఖరీదు నం॥ 4-రు 3. నం॥ 5-రు 3.8-0 పోస్టేజి,
ప్యాకింగు రు 14. బొమ్మల గడియారము ఉచితము.

CALCUTTA WATCH CO., (Sec. 396)
Post Box No. 12203, CALCUTTA.

గినిగోల్డు గాజు రు. 15

**గినిగోల్డు కాదని బుజువుచేసిన
రు. 1000 బహుమతి**

మంచి సనితనము. రాగిగాజుకు గిని
గోల్డు రేకు అమర్చబడి యుండును.
వివిధ సైజులలో దొరుకును. ఖరీదు
రు 15. పోస్టేజి, ప్యాకింగు రు 1.
ఆర్డరుతో కొలత పంపుడు.

S.C. DASS (JEWELLER)
103, Hari Ghosh St., Calcutta. (B)

అవిగో! అవిగో! మేఘమందరస్వరము! చేరువ చేరువగా నా స్వప్నముందరుని ఆగమనము!...సఖులారా! విన్నారా?

ద్వితీయ దృశ్యం

(ప్రవరునిగానం : చేరువ చేరువగా)

హిమగిరి! హిమగిరి! హిమగిరి!

భారీభారీతకలభారీతకలభారీ!

హిమగిరి! హిమగిరి! హిమగిరి!

మేలుకొన్న మానసకాసారము,

జేరుకొన్న దూరకైకాసము,

పేరుకొన్న సుహినాననివాసము

చేరుకొన్న నాదు మనికి ధన్యముగా—

హిమగిరి! హిమగిరి! హిమగిరి!

భారీభారీతకలభారీతకలభారీ!

హిమగిరి! హిమగిరి! హిమగిరి!

ప్రవరుడు—ఆహా! సిద్ధహిమగిరి ప్రసిద్ధాంజన ప్రభావములల్ల జీవితస్థానపరమార్థ మొక్క చిటికలో కరతలములక మెచ్చి కనిపిస్తున్నది! అరుణాస్పదపురాగ్రహారసీమ మొక్కడ, మహిమాస్పదమైన యహి నాచలసానుదేశ మొక్కడ? ... ఈ బాధ్యతేత్రాసుధూతి స్వప్న పద్యమే, యథార్థదృశ్యమే గోచరింపకున్నది! . అదేమి?...ఆ కరుణగభీరగానారవము?...అదృశ్యమైన ప్రమథగణ మాలపిం చే ప్రబోధమేమే?

(ప్రవథగానం)

హిమమధుటికా

భ్రమకలిత హి

హిమాలయోత్తుంగ

శృంగమాయి,-

సహేతుకప్ర

స్ఫురత్ హేతిధార

దారిజేసుక రావోయా!

రావోయా! ఇటు రావోయా!

ప్రవరా! విప్రవరా!

ప్రవరుడు—శీత్రేంద్రియానికి అబోధమై, శ్రవణేంద్రియానికి ప్రబోధమై, మనోమయజగత్తమోచ్చా

టనపాటవము నెరపే అదృశ్యగాయకులారా! నా కి అధిమానసిక అదృశ్యప్రపంచపరిసరంలో మీరే మార్గదర్శకులై దారిజాతురుగుగాక!

(ప్రమథగానం)

ఇది హరిద్వార, మిది హృషీకేశ

మిది బవరికావనమోయి!

రావోయా! ఇటు రావోయా!

ప్రవరా! విప్రవరా!

ఇది రతీమన్మథధృతీనిర్మథన

తృతీయశీత్రామృతానలదృశ్య

హృతానంగభస్మతేల్పమోయా!

రావోయా! ఇటు రావోయా!

ప్రవరా! విప్రవరా!

ప్రవరుడు—అవిగో, అవిగో, ఆ రెల్లుగుబ్బలు! అటువైన అనతిమారముననే అమలినాంగభస్మాంగదోలి కల నోలలాడే ధవళవళవిహంగమశ్రేణి. ఆహా! ఏమి యీ హిమవన్నగసానుదేశమందర దృశ్య గతి! ఏమి యీ గిరిపురీప్రవాతసానుగానసంక్రతి!!

(ప్రమథగానం)

ఉమాశివుల సక్కుమానసంభవ

సుమాలయమైన రెల్లుటిల్లిని గమనా!—

హిమాద్రికెల్ల సుమమారదృశ్యము

సుమా ఈ స్థానము, భూమి గోత్రము!

రావోయా! ఇటు రావోయా!

ప్రవరా! విప్రవరా!

.....

కొంచినగంగా గలితహిమానీ

కలనిస్రుతివిస్తృతధామ మృది!—

కైలాసామరగంగావాహిని

ధరావతరణ విరామసీమ మిదె,—

మానససరోవరమృ!

అమృతసరోవరమృకమలాకరమృ,

తైకల్యశృషిత హృదయమృత మృదే

మానససరోవరమృ!

రావోయా! ఇటు రావోయా!

ప్రవరా! విప్రవరా!

ప్రవరుడు — అదృశ్యప్రమగులాగా ! హిమా
లయపథప్రవర్ణమంగారా !

జ్ఞానపరమావధి
ధ్యానయోగసమాధి
మానససగోపి
లోన ప్రతిఫలితమా
దూరకైలాసశిఖ
నీరవ్యమాదయ
చేరుకోగా నాకు
చేయూతనిం డహో,
ప్రమగులారా !

(ప్రమథగానం)

ప్రమగులు నడిచే
పరిమిత పర్యత
పరిసీనులు చేరితిమోరా ! —

కైలాసాలయ
కందరమూషమే
గతి నీ కిక వినుమోయీ !

ఇక రాకోయి ! ఇక రాకోయి !
ప్రవరా ! విప్రవరా !

(కైలాసకందరమనుంకి అశరీరవాసి)

మేళస్సు మంచుగడ్డయి పేరి,
జ్ఞానమ్ము కరివపాపాణమై,
ధ్యానవిష్ణు నిశ్చేష్టితమై, నర
మానసమ్ము విరసీకృతమై, హృత్
కోరకమ్ము నిరసీకృతమైతే

చేరరాని దీక్షలాసం !

దూరదూర మా కైవల్యం !

సిద్ధాంజన మిక వ్యర్థమై, స్వత
స్సిద్ధసౌదయశోభన గాంతువుతే,
అర్థవేదనానుభూతి నీ కనుతే,
అమృతగాన మాఱింతు వికలే,—

అంతరాంతరమె ధన్యకైలాసమోయీ !

అంతరార్థ మంతరాత్మ దెలియగదోయీ !

ఓ ప్రవరా ! విప్రవరా !

ప్రవరుడు—(గానం)

కైలాసకందరోద్భవతనిష్ఠమమ్ము
కాలు కడుపగనీడు, కేలు మెదపగనీడు !
అదైత్వసిద్ధాంజనాలేపనము కరగె,
అర్థమెరుగని దైత్వతబుద్ధి లోలో పెరిగె,—
ప్రమథగానము మంగప్రతిపాదమై సురిగె,
భ్రమపరీతవిహత్య సభనిమంత్రిణ బరగె !
కనరాని కాంతికై, తనివోని భ్రాంతికై
హిమవన్నగరణ్యతమసావృతపథాన
పరితసిం చుటయె నా పరమకైవల్యమా ?
త్రాహి ! త్రాహి ! మహాశివా !
నిత్యనిరర్క !
పాహి ! పాహి ! హోహోహరా !
సత్యసుందరా ! !

తృతీయ దృశ్యం

(నరూధినికోననుంకి అచ్చరల బృందగానం)

సుందరసత్యాశ్వేషీ ! ప్రవరా !
నందనసుమాళిషీ ! ప్రవరా !
అందునంగు బోవనేల, మానెలి
మంజిరమ్మె స్వాగత మొసగదో !
సుందరసత్యాశ్వేషీ ! ప్రవరా !
కతిశంకరకర్ణశాస్త్రిగమిస్తే,
ఎటుల బోగువోయీ, కర్ణధముగా—
ఇటు రావోయి, సుందరాంగ !
ఇటు రావోయి సుందరా !
సత్యాశ్వేషీ ! ప్రవరా ! నందనసుమాళిలా !

ప్రవరుడు — ఏదియో విమాతనకోమలగా

నము న న్నాహ్వనిస్తున్నది ! నిర్భలమానససగోవరా
రంలా హృదయకల్లారకోరకవికాససాధన కిదే న
దర్శక మగునా ? ఈ కలకాకలీస్వరకల్పనాసమా
నము న న్నాకృషించి ఆకృషించి లాగికొనిక
చున్నది. ఈ గిరికందరము తెల్లదితల నా నమ్ర
నామధేయమే ఈ నాడు మారుమ్రోగుచున్నదేమి

(అచ్చరల బృందగానం)

తెలతెలనాకృతరళకాంతి లే
తెరల దొంగదోసి విరిచె నుదయిని !

కలతనిద్ర కలవరిత మేల్కొని

తెలిసి వేచె ప్రియునికై వరూధిని !

సుందర సత్యాన్వేషి ! ప్రవరా !

నందనసుమాభిలాషి ! ప్రవరా !

రావోయీ ! ఇటు రావోయీ !

ప్రవరుడు—ఏమి లతానికుంజములు, ఏమి నెల
టికలగానవిరావము, ఏమి మకరందనిస్యందప్రవా
హములు, ఏమి పుష్పశిరుమారము, ఏమి అతిలోక
కుందరసమౌహనము !! క ను లు మిరుమిట్లుగొల్పే
ఇంద్రసమస్పృంద్యంలా భవశాంతికళిక దాగి
యున్న రహస్యస్థల మేది ?... ఈ సత్యము తేలివ
గాని కైవల్యము కరగతము కాదని కైలాసనాథుని
గభీరప్రబోధము గదా !... మలకలై దిగు మరంద
గుల్మలు దారిజూపు ఈ కోనదారి నిన్నేషింతునుగాక !

(ఇంతలో వరూధినిగానం చేయవగా)
వీణా !

విరహావేదనాగాధ పల్కుమా !
దూరమూరగిరిసానుపారముల నేదో
మారుమ్రోగి చేరుచైన మధురశ్రుతి !
వీణా !

కరుణసాంత్యనామన చిహ్నమా !

ప్రవరుడు—అదిగో, ఆరత్న పేదికపై ఆప్రు
పంజచ్చాయ నాసీపమైన ఆ తారజ్యోజ్వలదీపకళిక
స్వప్న సుందరియో, అప్పరనందనియో ఏమోకాని,—
యగాధాంతలైపుతస్యలోకంలోనో ఆమెను నే నెరిగి
యుంటిని. ఆనాదిసంస్కృతి ఏదియో నా అపూర్వ
సంస్కృతిని భంగించి, విజయశంఖం పూరించుటకు
ద్యుక్తమాతున్నది !

విరహోత్పంతితా ! సుందరీ !
నాతెరు జరిగింతు వాకో, సుందరీ ?
నీ జన్మరొ తెల్పుచువో, సుందరీ !

వరూధిని—

పేరు వరూధిని, విప్రకు
మార ! ఘృతాచీతిలో త్రమాహరిణీపే
మారంభాశకలేఖ లు
దారసూక్ష్మలు మదీయలగు ప్రాణసఖుర !

ప్రవరుడు—ఈ ఒంటరికైవల్యపాంథుని నీ వె
ల్లెరుగుదువు, అప్పరీ !

వరూధిని— అప్పరలకు స్వప్న సంస్కృతియే
జ్ఞానసంస్కృతిగదా, యావనశుభాంగా !

ప్రవరుడు—సుందరీ ! నా కైవల్యము నీ కేల
మన్నదా ?

వరూధిని—కైవల్యము కైలాసశిఖరమున నుం
డును. స్వామి ! నా హృదయాశయముమాత్రము.
నీ కేల మన్నమాట సత్యము !

ప్రవరుడు—నా కేల నన్న దీరుద్రాక్షమాలి
కయే, బాలా !

వరూధిని—ఆరుద్రాక్షమాలికయే అప్పర
ప్రియులప్రతీక్షాసాఫల్యపతకమోయీ, తారుణ్యమూర్తి !

ప్రవరుడు—అది మదాభస్మకారకముసుమా !

వరూధిని—అట్లే అగును. రతీప్రియుని ఆకా
రము భస్మమొనర్చి మన్మథుని మరుక్షణమున అనంగు
నిగా, మనసిజానిగా నొనర్చి అనర్గళస్వాతంత్ర్య
మొసగి, విచ్చలవిడి యొనర్చిన దారుద్రాక్షనలమే
నోయీ. అదియే కైలాసనాథుడు, ఒక్క రతీపతి
వ్రతకేకాక, సతీలోకమంతకు నొనర్చిన అక్రమమని
అప్పరలోకమున చిరప్రవాదమోయీ !

ప్రవరుడు—మన్మథదేవుని మనసిజానిగా జేసి,
పాంచళౌతికప్రకృతిని భంజించి, ఆధ్యాత్మికపరిణతిని
ప్రబోధించిన పరమశివుని వరప్రసాదము సురలోక
నిరత మెట్లుగను, సుందరీ ?

వరూధిని—పాంచళౌతికత ధూప్రపంచవాసు
లెరిగిన పదార్థము కాబోలునోయీ ! ఇక, ఆధ్యాత్మిక
కతయన్నను అప్పరలోకానికి ఏదో మిథ్యావాదమై
నిరవగాహమైన విషయమే. నిత్యకామనయే మాకు
సత్యభావన, సుందరా !

ప్రవరుడు—ప్రత్యేకేక్ష నాసించిన నిత్యకామ
నను మర్త్యలోకవాసులు భవబంధముగా భావింతురే
గాని, సత్యసుందరముగా సంభావింపరు, అప్పరీ !

వరూధిని—శక్తిహీనమైన మానవలోకము రక్తి
రహితమైన ముక్తిపథమునకు ప్రాధేయపఱిన పడ
నిమ్ము!—సురసుందరుల పరమాశయము ప్రణయబంధ
నమేనోయి, ప్రవరకుమారా! ప్రత్యక్షేక్ష నాసిం
చుట ముక్తిగూర్గము నన్వేషించుట కాదా?...
ప్రణయనిరీక్షణమువృత్త్యమోక్షముకంటిదికాదోయి!
నిరవధికసంజీవనరసోల్బణమోయి! అచ్చురల కోన
సీమల ఈ సత్యమే అమృతనిస్సందమై ప్రవహిల్లు
నోయి, సుశరీరా!

ప్రవరుడు—జ్ఞానతపోనియతి గృహించిన నా
మైనదేహమున నీ కేసుగుణము గోచరించి, 'సుశరీరా'
అంటివి, అప్పటి?

వరూధిని—
మూనకుసుమవేళలహృది
లో నడంగు ప్రణయబంధుభి,
మానవోత్తమా! అప్పుర
కామిని కామితృఫలము!
జ్ఞానసునకాసారము
లోని సుందరానందప్ర
సూనము నాకొలఁజేయిమ్ము,
మానవోత్తమా! ప్రవరా!

ప్రవరుడు—(స్వగతం) అమలిన మానసిక సత్య
పరిణామానికి, అమృతైవల్యధామానికి మధ్యేవార్థం
లో అప్పురసౌందర్యసంపన్నుని కైవల్యప్రాప్తి
విధానమా, లేక అసత్యసౌందర్యభ్రాంఠినిధానమా?...
అప్పురకౌసున మర్త్యసౌకున కత్తిమగునా?...
కైవల్యధానా! పరమేశవా! తమసో మా జ్యోతిర్ల
మయ!

వరూధిని—నీ దోలాందోలితమానసతరంగా
గ్రాన్ని ఈ అప్పురసౌందర్యసంకోమలముకుళ ముద్రాత
లూగి వికసితాంభోజమగుట కైలాసకందరప్రబోధమని
ఎరుంగుమోయి, సుందరాకారా!

“ఎందే డెందము కందలించు రహితే
నేకాగ్రతన్ నిర్వృతిం
జెందున్, కుంభగతప్రదీపకలికా
శ్రీ దోప నెందెందు బో
కందే నింద్రియమల్ సుఖంబు గను నా
యింపే పరబ్రహ్మసూ
నందో బ్రహ్మయటన్న ప్రాజదువు నం
తగ్బద్ధినాహింపుమా!”

ప్రవరుడు—అహా!...అమాధుర్యము సౌం
దర్యమైన, ఆ గాంధీగ్యము సత్యవ్యూహమే యగుత
ళివసుందరమైన నీ ప్రణయప్రతీక్షణిని సత్యమున
నా జ్ఞానిష్ట నీక్షణు ధారవోయుచున్నాను!—

సురసుందరాంగి కంజలి హృత్ప్రేమానముక్త,
కైలాసవాసి కర్పణ మాతృనూత్రముక్త!
ప్రణయశిక్షణ మప్పురసరసాకృత్యునైన
ప్రణవమోక్షము మానవుని కగ్ని సంసకృతిసే
వరవరూధిని, అచ్చురల రాణి, కలవాణి
పరమకైలాస వాక్ప్రేతినిస్వనమేర్పిని
సురసుందరాంగి కంజలిహృత్ప్రేమానముక్త,
కైలాసవాసి కర్పణ మాతృనూత్రముక్త,
అమలాగ్ని హోత్రోమావ్రా కీతిగుణగాత్ర,
మరుణాస్పదమున కంకిత మస్తికచయముక్త!!

(అచ్చురల బృందగానం)

ధన్యకైలాసయాత్రికా! పుణ్యకైవల్యపథికా
వరూధిని కలొమరున్నారి నీ
వరప్రసాదిని, ప్రవరా!
గిరీసు మాయావిలాససుస్మిత
శరీరపేళల ప్రవరా!
అమలిన్యమానవాళిమానస
సరోజవాసిని, ప్రవరా!
హిమాద్రికదధి ముముక్షుపాంథుల
కు మోక్షదాయని, ప్రవరా!

‘పృథ్వీ’ పాతము : గ్రహచేష్టలు

= శ్రీ రాళ్లపల్లి గోపాలకృష్ణమాచార్యులు =

గత (డిశంబరు) మాసారంభమున మదరాసు నగరములో నొక మోరరుగు ఆకస్మిక ప్రమాదము జరిగి, తీరని ధనప్రాణనష్టము సంభవించిన దని వార్తాపత్రికల మూలముగా పాఠకలోక మెఱిగియుండును. పృథ్వీభూస్వామిగారు కంపెనీవారికి చెందిన ఒక మహారథభవనముయొక్క కొంతభాగము రలవని తలంపుగా నేలఁగూలి అందు పని చేయుచుండిన కంపెనీఉద్యోగులలో కొందఱిని, చూలిపని వారిలో కొందఱిని మృత్యుముఖమున పడఁబ్రోసినది. ఆభవనమును ఈ కంపెనీవారు కడచిన అక్టోబరునెల 1-వ తేదీ నాఁడు విప్రయించుకొని, దానిలో అదేనెల 16-వ తేదీ నాఁడు ప్రవేశించిరట. తరువాత ఏఁబదిదినములకే ఈ భవనభాగము కూలుట:

ఈ భవనము రమ్మమైన మూఁడంతస్తుల మేడ. మొదటి అంతస్తులో పై కంపెనీవారి ప్రధాన కార్యస్థానము నెలకొల్పఁబడి యుండినది. ఆ అంతస్తులోనే కొంతభాగమును రిరువాఁకూరు బ్యాంకువారి కార్యాలయమునకు దాచుగి కిచ్చియుండిరి. రెండవ అంతస్తులో శ్రీ శంకరా అను నతఁడు దాచుగతు కాపురముంచెనట; నేలంతస్తు ఖాళీగా నుండినది. భీమకంపెనీవారు దీనిలో ప్రవేశించిన తరువాత, తమ సౌకర్యమునకు వలసిన విధముగా ఆభవనమును కొంత మార్పుటకు, కొన్ని చిల్లర మరమ్మతులు జరుపుటకు నిశ్చయించినారు, గృహనిర్మాణశాస్త్ర నిష్ణాతులచే మరమ్మతు స్థానులు రయారు చేయించఁబడినవి. గత నవంబరు మాసారంభముందే ఆ స్థానులు మదరాసు నగర పరిపాలనా సంస్థ (కార్పొరేషన్)కు నమ్మకకొరకు పంపఁబడియెనట; ఉత్తరు విచ్చుటకు కార్పొరేషన్ వారి కింపును లగ్నిము కుచిరియుండ లేదు. కార్పొరేషన్ ఇంజనీయర్లు ఇంకను మీనము, మేషము అని ఎంచుచుండిరేమో; వారి యుత్తరవు రామునుపే, వచ్చితిరునను నమ్మకముతో కాఁబోలు, మరమ్మతు కార్యము లారంభింపఁబడినవి. మరమ్మతు పనులకు గత నవంబరు 17-వ తేదీ నాఁడు గణపతిపూజ జరిగినది.

లోపలి కమానులు (Arches) క్రొత్తరకముగా నిర్మించుటకై నేల అంతస్తులోను, మొదటి అంతస్తులోను దూలములకు క్యాజుయారీనాగడ లానించి, పోటీయిచ్చి, స్తంభముల వైభాగములో నగము తొలిచి రాతిపదకల నునిచి క్రొత్త ఇనుపదూలములను (గర్జల్లను) దూర్చి, గచ్చుపని చేయించుచు అర్థచంద్రాకారముతో నున్న కమానులను పగులఁగొట్టి చొకపు కమానులుగా నూతన పద్ధతిలో పనివారు నిర్మించుచుండినారు. 5-12-1945 నాటికి 11 కమానుల పునర్నిర్మాణ మీలాగు పూర్తియైయుండినది. 12-వ ప్రారకమాను గోడను పనివా రానాఁడు చెక్కిచేయుట నారంభించినారు. మొదటి అంతస్తులో కంపెనీ కార్యములు తూగించు నుద్యోగులు, సేవకులు తమతమ పనులు కాము నిర్వహించుచుండినారు. పై అంతస్తులో నయితము యథా పూర్వముగా జనులు కాపురముండిరి. నేల అంతస్తులో మాత్రము కంట్రాక్టరుచేతిక్రింది పనివారు కొందఱు పని చేయుచున్నారు. ఈ మరమ్మతులు జరుగు కాలములో పై అంతస్తులను ఛాతీచేయవలెనని కంట్రాక్టరు సూచించలేదట; ఆ ప్రకారము సూచించవలయు నని అతని స్థానులో ఆర్కిటెక్టు వ్రాసియుండలేదు కాఁబోలును. అతఁడు మాత్రము, పాపము, ఈయంశమును స్థానులో ఎట్లు వ్రాయును? మరమ్మతులకు స్థాను తయారుచేసి యిమ్ముని అతని నడిగి యుండురు కాని, జనుల నివాసమునకు కాలనిర్ణయము చేసి స్థానులో వ్రాయమని కోరియుండరు గదా?

అది యట్లుండె. ఆ వెనుక టిడినము, 4-12-1945 నాఁడు రాత్రి 11-36 p. m. (I. S. T.) లో నిండు అమావాస్య; తరువాత రమారమి 16 గంటల కాలములో, అనఁగా, 5-12-1945 నాఁడు సాయంకాలము 3-45 p.m. (I. S. T.) ప్రాంతములో, ఆభవనపు మొదటి అంతస్తులో ప్రధాన భాగము ఆకస్మికముగా, భూకంపమునరీతువలె, ఉన్నది యున్నట్లే, తటానము విచ్చుకొని కొన్ని సెకన్లలో నే గఱియమని క్రిందకూలినది. ఆ అంతస్తులోని యొక గొప్ప

కాలలో భీమాకంపెనీ ఉద్యోగులు 12 మంది పనిచేయుచుండెడివారు.

“సహృదయ తక్షకాయ స్వాహా” అనురీతి, కాలలోనున్న బల్లలు, మేడలు, లరలు, పెద్దలు, చెందిలు, కుర్చీలు మున్నగువానిలో చూడ అప్పు చండుండిన మనుష్యులు సయరము పాతాళము చేరినారు. ఏ అవృక్షశేషము వలననో, ఆక్షణములో కార్యవశమున బైటనుండగలిగిన దాగ్యంతులు కొంచు తప్ప, ఇతరులందఱు భాగ్యములో దాగుకొన్నారు. నేల అంతర్భూలో అప్పు పనిచేయుచుండిన వారిలో ముగ్గురు కూర్చుండి సయరము వారికి రోహితావలసి వచ్చినది. ఘోరము: మొదటమీడి, ఎనమడుగులు అకాలమృత్యువుపాలయినందు, 10 గురికి గాయములు కలిగినవనియు విషాదవాస్తవలు వచ్చినవి.

అన్యాయముగా నిట్లు ప్రాణములు కోలుపోయిన వారిలో పలువురు యువకులు: ఏకర్మము నెఱుగనివారు: జీవితరంగమును గంపెనెనలో నూతనముగా ప్రవేశించిన వారు. ఇతరులలో, కూర్చుండి ఉపాధిచూచుచున్న వారు లూట్టి కాయకష్టము చేసి ఆయధులను పోషింపవలసినవారు. ఇంతమంది యావిధముగ—ఒక్క క్షణములో—అకాల మృత్యువువారక బడినవారు చూచుచేమి?

అక్కెట్టిట్టి అయూరదేనియచ్చిన మరమ్మత్తులలో లోపమున్నదా, ఏంట్రాక్టరు చేయుచున్నట్లు చినుల పక్షంలో కష్టమున్నదా, లేదా మరమ్మత్తులకై ఉపయోగించగలిగిన పోటీ స్తంభములలో, చాలములలో లోపమున్నదా - ఈ మొదలగు సమస్యలను విమర్శించుటకు కార్పొరేషన్ ఇంజనీర్లు, పోలీసు ఉద్యోగులు ఆల్రములో పూనుకొని యుండుట. ఏ క్లాజియాలిగాడులలోనో, ఏ వనదాని కొఱముట్టునందో ప్రమాదమును కలిగించుట మున్నదను తీర్మానమునకు సయరము వారు త్వరలో రావచ్చును: ప్రాణముల కోలుపోయినవారి కుటుంబములకు—అల్పమో, న్యల్పమో—విరామములు అందింపవచ్చును: గృహనిర్మాణ విషయముగు నిబంధనల పట్లమును కార్పొరేషన్ వారు మణిత కఠినముగా జారీలో పెట్టవచ్చును: ఆ భీమాకంపెనీ వారు తమ భవనమును కలిగిన మరమ్మత్తు చేసేయో, పునర్నిర్మాణము గావించియో, ఏమి కార్యస్థానమును త్వరలో నిర్దమచేసుకోవచ్చును: అకాలమరణముపాలయినవారి స్థానములలో క్రొత్త యుద్యోగులను నియమించి కంపెనీ వారు తమ కార్యకలాపమును యథాభార్యముగా నడుపుతా ననువచ్చును. ఇవన్నియు యథాసాధకముగా జరుగుననుటకు సందియముండదు.

కాని, ఇట్టి శోచనీయమైనపరిణామమును తెచ్చిపెట్టిన విషమకాల మెట్టిదో, మన మిదట చర్చించుట ప్రయోజనకారి. “వారి కర్మ చాలక వారు కాలదర్మముచెడినారు. ఎవరేమి చేయగలరు?” అనువారు లేకపోలేదు. సత్యమే, వారివారి ప్రార్థనకర్తలు వారే దామ్యులు. కాని, దానికి ఎవరైనా ఇతరులు, తార్కాళిక కర్మదాధ్యత వహించవలసి యున్నదా అను ప్రశ్నకు మాత్రమే మనము సమాధాన మూర్తించింపవలసినది. ఇది అనవసరమనువారు ప్రకృతపు శిక్షాస్మృతిని (penal code) సంస్కరించు పుణ్యము నరైనా పూనుకోవలెను. కర్మ చాలనివాడెవడో, వాడెకదా హత్యగావించబడును? అహత్యకై ఇతరుల దాధ్యతను గూర్చి విచారించు నుద్దేశము గల శిక్షాస్మృతి ఈదర్మనిర్ణేతల దృష్టిలో అన్యాయము, అనవసరము అగునుగా?

ప్రస్తుత మనుసరించును. 5-12-1945 నాటి గ్రహ స్థితి లెట్టుండెనే చూచుము. ఇదే అప్పటికి గ్రహదాహ బలంబడి:—

		1 11-37	వ 15-31
X 2-15	సహనకాలము [సాయనకాల]		రా 1-6 శ 24-8 కు 8-14 కృ (కారం నిము)
శ. 1-6			
చ 20-26 య 17-20 న 12-15	శ. 29-2	ఇ 8-16 గు 20-28	

తార్కాళిక కుజుడు చతుర్థకేంద్రబిందువునకు దుండక గ్రహుల నాడు 3-38 p. m. (I. S. T.) సంభవించును. వృత్తాసము అత్యల్పమగుటచే, ఆకాలమునకే ప్రైకుంకలి గుఱింపబడినది. ఇదికాక, ప్రమాదకాలమున సహజముగా నుండు అవృష్టలో, ఆ భయానక విపత్కాలములో, ముంజేతి గిరియారమును చూచి గంటలు, నిమిషములు గమనించు నెమ్మది ఎవని కుండగలడు? కాన, ప్రకటిత మైన కాలము అందాజాగా అంచనావేయబడినదే యని యూహించుట రిప్పుగాదు.

ఈచక్రములో ముఖ్యముగా మనము గమనింపదగిన యొగము రివి— (i) అనాదే వల్లవార మారంభించిన

కుజుడు చతుర్థభావమందే యుండుట; (ii) లగ్నాదిపరి యగు శుక్రుడు అష్టమ (మృత్యు) భావములో గుండావము లో నుండుట; (iii) అష్టమభావములో మున్ను రవి, బుధ, బుధులకు వరుణగ్రహమునుండి నడుచుచున్న ప్రబలచేత యుండుట.

• సామాన్యవృద్ధిలో చూచినచో, ఈ యోగములలో ప్రమాద సూచకముగ గొప్ప వైషమ్య మున్నది అనిపించు చున్నది కదా? ఈగ్రహసామగ్రి సర్వప్రపంచమునకును సామాన్యమగుచుండే, ఈభవారంభేనీమాత్రమే నాటు ప్రత్యేకముగా అది దుష్టులప్రపంచమగుట చెల్లు; అని యడుగవచ్చును. ఈరంభే స్థాపించిన కాలమునకు భారతము గురించినచో, మన కీవిషయమున దృష్టికరముగ సమాచారము లభించగలదు. కాని, నా రాసామగ్రి ప్రస్తుతము దారినందున, ఆ యంశమును పరిస్పించుట సాధ్యముకాదు. ప్రళంసావిషయమున ఏది యంతగా అనిపించుట చూచి.

ఈభవనము చాలాకాలముగా ముంబైలో నుండినది. ఇది యారంభేనీవారి యాజమాన్యమునకు వచ్చిన 1-10-45 నాడు. తరువాత, వా రిప్పవనములో 18-10-45 నాడు హతన ప్రదేశముచేయుట, అటుపిమ్మట 17-11-45 లో వారు వీరిని మరమ్మిటచేయించి నారంభించుట, ఈ భవనము ఆ రంభేనీవారి యాజమాన్యమునకు వచ్చిన తరువాత దాని జీవితములో వచ్చిన ముఖ్యమైనవి లివి. వీనిలో ఈ విషయ సందభించిన దినమున లేదు గ్రహముల బంధ మున్నచో, ఆయంశమును మాత్రము పరిస్పించుట మన ప్రకృత సందర్భమునకు చాలును.

వ్యయాధివతియగు కుజుడు ఆ దినమందే పశ్చిమై నికరముగా చతుర్థస్థాన మిందువందే నిలుచుట ప్రమాదమునకు కనిపిస్తే యున్నది. కాని ఇప్పుడు నాక విశేషము! రాహు లిక దశమకేంద్రమునకు నాటిరవి 50 డాగల దూరములో నున్నాడు. ఈ రంభేనీవారి భవనముఁ బ్రవేశించిన నాటి నుండి ఈ ప్రమాదము 50 వ దినమందే నడచినదని మనకు తెలియును. దశమ కేంద్రము యొక్కయు, రవియొక్కయు వైదికగతి రహితమి దినమున రాహుగ యని మనకు స్ఫురించెనేని ఈ సంధ్యాసామ్యములో నాక పైశిష్ట్యము చూపట్టుచుండలేదా? ఇది కారకాశీయన్యాయమందులేమో? దినాంతమున రాత్రి యుపయించుట ఎంత కారకాశీయమో వీనిలో నయిత మంతే కారకాశీయమున్నదని నామనవి. ఓవికపట్టి మరి కొంతదూరము పరిశీలింతము.

భవనమును కొన్న దినమందును, ప్రవేశించిన దిన మందును గ్రహస్థితులలో పోల్చిచూచినచో పై సంధ్యా సామ్యమునకు వాస్తవముగా వెంయున్నదని సుదోహము కాగలదు. భవన సంపాదనమునాటి గ్రహస్థితి యీ క్రింది పట్టము చూపుచున్నది:—

		వ 17-25
	భవన సంపాదన కాలము [సాయంత్రము]	రా 4-19 కు 13-2 శ 23-43 చ 11-10
కే 4-19		
I 12½	ఇ 6-15 బు 6-43 ర 7-40 న 7-51	శు 7-58 X 15½

హతనభవనసంపాదనమునకు రంభేనీవా రెంత శుభదిన ము నేర్పరచుకొన్నారో! దాత్రపదమాసములో శృష్టపక్షము! దీనిలో ‘దిర్ఘపక్ష’ మని సామాన్య వ్యవహారము. వీనిలో శుభకార్యము చెప్పియు లేయరావని సనాతన సంప్రదాయ మున్నది. గోమదారము పలికిన ఏకాదశీతిథి అది. దీనిని దృఢయోగ ముండుట, ఆనాటి నక్షత్ర మాన్యేష్ట, ఇది నిశ్చిర్ధ నక్షత్రముని అంద రెడఁగుదురు. ఈ శుభదినమందు భవన సంపాదనము జరుగుట; రాహులిక రవిమండి 45 వ డాగ ధనుస్సులో 12½ డాగ అగును. ఈడాగలో అమావాస్య వచ్చిన వెంటనే ఈ ప్రమాదము జరుగుటంచేసే భవన విక్రయ దినమున ఆ ప్రత్యేక డాగకు ప్రాధాన్య ముండుట అవసర మగుటచే ఆధాగయే లగ్నముగా నుండుట సమంజసమని ఊహించుట సవరాశమున్నది. భనుస్సులో 12½ డాగ ఆనాడు 11-36 a. m. (I. S. T. War time) లో లగ్నములో నుండగలదు. అక్షిణములో ఈభవన విక్రయ పరిష్కారమో, పుత్రలేఖనమో, మఱి యే ముఖ్య కార్యమో జరిగియుండి తీరవలెను. ఈ ఊహతో ఆకాలమునకే వైరుండలి గురింపఁబడినది.

లగ్నకేంద్రములో శుభగ్రహబలము కానరాదు. దశ మకేంద్రమునందు మాత్రము శుక్రుఁ డున్నాడనుట వాస్తవమే. కాని, యీ యోగము రమ్యమైనది కాదు. ఏలందురా,

ఈశుక్రుడు నిద్రగ్రహము. కాక, దీనికి రోగ (వ్యష్ట) స్థానాధిపత్య మున్నది. చాలదని, శనిమండి అర్ధకోణవిషమ దృష్టి యీ శుక్రునిపై గలదు. సంపాదించిన భవనము చూడ్చికి దాగున్నవేమి. ప్రాతవడి రోగగ్రస్తమైనదని సూచన. అనగా, మరమ్మతు కోరుచున్నదని యర్థము. ఈశుక్రుడు బుధుని అధీనములో (చన్యలో) నున్నాడు. మరమ్మతుపను లొక కంట్రాక్టుచున విప్పగింపఁబడినవి. ఈబుధుడు ఇంద్రరపుల పుద్గమున తులారాలో నున్నాడు. ఆ కంట్రాక్టు లొక కంపెనీయొక్క వ్యవహార యనియు, మంచి చాకచర్యము, తెలివితేటలు కల విద్యా వంతుఁడనియు ఈ యోగము తెలుపఁజాలును.

లగ్నాధిపతియగు గురువు లాభస్థానముం దున్నాడు. భీమాకంపెనీ దనవంతుడైనది; గొప్ప పలుకుబడి గల విద్యాధిరులయొక్కయు, విద్యాధిరులయొక్కయు ఆచార్య యములలో అభివృద్ధిగాంచు పరిస్థితులలో నున్నది. పుణ్య సహచుడిగుడుపు నయిరము (తులారాలో 16° వ భాగ) లాభభావమందే యుండిట కంపెనీ గౌరవమునకు తగియే యున్నది.

కాని, వ్యయాధిపతియగు కుజుడు, ధనాధిపతియగు శని పుణ్య సహచుమునకు గుప్తచైరదృష్టిలో, అష్టము (మృత్యు) స్థానముం దుండుట మాత్రము చింతాకరము. దశమకేంద్ర మందున్న రోగాధిపతియగు శుక్రునికి ఈశనిలో అర్ధకేంద్ర వేధబాదాఅనవసరములగు మరణములవలన అధికవనవ్యయ ముండిగలదని యాయోగము చాటఁగలదు. కాక, శుక్రుని షష్ఠాధి పత్యమువలన, కంపెనీనేపకుల కిది తేమకారి కాదు.

లగ్నమునకు సమసప్తమములో విష్ణవకారియగు వరుణుఁ దున్నాఁడు. అసన్విక ప్రమాదము నిది సూచించఁ గలదు. అదృష్టదీపపు (part of luck) సింహ రాశిలో 11°-21° లో నున్నది.* అష్టమాధిపతియగు చంద్రుఁ డీ దిండుపునంయోగమునందే నిలిచియుండుట దురదృష్ట సూచకమగుటలో వింకలేదు.

* భూకంపము, అగ్నిచర్యత ప్రళయము మున్నగు ఉత్పాతములపై నవితారము కలదిని ఇటీవల పాశ్చాత్య శాస్త్రజ్ఞులచే కనుగొనఁబడిన యమగ్రహము (ప్లూటో) ఈ దినమున సింహరాశిలో 11°-21° లోనే యుండుట విశేష విషయము. మల్యొక సూతనగ్రహము వచ్చినదా అని భయపడువారు దీనిని ప్రకృతము వదలవచ్చును. దీని సమగ్రవలవిశేషము లింకను గ్రంథములలో దాగుగా ప్రచార మునకు రాలేదు కాన.

వ్యయాధిపతియగు కుజునకును, దశమకేంద్రమున కును గల రాశ్యంతరము రవిసంచారమునకు నికరముగా 65 దినముల ప్రయాణమున్నది. నాటి రవి స్థానమునుండి లగ్నమునకు గల రాశ్యంతరముకూడ 65 భాగలే. కాననే, ఆ లగ్నస్థానమునకు చారవళమున రవి వచ్చి ఆవటనే అమావాస్య పడుటచే, తరువాత కొన్ని గంటలకే,—అనగా 65-వ దినమున—ప్రమాదము సంభవించినది.

ఊహించిన లగ్నకాలము నాధారముగా గొని వైనిక కేంద్రములను సాధించితమేని, ప్రమాదదినమున వైనిక లగ్నము కుంధరాశిలో 11½° భాగకు రాఁగలదు. భవనసం పాదనదినమున మృత్యుస్థానాధిపతియైన చంద్రునికి ప్రత్యక్ష శత్రుస్థానములో ఈవైనికలగ్నము వచ్చినదనుట; ఇంతకన్న వేరు కార్కాణ కావలయునా?

మల్యొక విశేషము; అమావాస్యాస్పష్ట కాలమునకు లగ్నమును సాధించినచో, అది కన్యారాశిలో 8° భాగలో వచ్చును. భవనసంపాదనకాలపు శుక్రస్థానముందే ఈ లగ్నము పడినది; ఈ శుక్రుడు భవనపు మరమ్మతు పరి స్థితుల కధికారిగదా? అగుటచే, మరమ్మతు పనుల సం బంధమువలన భవనమునకు ప్రమాదము సూచిరమగు చున్నది. ఈ శుక్రస్థానముందు పడిన అమావాస్యా లగ్నము వృషభరాశిలో 11½° భాగకు జరిగివచ్చి అష్టమాధిపతి యగు చంద్రునితో కేంద్రమునకు వచ్చినపుడే దాని దశమ కేంద్రము తార్కాలికకుజునిలో సమసప్తమేదకు వచ్చుటం జేసి ప్రళయము సంభవించినది. మరమ్మతు కార్యములలో కుజుని వైవాట మున్నదికదా? ఏ ఇనుపగదారు పోటునకు గోడ కదలుటవలననో, ఏ ఇనుప దూలము పొర్లుటమూల ముననో, పోటీలపై నిలిచియుండిన మొదటి అంతస్తు నేల పట్టుకప్పి క్రిందకూలియుండుట అసంభవముకాదు.

“కన్యారాశిలో 8° భాగముండి వృషభరాశిలో 11½° భాగకు లగ్నము సంచరించువరకు అమావాస్యా దోషము కాదుకొని యుండనేల!” అనువా రుందురు. కేంద్రచలన పద్ధతిని గమనించినచో, లగ్నదశమ కేంద్రములు రెండును అష్టమస్థాన సంబంధము గల చంద్రకుజుల క్రూర దృష్టికి ఏకక్షణముందే దాగలకాలము నాడు వేరొకటి సంభ వింశదని స్పష్టము కాఁగలదు.

ఇది యిట్లుంచి, భవన ప్రవేశసమయపు గ్రహవైలక్షణ్యమునుకూడ కొంత పరిశీలకము. గడచిన అశ్వయుజ శుద్ధ దశమి—అనగా, విజయదశమి—నాడు కంపెనీవారు

సూర్య ప్రవేశము కావించినది; ఆనాడు శ్రవణ నక్షత్రము; అంగారక వారము; నాటి కుండరి యిది:—

				వ 17-8
చ 13-47	భవన ప్రవేశము (సాయనము)			రా 8-31 కు 20-16 శ 24-30
కే 8-31				
I 11	బు 1-55	ఇ 6-48 కు 11-8 న 22-25	X 13-30	26-43

నమస్తే శుభకార్యములను విజయశ్రమి ఉత్తమముని సామాన్యముగా ప్రకటింపదు. అందులో శ్రవణ నక్షత్రములో విజయశ్రమి చేసినచో అత్యుత్తమముని పెద్ద లనిరి.

“ఇషమాని నిరా దిశమీ విజయా
శుభకార్యము నిర్విఃరీ ఓధితా,
శ్రవణస్థాయితా సితరాం శుభదా
స్వసతేస్తు గమే జయనందినీ”

(ముహూర్త చింతామణి)

ఇట్టి శుభదినమునే కంపెనీవాడు గృహప్రవేశమున కెన్నుకొన్నాడు. తమ కుటుంబమైన శుభదిన మప్రయత్నముగా లభించినపుడు, మరల దైవజ్ఞులను విచారించు కొండర ఎందుకు? ముచిదే! కాని, దీనిలో నావిశేషమున్నది. విజయశ్రమి యుద్ధయాత్రకు, అనగా ప్రవాసమునకో, ప్రయాణమునకో ఉత్తమమేకాని ప్రవేశమునకు కాదు. అదినమున యాత్ర సాగించినచో పరాజయము కలుగదని నారదమహర్షి వదించెను.

“వశక్షవక్షదశమీ ఆశ్వినే విజయాధిదా,
జయప్రదా సాయాత్మాణం సందియా, న పరాజయః”

* శ్రీకేతక జ్యోతిర్గణితము ననుసరించి 23°-51' అయినాంశం నుసమోగించినచో, ఈకాలములో నిరయన రవి కులాప్రవేశ మగును.

విజయదశమియొక్క జ్యోతిష్వ్యము యుద్ధ యాత్రా ప్రకరణములోనే వర్ణింపబడినదని గమనించితమేని, పౌరజాతిన కవకాళ ముండదు. ఫలిత మేమనగా ఇల్లు పెడలి పోవుటకు నిర్ధరింపబడిన దినమున ఇంట ప్రవేశించినట్లయినది; ఫలము ప్రత్యక్షమే!

అదినమున శ్రవణనక్షత్రము. ఇది పరతార; ప్రవేశమున కర్హము కాదు.

“శస్త్రా స్థిరాశ్వ మృదవశ్చ గృహప్రవేశే.

క్షిప్రా శ్చరాశ్వ విదధ త్యుదయః ప్రవాసం.”

అని విద్యామార్గవ సూత్రము. ఇవన్నియు సుందంగా మంగళవారమునాడ గృహప్రవేశము; అంగారకవారమునకు నేతిబీరరాయవంటి ఈనామధేయము నేమహానుభావుఁడనుగ్రహించెనో?

అది యట్లుండె. అదినమున కంపెనీవారి కార్యస్థాన మిచట ప్రవేశించుట 10-28 a. m. I. S. T. (War time) ప్రాంతములో జరిగియుండినని నాయాహ. అప్పుటికే కన్యారాశిలో 13° వ భాగ దశమకేంద్రమునకు వచ్చుటయు, ప్రమాదదినమునాటి అమావాస్య దానికి కేంద్రవేద సిద్ధుటయు సంభవించును. భవనప్రవేశ విషయమున కార్యరంభమో, పూజాపునస్కారములో, మఱి ఏ ముఖ్యకార్యమో అప్పుడే జరిగియుండుట అసంభవము కాదు. ఈదృష్టితో ఆవేశకే వైబుండరి గుణింపబడినది.

అదినము సౌరమానమునకన్యమాసములో 30-వతేదీ, అనగా నిరయనకులానంక్రమణార్థ మానాడే జరుగునని సర్వవిచితము. నాటిరాత్రి 1-20 a. m. (I. S. T.) ప్రాంతములో నిరయనరవి కులాప్రవేశమగును. అగుటచిట్టి భవనప్రవేశకాలము (10-28 a. m.) నుండి రాత్రి సంక్రమణ కాలము 15 గంటలు 52 నిమిషము లగును. ప్రమాదదినమున అమావాస్య సృష్టకాలము (11-38 p. m. L. M. T.) నుండి హైరవిషక్తు సంభవించిన కాలము వికరముగా 15 గంటలు 52 నిమిషములే అగుచుండుట కాలస్వరూపుఁడగు భగవంతుని లీలాప్రభావము! ఏమనఁ ప్రవేశముమూర్తమునకు తరువాత ఎంతకాలమునకు రవి రాశిసంక్రమణము వచ్చినదో, ప్రమాదదినమున అమావాస్యకు తరువాత అంతే కాలమునకే భవనము కూలినదని యర్థము.

పోనిండు. ఈ చక్రమందు నయితము లగ్నములో శుభ గ్రహము కానరాదు. లగ్నాదిపతి గురువుమాత్రము లాభ స్థానమును వదలలేదు. వస్త్రమలాపమునుండి వరుణగ్రహ

వేద లగ్నమునకు యథాపూర్వముగా నున్నది. రోగిని పతియగు శుక్రుడు తన పరమనీచభాగప్రాంతమునకే వచ్చి మరమ్మతు అత్యవసరమని తెలుపుచున్నాడు. మరమ్మతుల కంట్రాక్టురు బుధుడు వృశ్చికరాశిలో కుజుని యజమాన్యమునకు రోగియి. ఇంజనీయరు తయారుచేసియున్న స్థానముననుంచి మరమ్మతువనులు జరుపుట కాయత్తవడినాడు. కాని, ఈ కుజుఁ డష్టమస్థానములో నున్న పాపగ్రహము. ప్రవేశకాలమున అష్టమస్థానములో గ్రహము బుధుని దని తాత్పర్యము చాటుచున్నది:

“అష్టమస్థా: గ్రహో స్సర్వే మృతిం దద్యు: ప్రవేశనే.”
(జ్యోతిషార్థము)

అందులో కుజుని చూచి చెప్పవసరమేలేదు.

“కుజాష్టమో మహాః రోగో”

లగ్న దష్టమగే కుజే.

శుభరయముకం లగ్నం

త్యక్తే త్ర ప్రింగగే యది.” (నారదుడు)

ఇట్టి పరిస్థితులలో జరువబోవు మరమ్మతు పనులవలన హెరప్రమాదము సంభవించుటలో విశేషము కానరాదు. ఈ దినము కుజ, బుధుల మధ్యదిండుపు కన్యారాశిలో 11°-6' లోనే. లగ్నమునకు కేంద్రసంబంధమందే ఉన్నది కదా! ఆ దిండుపు కుజునినుండియు, బుధునినుండియు 50½° భాగల దూరమందే నిలుచుట వింతలతో గొప్పవింత! నాటినుండి 50 దినములు గడచునప్పటికి ఈ కుజబుధుల సంబంధము వలని ఫలము భవనమునకు ప్రత్యక్షమైనది కదా!

ఇట్లనుటచే ఇంజనీయరుయొక్క కాని, కంట్రాక్టరు యొక్కగాని కార్యములలో రోపమున్నదని సూచించుట నా ఉద్దేశ మనుకొనరాదు. రోపము వారిలో నుండనవసరము లేదు. వారు విద్యావంతులు, సమర్థులు, కార్యనిపుణులు కావచ్చును. తగు జాగరూకతతో వారు ప్రవర్తించి యుండనువచ్చును. మరమ్మతుల మూలముగా 50 దినములకు ప్రమాదము వచ్చు సంభవము దుర్మహార్తములో జరిగిన భవనప్రవేశమువలని దోషముకాని, వ్యక్తిదోషము కాదు. వేరు కంట్రాక్టరు, ఇంజనీయరు వచ్చియుండినా ఫలమింతే.

ఈ కుజబుధస్థితి కింత యర్థమున్నదా యని కొందరు సంబేహించవచ్చును. వేరు సాక్ష్యము చూడుడు. మరమ్మతుల నారంభించిన నాటి గ్రహముల స్థితి యిది:—

	చ 24-27		వ 16-15
	[సాయనము] మరమ్మతుల నారంభించిన దినము		రా 1-56
శే 1-56			శ 24-47
			కు 1-20
బు 17-8	కు 6-81	ఇ 7-50	
	ర 24-47	గు 17-42	

చంద్రుని కీదినమున ప్రవేశకాలపు కుజశకుల నుండియు, రవినుండియు హెర ప్రాతికూల్యదృష్టి: ప్రవేశ దినమునకు దైనిరదశమమును సాధించినదో. అనాఁ డది బృహస్పతిమీదనే యుండఁగలదు. గృహ యజమానుఁ డీ బృహస్పతియే కదా! భవనసంపాదనము నాటికి దైనిక లగ్నము నికరముగా కనిక నమనప్రక వేదాస్థానమును చేరుకొనుచున్నది.

మఱియు, ప్రవేశకాలపు క్రూరవరుణునికి నమనప్రక వేదకు బుధుడు వచ్చిననాఁడే మరమ్మతు లారంభమైనవి కదా! కుజుఁ డానాఁడు ప్రవేశకాలపు బుధునికి కేంద్రమందే నిలిచినాడు. ఈ కుజుఁడు తాత్కాలిక వరుణునితో అర్థ కేంద్రమందే, తాత్కాలిక బుధునితో సార్థకేంద్రమందే ఉండుట గొప్ప విశేషము. మరమ్మతువను లారంభమైన పదిదినములదాక, బుధుడు సక్రమముగా ముందుకు నడచినాడు. అట్లే ప్రయాణము సాగించియుండెనా, వనులు తృప్తికరముగా కొనసాగి యుండెడివి. కాని 27-11-1945 నాడు బుధుడు ధనుస్సులో 23-శిరో నిలిచి వక్రించి నాడు. నాటినుండి ఏదో కథ అర్థముగా తిరిగి యుండును. పద్మతులలోనో, పనులలోనో, పనిముట్లలోనో, ఏవో మార్పులు వచ్చియుండును. ఆ బుధుడు వెనుకకు తిరిగి 4-12-1945 నాటివరకు నడచునప్పటికి (4.54 p. m. L. M. T.) ప్రంభించి వక్రియగుచున్న కుజునితో పరిగా సార్థకేంద్ర విషమ దృష్టికి రాఁగలుగుట వాని దురదృష్టము. ఏ కీలు తప్పెనో, ఏ మర నడలెనో? తరువాత రమారమి 28 గంటలకే బుధుఁడుభవన సంపాదన కుండలియందలి వరుణుని కెదురురాఁగల్గుట: పిదుగుపడినట్లుగా ప్రమాదము సంభవించి హల్లకల్లోల మయినది,

భవన సంపాదనకాలపు పుణ్యసహమ దిండువునకు ప్రళయకేంద్రములో శని కుజులు కూర్చున్నారని కదా! మరల మృతుల నారంభించిననాటి కీదిండువు చలించి ధనుస్సులో ౧౧ భాగకు వచ్చి స్వస్థానముతో అర్ధశేంద్రరైరదృష్టి నార్జించినది. అదినమున నారంభించిన మరమ్మతువనులు భవనమునకు తీమకరముగా నుండగలవా? బుధుడు వక్రించిననాటి కీ నేహమదిండువు గతియేమయినదో చిత్రగింతులు కాక; అనగా దది నికరముగా శనికి సార్ధశేంద్ర శత్రుస్థానములో నిలిచి యుండె నని మనము భవగొన్నచో, అకాశరంగమున సూత్రము లెఱ్ఱాచుచున్నచో చిహించుకొగలము. ప్రమాదదినమున కీదిండువు చలించి ధనుస్సులో 10½ భాగము చేరుకొని వరుణుని కెదురునిలిచినది. అనగా వక్రించిన బుధునితో కలుసుకొని వరుణునితో యుష్టాముష్టి యుద్ధము చేసినదనుట; ఇది అన్నియు గమనించినచో బుధకుజుల వక్రస్థితినుండి మన మూహించిన అర్థమునకు వెల యున్నదని గోచరించుట కష్టముకాదు.

ఇది యంతయు ప్రాసూరీపమా, వనివారి లోపమా; కాలదోషముకాక; “కాలోహి దురంధ్రము;” అనిరి పెద్దలు.

ఇంకొక విశేషము: భవనసంపాదన దినపు కుండలిని జూచుడు. లగ్నవతుర్ధాదిపతి బృహస్పతికదా! ఇరగదే భవనాధికారి. ఈబృహస్పతి ఆతిక్రిముముగా రవిసంయోగమును బొందనున్నాడని సులభముగా మన మూహించగలము; అనగా, రవిసంయోగదగ్గరై నిత్రేజస్కుండగు ననుట; లగ్నగృహాధిపతి కీగ్రహచారము వట్టినప్పుడు సంపాదించిన భవనమునకు తీమ మెదటినుండి రాగలదు; గురుమౌఢ్యమునకు ప్రాచీన శాస్త్రవేత్త రీతిలము నిర్ణయించిరి:

“వివాహో వ్రతబంధోవా
యాత్రావా గృహారోగః,
గౌరా వస్త్రమితే శుక్రే
ద్రువం మృత్యుం వినిర్గతే.”

(శాఖీయ వివాహపటలము)

అదినమున 10.1 a. m. (G. M. T.) లో, అనగా 3.22 p. m. (L. M. T.) కాలమునకు, బృహస్పతి రవిసంయోగము నందునని లగ్నేశశాస్త్ర వేత్తలు నిర్ణయించినారు. అగుటచే, మన మనురాన్న భవనసంపాదనకాలమునకు (10.27 a. m. L. M. T.) 4 గంటలు 55 నిమిషములలో అకాశరంగమున ఈసంయోగము జరుగు

నని అర్థము. రహారమి 4 నిమిషముల కొక్కభాగవంతున లెక్కించినచో, ఈకాలమునకు 75 దినములగును. సంపాదించిన 65 దినములకే వివత్తు సంభవించినది. తరువాత 10 దినములయినా వట్టదా కట్టరములోని శిథిలభాగములను కూలద్రోయుటకు; గురుమౌఢ్యదోష ముప్పుటికి దా పూర్తియగును?

ఇంకొకచిత్ర మున్నది. భవనసంపాదన దినమున షష్టస్థానాధిపతియగు శుక్రుడుండుట కన్యాశాలో 8 వ భాగంబదా లగ్నగృహాధిపతియగు గురువు రవిసంయోగదగ్గరడగుట ఆశుక్రరాశి (తుల) లో 8 వ భాగలోనే! మరమ్మతుల నారంభించిననాడు త్రైనిపుణ్యసహమము ధనుస్సులో 8 వ భాగకే వచ్చియుండిన దని భవగొంటిమి. ప్రళయలో నున్న అమావాస్యస్వప్తకాలపు లగ్నము కన్యాశాలో 8 వ భాగయందే పడెనని చూచితిమి. ప్రమాదకాలమున అష్టము (మృత్యు) స్థానంబువు ధనుస్సు 8 వ భాగలోనే యుండెనని పాఠకముహూళయులు గమనించగలరు.

“ధట్టి ర్నష్టో ధారదీయోపి నష్టః

ధిషర్నష్టో భీమనేనోపి నష్టః

ఓర్కంబోహం ఓహితి స్త్యం హి రాజా,

ధర్మావస్థా మంతక స్సన్నివిష్టః”

అనుకీర్తిగా, ప్రవృత్త సంకర్షమున 8 వ భాగనే మృత్యుదేవత ఆవరించియున్నట్లు చూపట్టునుండలేదా? ప్రమాదపు ఫలముగా అకాలమృత్యువునోటబడినవారు 8 మంది కదా! ఇది సయిత చూరన్విక సంభాషామ్య మన వచ్చినా?

భవన సంపాదన కాలములో ప్రమాదసూచకుండగు వరుణుడుండుట మిథునరాశిలో 18 వ భాగ; మరమ్మతు లారంభించిననాడు గురువుండినది రుద్రరాశిలో 18 వ భాగ; అదినము బుధుడు ధనుస్సులో 18 వ భాగయందుండెను. ప్రమాదకాలములో బుధుడు వక్రియై మరల చేరుకొన్నది సయితము ధనుస్సులో 18 వ భాగయే! మొత్తముమీద ఈప్రమాదములో చెల్లదన్నవారు 18 మంది యేనట. మరమ్మతు లారంభించిన తరువాత 18 వ దినమందే యీ ప్రమాదము;

మటియొకమాట. భవనసంపాదన కాలమున మృత్యుస్థానాధిపతియగు చంద్రుడు సింహరాశిలో 12 వ భాగలో నుండెను; నాటి లచ్చస్థితిండు పుంబుటసయితము ఆ 12 వ భాగయందే; (అదినమున యమగ్రహస్థానము కూడ ఆ 12 వ భాగయే!) గృహప్రవేశకాలపు లగ్నము

ధనుస్సులో 12 వ భాగంలోనే వచ్చుట; అనాఁడు కుఱుబుదుల మధ్యబిందువు కన్యాశాఖలో 12 వ భాగయందే వచ్చినదని కనుగొంటిమి; ప్రశంసలో నున్న అమావాస్య ధనుస్సులో 12 వ భాగయందే రవిచంద్ర సంయోగము నిచ్చినది; ప్రమాదము సంభవించిన కాలపు లగ్నము వృషభరాశిలో 12 వ భాగయందే ఉదయమగుట; భవనములో 11 కమానుల మరమ్మతు జయప్రదముగా జరిగి 12 వ కమానుగోడ నూడఁదీయు సందర్భములోనే ప్రళయము వచ్చిన దట; కంపెనీ కార్యస్థానములోని కాలలలో ఏకాలలో 12 మంది ఉద్యోగులు కూర్చుండి వనిచేయు వాడుక యుండెనే, ఆ కాలయొక్క అడుగుభాగమే విచ్చుకొని నేలఁగూలినది : ఏమి కాలప్రధాన మిది?

"ఇందరా జ్యే తిష శాస్త్రపు ఇంద్రజాలము (Astrological Jugglary)" అను విషేషంతు యుండదు. ఇంద్రజాల మైనా కానిండు, మహేంద్రజాల మైనా కానిండు. ఇది అంతయు కాలాత్మక పరబ్రహ్మయొక్క లీలావిలాసము కాని, జ్యోతిష్కుల మాయ కాదు. ప్రపంచమంతయు మాయయే అను తత్త్వశాస్త్ర వేత్తల దృష్టిలో మాత్ర మిదనయితిము మాయకావచ్చును. మనకు తెలియనిది, అర్థముకానిది అంతా మాయయే; కాని, ప్రపంచమే మాయ యని ఏమి వదిరినాము? ఏమి వదలఁగలము? ఇది పోనిండు. ప్రమాదము నడచిన తరువాత చేయునట్టి యాచర్య అంతయు "శవపరీక్ష" వంటిదని హేళనముచేయు విజ్ఞానసంపన్నులుండురు. మోహుటము మాని మాటలాడితిమేని, ఈ ప్రమాదమునకు కారణమును నిర్ణయించుటకై కార్పొరేషనువారు, పోలీసు ఉద్యోగులు, ఇంజనీయర్లు మున్నగువారు ఇప్పుడు చేయుచుండు విమర్శనలన్నియు ఇట్టి "శవపరీక్ష"లే కదా! అట్లని వారు చేయఁబూనిన కార్యము తప్పనఁగలమా? రోష మెందున్నదో, ఎవరిదో కనుగొని, ప్రజాక్షేమము పరమార్థేముగా, అట్టి రోషములు మరల జరుగకుండుటకై కట్టుదిట్టములు చేయుకొరకేకదా వారు పూనుకొనుట; మన విమర్శనయిత మట్టిదే అననిండు. తప్పుకాదు. ఇట్టి వస్తుసామగ్రిని, ఈ విధముగా ఈ మరమ్మతు కార్యములో, ఉపయోగించియుండుట అజాగ్రూతత యని గృహనిర్మాణ శాస్త్రము ననుసరించి శిక్షేన్యూతి యాధారమున వారు తీర్మానించిరేని, ఇట్టి విషమకాలమున, ఇట్టి దుర్మహూర్తమున, ఇట్టి అభివృద్ధి కార్యము నారంభించుట అవిచారకృత మని, ఖగోళశాస్త్రము ననుసరించి జ్యేతిషస్యూతి యాధారమున మనము సూచించుచున్నాము. అంతే.

పోనిండు. మొదటి అంతస్తులోని పేలుభాగములో తిరువాన్కూరు బ్యాంకు కార్యస్థాన మున్నది. రెండవ అంతస్తులో శ్రీ శంకరన్ అనునతఁడు కాపురముండినాఁడు. ప్రమాద కాలమున ఈ భవనభాగముల కేవలము సుషగ్రవము వచ్చి నట్లు వినము. ఏల? వా రీ భవనమును భీమా కంపెనీవారు ప్రవేశించిన ముహూర్తములో ప్రవేశించి యుండరు కాన. కంపెనీవారు పయోగించుకొన్న దుర్మహూర్తపు ఫలము వారి కంటలేదు. కంపెనీ కార్యస్థానమును కూలద్రోసి తత్సేవకులలో, మరమ్మతు కూలీలలో, గ్రహచారము చాలని కొందఱిని మాత్రము కలిపించుకొని పోయినది. కంపెనీ ఉద్యోగులు 34 గురు, మరమ్మతు కూలీలు 37 గురు అదుర్తినిమున నచట వనిచేయుచుండిరట; ఇందరిలో 8 మంది మాత్రమే మరణించి 10 మంది గాయముల పాలైరనుటలో నొక వైశిష్ట్య మున్నది కదా! తమ జాతకములలో క్రూర గ్రహవేధ యుండి, ఈ దుర్మహూర్తపు సందర్భమున వేధ పాలయిన ఖగోళభాగలతో తమ జాతకములందలి ప్రధాన స్థానములకు ప్రబల విషమ సంబంధమును సంపాదించుకొన్న దురదృష్టవంతులు మాత్రము ఈ ప్రమాదమున కాహులయైరనియు, అట్టి సంబంధము లేనివారును, తక్కువగా కలవారును కొంచెముగినో, గొప్పగినో అర్థిక, కాయక, మానసికక్షేత్రములను యథాశక్తిగా ననుభవించి గండము గడిచుకొనిరనియు మన మూహింపవలసి యున్నది. పాతక మహాశయులలో శాస్త్రగ్రాహము కలవారెవరైన, ఈ ప్రమాదమువలన ఆకాలమరణము నొందినవారి యొక్కయు, ఆశ్చర్యకరముగా గండము గడచుకొన్నవారి యొక్కయు జాతకములను సంపాదించఁగలిగిరేని, వయి యర్థమును స్పష్టముగా చూపుట సాధ్యమని నా నమ్మకము. శాస్త్రదృష్టితో ఇట్టి చర్చలు, విమర్శలు, పరిశోధనలు నలుపుట రోకకళ్యాణమున కత్యంతావసరముకూడ.

హోరాశాస్త్రమున మహనీయులగు ప్రాచీనమహర్షులు కాసిందిన విధులను గమనించ మేని, రోషము మనదే యని తెలుపుట కింత చాలు ననుకొందును. ఎన్ని వేల శతాబ్దముల అనుభవమునో క్రోడీకరించి వారు నిర్ణయించిన సూత్రము అపారమయిన పిలువగలవి; మన కి ప్రపంచమున,

"ఆపద కడవం జెట్టఁగ,

నోపి కుటం బైనదాని నొడఁగూర్చును"

బాటినట్టివి. ఇట్టి సూత్రములపై ఆకారణ ద్వేషమో, లేక విరాదకమో చూపునట్టి స్థితి సలుపురు విద్యార్థులు

లగు భాగరకనత్రములు చేరి నడుపు సంస్థలే పార్వతి నదో, ఇతర పామరులగు జానపదుల మాటయేమి:

ఈ వ్యాసము నిట్లు ముగించి సంపాదకులకు పంపు నన్నాహమలో మండగా, 12-12-1945 వ తేదీన నా మిత్రుడు శ్రీ కే. పార్థనాథశర్మ మదరాసు నుండి వచ్చి ప్రశంసాభవనపు మరమ్మతుపనులను కంట్రాక్టు తీసు కొన్న కంపెనీవారి మానేజరు శ్రీ పి. గోపాలకృష్ణన్ గారి జాతరసామగ్రిని నా కొనగెను. మఱియు, గృహప్రవేశ దినమున (16.10.1945) సుమారు 3.0 P. M. వేళలో పూజలు సరిపి ప్రసాదస్వీకారము చేసి భీమారంపేసి ఉద్యోగులు తమ పనుల నారంభించిరిని నా మిత్రునివలన తెలియ వచ్చినది.

ఈ నూతన సామగ్రి మన యూహలతో నెట్లు నమస్కయవడగలదో పాఠకులహాళయిల కిచ్చట నివే దించుట అప్రస్తుతము కాదు. శ్రీ గోపాలకృష్ణన్ సాయన మిథున లగ్నములో, బుధుని ఆదివర్త్యములో, శుక్రుని నవాం శలో జనించిన వ్యక్తి యని చదువరు రెరిగినచో, “అహ” యని ఆశ్చర్యపడర మానరు. శుక్రునితో పరివర్తన యోగ ములో నున్న బుధుడు కదా మరమ్మతుల కంట్రాక్టరును కొంటిమి; ఇంకేమి సాక్ష్యము కావలయును; ఇతని దళమ కేంద్రము మీనరాశిలో 17½ భాగలో నున్నది. భవన సం పాదనము నాటి యొక్కయు, భవనప్రవేశము నాటి యొక్కయు వరుణగ్రహ స్థానమునకు మరమ్మతు లారంభించిన నాటి యొక్కయు, ప్రమాదకాలము యొక్కయు బుధగ్రహస్థానము నిండు సమసప్తక వేదలో నుండగా, ఈ రెండింటి సరినడుమ కేంద్ర సంబంధముతో ఇతని దళమ స్థానముండుట మన ఊహలతో నెంత దాగుగా అతుకుచున్నదో చూడుడు: విశేష మేమనగా, ఇతని జాతకములో కుజుడుండుట ధనుస్సులో 12½ భాగ యందే; ప్రశంసాదినమున వచ్చిన అమావాస్య కంట్రాక్టరు జాతకపు కుజునిపైననే పడినదనియు, అది ప్రమాదకాల మున అష్టమస్థాన మధ్య బిందువే అయి యుండెననియు, భవన ప్రవేశకాలపు లగ్నము, పూజాకాలపు దళమకేంద్రము సయిత మా ప్రదేశమే అనియు చదువరులు పోల్చుకొన్నచో గగ్గుర్వాలు ననుభవించకపోరనుకొందును.

1945 - వ సంవత్సరమునకు ఇతని జాతకమున లగ్నాధిపతి యగు బుధుడు చరించి ధనుస్సులో 8 వ భాగయందే నిలిచియున్నాడు. భవన సంపాదన కాలపు శుక్రుని కిది గుప్తకక్షస్థానము; ఇతని జన్మచంద్రుడు మేష రాశిలో 7 వ భాగలో నుండి భవన సంపాదన కాలపు ఇంద్ర, బుధ, రవి, గురువులకు సమసప్తక కక్ష స్థానములో నుండుట, ఇట్లుండ, 1945-వ సంవత్సరమునకు ఇతని చరితరవి వృత్తిరాలిలో 21 వ భాగకు వచ్చి పయి ఇంద్ర బుధులకు అర్థ కేంద్ర విషమ దృష్టికే వచ్చి నాడు. ఇట్టి పరిస్థితులలో ఇతని యాజమాన్యమున జరుగు మరమ్మతు పనులవలన భవనము దెబ్బతిను డేమి వింత? మరచితిని. ఇతని దళమాధిపతియగు బృహస్పతి యుండుట భవనసంపాదన కాలపు కుండలిలో అష్టమ స్థానమునందే;

భవనప్రవేశ దినమున 3.5 p. m. (L. M. T.) లో ధనుస్సులో 12½ భాగ దళమ కేంద్రమందుండి మీన రాశిలో 8 వ భాగ లగ్నముగా నుండును. మన మనుకొన్న ప్రవేశలగ్నస్థానము పూజాసంతరము కార్యారంభకాలమునకు దళమకేంద్రమునకు వచ్చుటయు, తాత్కాలిక లగ్నము భవనసంపాదనకాలపు సీదశుక్రుని కెదురుగావచ్చుటయు జరిగిన సంభవమునకు తగియేయుండి మన మునుపటి ఊహ లను నిశ్చయముగా జలపరచుచున్నవి. ఆకస్మిక సంభ్యా సామ్య మని ఇన్నింటిని త్రోసిపుచ్చగలమా?

ఆతివిషాదకరమగు నీ ప్రమాదకాలము చర్చింపు సంధర్భమున ఈ సంస్థయొక్క వ్యవస్థాపకులనుగాని, కంట్రాక్టరులనుగాని, ఇతరులనుగాని తప్పుపట్టుట త్రిక రణశుద్ధిగా నా ఉద్దేశము కాదు. అన్నివిద్యలయందును ముందంజవేసి పరిశోధనలు పలుపుట ప్రధానకార్యమని పలువురు విద్యార్థికులు పలుతెరగుల పాటుపడుచున్న యీ కాలములో అతిప్రాచీనతా గౌరవమున కర్ణమై, లోకకల్యాణమే పరమోద్దేశముగాగల ఈ హోరాశాస్త్రము సయితము వారి దృక్పథము నంటు భాగ్యము రావలయు నను కోరిక లోనే నే నీవిమర్శకుఁ బూనుకొనుట. పాఠకమహాళయులలో నెవరైన నా యభిప్రాయముల నంగీకరింపజాలని పట్ల, నా ఉద్దేశము నయిన వారు సంపూర్ణ సహృదయత్వముతో నాదరింతు రని నా విశ్వాసము.

“ఉత్పర్యుతే హి మమ కోపి నమానదర్శా,
తాలో హ్యాయం విరవదిః, విభూతా చ పృథ్వీ”

ఉటుములు, మెటుములు

= శ్రీ పొట్లపల్లి రామారావు ==

ఎవరయ్యా! ఈ కారుమబ్బుల
యిరులమాటున తొడలు చరచి
తేజకత్తుల దిక్కులంటగ
తిప్పచున్నారు?
సమరము చేయుచున్నారు?

ఏమిటా! నులివెట్టు ద్వేషము?
ఎందుకా! మినుముట్టు రోషము?
ఎవరు లేరా! మీకు తీర్పు;
లింటివారలు
హృదయము సెంటువారలు?

వాడికత్తుల రాసిడులచే
వజ్రసమపడఘట్టసలచే
దిశల గుండెలు కదలిపోయె
తీరదా మనసు?
యింతకు, ఎందు కానలుసు?

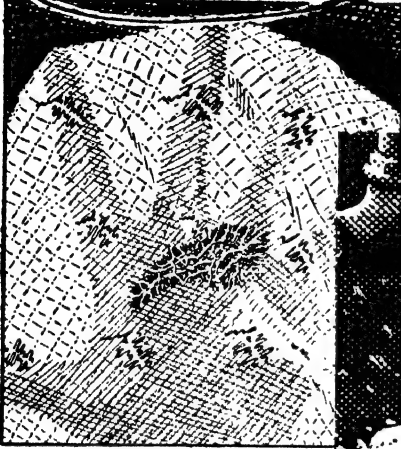
ఎంత సేవెంతంచు మీరలు
యిటుల తెగి కయ్యంబునేసిన
ప్రళయకాలమునాటికైనా
బాపగాలేరు
మరు మిమ్మాపగాలేరు.

అదిగో! చూడుడి! మబ్బుముత్తవ
ఎడను చించుక ఏడ్వసాగెను
ఎవరు మడిసిరా! ప్రాణచుట్టము
లింటివారలు
యింతకు కానివారలు?

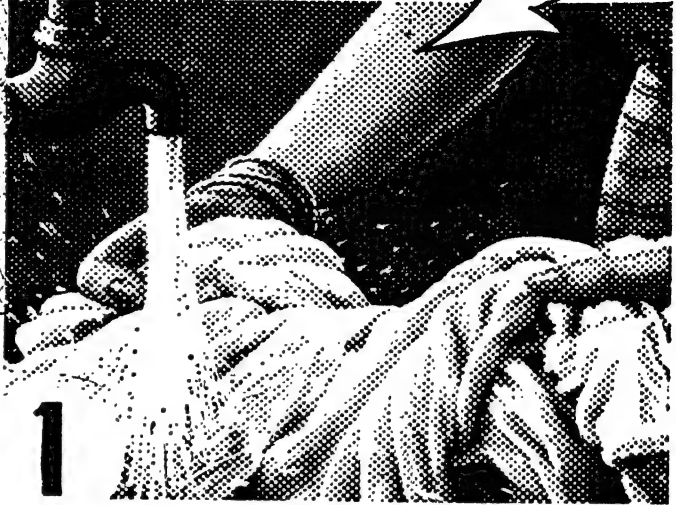
మన్ను, మిన్నూ ఏకమయ్యెను
మిబ్బగుంపుల బొప్పలహరిచె
దిక్కులన్నీ మూగిపోయెను
చిక్కుచీకటిచే
లక్కట త్రోవ గానమిచే?

యింతకైనా తీరిపోదా?
యీమహాప్రళయమాట్టహాసము
ఏమిటచునో నెత్తిపైసెని
యిల నడచెడిని
ప్రాణములే కలంచెడిని!

ఈవిధముగా వుతికిన యెడల బాదటంవల్లకవిగో నష్టము వుండదు

రంధ్రములు పడుట, చిరుగుట,
త్రిదలయిపోవుట సంభవించును.
..బట్టలను శుభ్రపరచుటకు వురా
తనవు మోటు పద్ధతిగా బాదుట
వలన ఈ విధమైనటువంటి అనవ
సరమైన నష్టమునకు దబ్బు బర్చు
నకు పాల్పడుట తటస్థించును.

ఈ నెబండు వేయబడిన చిత్రములను చూడండి. బట్టలను పాడు చేయకుండా
వుతుకుట ఎట్లాగో ఇవి చూవగలండు.

(1) పంపు క్రిందగాని, తొట్టెలోగాని, చెరుపులోగాని, కాల్వలోగాని
వుతకవలసిన బట్టను బాగా తడవవలెను. (2) బట్ట బాగా తడిసిన తర్వాత
సన్ లైటుతో బాగా రుద్దండి. (దాగా మురికిగా వున్నచోట్ల సన్ లైటు ఎక్కు-
వగా పట్టించవలెను). (3) సబ్బుతో నిండిన బట్టను బాగా పుసమండి. బండ
రేసి బాదవద్దు (మామూలుగా చపాతీలు చేసేటప్పుడు పిండి రలిపేవిధంగా
నన్నుమాట). సబ్బుయొక్క సురుగును బటంచటికి బాగా అంటేవిధంగా
చూడండి. గట్టిగా రుద్దటంగాని మరీ ఇర్రరి విధంగా బాదటంగాని అనవస
రము. సన్ లైటుయొక్క ..స్వయముగా శుభ్రపరచు సురుగు.. మురికి
సంతటిని తీసివేయును. (4) రలుచాత మురికితో బాదుకొనిన సురు
గంతయు పోయేటట్లు బట్టను నీటిలో ముంచివేవడి.

ఈ సన్ లైటు పద్ధతిగా వుతికిన నెబడల బట్టలు చాలకాలము మున్నుతవి.

సన్ లైటు సబ్బు బట్టలను కాపాడును

2

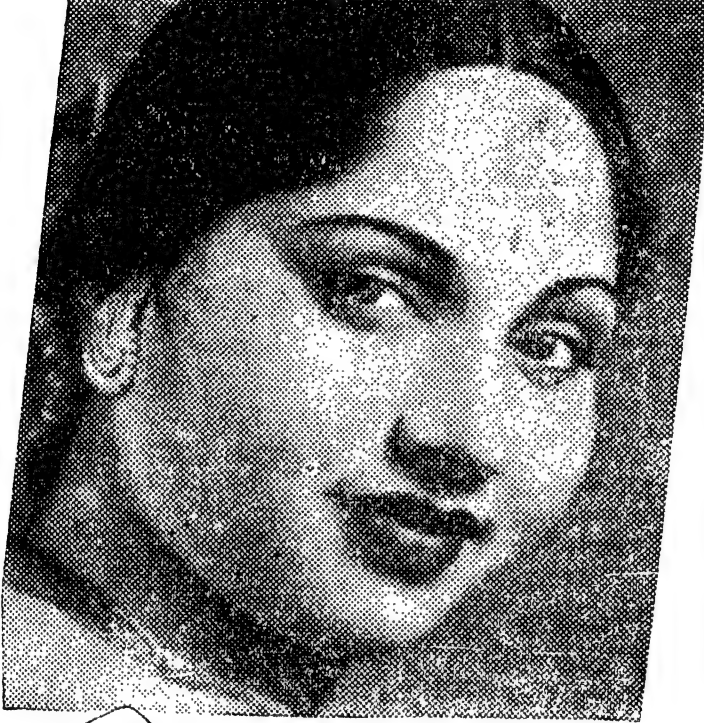
3

4

నటీమణులవలె మిళితకసౌందర్యమును కాపాడుకొనుడు!

కన్నాంబ

“నా చర్మరక్షణకు లక్ష్మీ సబ్బు వాడేపద్ధతినే
ఆవలంబించెదను” అంటుంది కన్నాంబ.
దాలమంది ఇండియను సినిమాతారలవలె
ఆమె కూడా తన దేహమును మృదువు
గాను అందముగాను మచ్చలులేకుండా
వుంచుకొనుటకు ఈ సువాసనగల సబ్బు

యొక్క చురుకైన సురుగుపై ఆధారపడవచ్చునని తెలుసుకొన్నది. లక్ష్మీ
సబ్బును ఎల్లప్పుడు విడిచిపెట్టక వాడుచుండును.

లక్ష్మీ టాయిలెట్ సబ్బు

LTS. 132-50-40 TL.

LEVER BROTHERS (INDIA) LIMITED

సంక్షరాత్రి

[సూరీ, సీతీ, వెంకీ]

= శ్రీ చింతా దీక్షితులు =

“ఓతాయ్లాగారి త్తియద గోరింక
దెప్పుకు దెప్పుకు చెడుపాప
దెప్పి పోతల్లోతాయ”

అని నవ్వునూ, చిట్టట్లు నొకటా నగరినియాచి
సీతీ అంది.

సూరీ తలమీద ఉన్న గడ్డిపంక చుట్టో నీసేను
కొంది.

“మొండ్లి పానక్కునోయి, మొండ్లి పాన
కుంకోయి” అని సీతీ మరీ నవ్వునూ చెప్పట్లు
కొడుకూ నొసరునంది.

“అమ్మగోరి సంతా నంబు. అస్తా నంబు ఏమి
టది? అనవ్వొన.” అంది సూరీ.

సంగి నాల్గొం పన్నుకే కుమ్మరిగాంటే చింత
పచ్చుపి వేయించుకొని నాకులా నాల్గొం పన్ను
“అయి బెల్లం ఆయి, ఆయి, అయి ఆయి” అని
కొరింది. సీతీ “నేమనాగ్రె తెచ్చుకోనేనా ఏమి
టనూ” అంటూ ఇంట్లోకి పరుగెత్తుకువెళ్లి పచ్చుకే
చేతులో వేయించుకువచ్చి “అయి బెల్లం, ఆయి
బెల్లం, ఆయి, ఆయి” అంటూ నగరిని ఉకొంది.
సూరీ “కీలకూగా తెచ్చుకోనేనా” అంటూంటే
“రావే నీకూ వెడతాను” అని నీలిచి, “అయి ఆయి”
అని మల్లీ కొరింది తరవాత సంగం సూరీ పెట్టింది.
ముగ్గురూ పచ్చుకే నాకేసి చేతులు కడుక్కున్నారు.

“సంకురాత్రినెల పట్టాగుటగాదుటే సూరీ”
అంది సీతీ.

“అమ్మ చెప్పిందికామా రేపటికొంచని” అంది
సూరీ.

“మనగానే! రేపటికొంచే కాదుటే ముగ్గురెట్టం”
అంది సీతీ.

“అవునో, చిట్టట్లుకూగా రేపటికొంచేనే” అంది
సూరీ.

సూరీకి ముగ్గురెట్టం నవ్వునూ. తెల్లగళుం
నానే నాల్గొంబునో కూడా నవ్వునూ సూరీ, సీతీ,
సంగిచి. నాల్గొంబు, సూరీ కలిసి ఇంట్లోనుంచి ముగ్గురూ
చేన్నున్న గడ్డి ముగ్గులు పెట్టేనాగు. సీతీ, సంగి కలిసి
ఉన్న చిన్న పేటపద్దం చేసి, నాల్గొం పను పుమ్మలూ,
కుంభం ముక్కలూ పెట్టి నుమ్మి కేపునెలుగుచి నాటిని
ఆ ముగ్గురినాద పెట్టి పనులూ, కుంభం నాట్టేనాగు.

నాల్గొంబు పెట్టె పెట్టె ముగ్గులు పెట్టే. గుంటూ
కోకెనూ, గుంటూ గళూనూ నాల్గొంబు పెట్టెనూ
సంగిటే సూరీ చిన్న ముగ్గులు నాట్టెనూ పెట్టే.
తా, బెల్లం, నామలూ, మిసాయి పొట్టలూ, సంగి
కోటలూ నుమ్మలెవరి.

చిట్టట్లు పెట్టింతుకనాతి ముగ్గురూకలిసి చిట్టట్ల
పాట నాడేనాగు. సీతీ పెంకితనానికి సూరీమీద
చిట్టెనాట పెట్టి పాడేది.

“సూరీ చిట్టెనూ
మొగరి పువ్వంటి

వాళ్ల నాన్నకి కోపంవచ్చి కేకలేశాడు.

పిథిలో అడుతూన్న ముగ్గురు పిల్లలూ కేకలు వేస్తారు.

అప్పుడు సీత వెంటిలో అందిగదా: "వెంకి, వెంకి, నాన్నేం, మనకేం, కొత్త పరికిణీలు కుట్టించ నంటున్నారు. నీచివ్వు జేం నీస్తావా అంటే నాన్న దగ్గరకు పల్లి నాన్నకాళ్లు రెండు గట్టిగా పట్టకరాయ్యాగ పట్టుకో. పట్టుకొని అంటావు గదా 'నాన్నా, నాన్నా, నానూ, అక్కయ్యలకి కొత్త పరికిణీలు కుట్టించతూ' అని."

అప్పుడు నూరి అందిగదా: "ఒసే సీతీ, అలా చెప్తే నాన్నకి కోపం వస్తుందేమోనే. అమ్మ చెపు తుందిలే, నాన్నతో, కుట్టించమని"

"ఉంట్లానే నీకు తెలీదు. ఊరుకో నూరి! పల్లవే వెంకి, వెళ్లు."

వెంకి గబగబ పరుగెగుక్కరి వాళ్ల నాన్నకాళ్లు రెండూ గట్టిగా పట్టుకుంది. పట్టుకొని "నాన్నా, నాన్నా, కొత్త పరికిణీలూ ఊ ఊ ఊ....." అని మూలగడం మొదలెట్టింది.

కోంత నేపథ్యంక నూరి, సీతీ వచ్చారు. నూరి అందిగదా: "నాన్నా, నాన్నా, వాళ్ల మ్యాయే ఉల్లి పువ్వుల పరికిణీ కుట్టించుకొంది. నాన్నా, రొంగుచుక్కండ! నుక్కూడా కుట్టించిపెట్టతూ?"

సీత అందిగదా: "పోనీలే నాన్నా, నీ వెళ్ళదూ యింటే! కుట్టించిపెట్టుంటే కుట్టించవు. ఇప్పుడు వడవాం రా నాన్నా బజారుకి"

వెంకి నాన్నపంచ లాగుతూ "రా నాన్నా బజారూ, గా నాన్నా బజారూ" అని అనడం మొదలెట్టింది. వాళ్లు ముగ్గురూ కలిసి నాన్నని బజారుకు లాక్కుపోయారు. వాళ్ల మ్య కంటింట్లోంచి చూచి నవ్వుకుంటుంది.

3

"ధర్మసంపర్కనీ మాయమ్మా
నమ్మితీనమ్మా

వానునీ వయజాడవలే నమ్మా
ఎన్నిజన్మము రెత్తిరినీ తల్లీ! కల్పకవల్లీ!
ఎన్ని జన్మము లున్నవో మల్లీ."

అంటూ సాతాని కామయనస్త్రీలు కట్టుకొని గుమ్మశివండుచెంబు నెత్తివీడ పెట్టుకొని తంబురా, చిరతలూ చేతులతో పట్టుకొని వాయిస్తూ భోగినాడు వాల్లింటికి వచ్చాడు. తలంటురి లోడుకొని, కొత్తపరి కిణీలు కట్టుకొని, కొత్తజుట్టులు తోడుకొని, కాటుకా బట్టూ పెట్టుకొని, బుట్టకు బియ్యం పెరిగి వీడ పెట్టుకొని నూరి, సీతీ, వెంకి ఇంటికి వచ్చిన బిచ్చగాళ్లందరికీ గుప్పడు గుప్పడు బియ్యం వేస్తున్నారు.

ఆలోన వాళ్లందరూ తెల్లారకుండానే లేచారు. తలనీళ్లు పోసుకున్నారు. వనారాగో వేల్పాడ దీసిన చిల్లిసిడకలన్న పెట్టోనే పోసి భోగిమంట వేసుకొన్నారు. సీత వాళ్లనాన్న యాళ్లకర్ర తెచ్చి భోగిమంటలో పడేశింది. వాళ్లమ్మ అప్పడాలకర్ర వెంకి పడేశింది. వాళ్లమ్మయ్య ప్రక్కవాళ్లదల్లో వెరుగుకర్ర తీసి భోగిమంటలోపడేశాడు. భోగిమంట దగ్గర వాళ్లంతోనేపు చలికామకొన్నారు.

"అబ్బీ, అబ్బీ, నీ కింకా పాటలాచ్చునా?" అంది నూరి.

"వచ్చునమ్మా" అని—

"ఘమ్మఘమ్మన పెరుగు తరచగ

కోరి విని ప్రార్థించి కృష్ణుడు

అమ్మ చెన్నా అనుచు కవ్వసు

అణచిపెట్టగను

నమ్మరా కృష్ణమ్మా! పెరుగులూ

నడుచు గుమ్మకు తిరుగు లాడును

నమ్మకున్నను ఘమ్మ ఘమ్మ

నాద విను వినుమీ

కృష్ణ! గుమ్మా డిడుగో!"

పాడాడు. నూరి, సీతీ, వెంకి గుమ్మశివండు చెంబులో తలోగుప్పిడు బియ్యం పోశారు. సాతాని పాడుకొంటూ ఇంకోఇంటికి పోయాడు.

ఇలా ఎంతోమంది పాటలు పాడుకుంటూ వచ్చారు. వారిచేత రకరకాల పాటలు పాడించుకొని వారికి నూరీ, సీతీ, వెంకి తలోగుప్పిడు బియ్యం పెడుతూనే ఉన్నారు. కాకులూ పిచికలూ అప్పుపప్పుడు వాళ్ళదగ్గరకు వచ్చేవి. వాళ్ళు కాసిని బియ్యం చల్లితే అవి తినేసిపోయేవి. ఇలా మధ్యాహ్నండాకా వాళ్ళు బియ్యగాళ్ళకీ, కాకులకీ, పిచికలకీ బియ్యం వేస్తూనే ఉన్నారు.

ఇంతట్లోకే వాళ్ళమ్మ “నాన్నగారు మడి కట్టుకున్నారు. లేంపెర్రా బుస్సు తిందురుగాని” అని కేకేశింది.

“వస్తున్నామే” అని వాళ్ళు అరుగుమీదనుంచి లేచారు. అడుక్కునే ముసిలమ్మ అలా పోతోంటే దాన్ని పిల్చి, బుట్టలో బియ్యం దాని కట్టలో పోసింది సీతి.

ముగ్గురూ ఇంట్లోకి వెళ్లిపోయారు.

ఇంట్లోకి వెళ్లి ముగ్గురూ కాళ్ళకడకున్న భోజనానికి కూర్చున్నారు. వాళ్ళమ్మ వడ్డిస్తోంది.

“అమ్మా, నా కేం వండిపెట్టావు” అంది సీతి.

“నీకు పులిహోర చేసి పెట్టానులే” అంది వాళ్ళమ్మ.

“నాకో అమ్మా” అంది వెంకి.

“నీకు బొబ్బట్టు ఇవ్వమేగా?”

“మరి నాకో! పరమాన్నం చేసిపెట్టావా అమ్మా” అంది నూరీ.

“ఇన్నంటే ఇంకా పరమాన్నం ఎందుకే” అన్నాడు వాళ్ళ నాన్న.

“రేపు చేస్తా రే” అంది వాళ్ళమ్మ.

నూరీ ధుమధుమలాడుతూంటే “నీ కానక ఓతాయిలం పెడతానులే” అంది వాళ్ళమ్మ.

“నాకు పెట్టాలి తాయిలం. నాకును” అన్నారు సీతీ, వెంకిని.

తరువాత ముగ్గురూ కబుర్లు చెబుతూ ఒకళ్ళమీద ఒకళ్ళు సొడ్డు వేసుకుంటూ భోజనాలు చేశారు.

౪

పెద్ద పండుగ నాడు నూర్యకు ఉత్తరదిశాభిముఖుడై ఉదయాన్నే ప్రకృతికంఠికూ బంగారునీరు పూశాడు. దేశంలోనివాళ్ళంతా కొత్తబట్టలు కట్టుకున్నారు. చెట్లుకూడా కొత్తబట్టలు కట్టుకున్నట్టే ఉన్నాయి. బీదవాళ్ళకూడా కొత్తబట్టలు కట్టుకున్న భావంతోనే ఉన్నారు. ఆ ఉదయాన్ని లోకము పెదవులలోనుంచి వెలువడిన మందహాసము సాయంకాలానికి పెద్దపువ్వుగా మారబోతోంది.

ఉదయాన్నే వినిపించాయి జేకంటలు. భాస్కరుని బంగారుకాంతికి మెరుగుపెడుతున్నాయి. దేవుడు పల్లకిలో ఎక్కి భిక్షు ద్వారంకోసం, భిక్షుల కానుక లందుకోడం కోసం వీధివీధుగా ఊరేగడానికి బయలుదేరాడు. పూలదండలతో, ముంగళవాద్యాలతో, స్వస్తివాక్యాలతో, వాత్సల్యపారభాలతో.

ఆ పెద్దపండుగనాడు దుఃఖిచ్చాయల్ని వేటాడి తరుమరెట్టగానికి దేవుడు బయలుదేరాడు.

నూరీ, సీతీ, వెంకి కొత్తబట్టలు కట్టుకున్నారు. వాళ్ళమ్మ వాళ్ళ నలంకరించింది. దేవుడి బాజాలు వినిపిస్తున్నాయి. దేవుడికి హారతివ్వడానికి ముగ్గురూ ఉబలాటపడుతున్నారు. పెద్దపల్లెంనిండా బియ్యం పోశారు. తాంబూలం పెట్టారు. హారతికర్పూరం పెట్టారు. అరటిపళ్ళ అత్త ఒకటి పెట్టారు. అన్నయ్య నాలుగు అగరోత్తులు పడేశాడు.

కాగడాలతోటి, బాజాలతోటి దేవుడు వాల్లింటిముందరికి వచ్చాడు.

నూరీ, సీతీ, వెంకి ముగ్గురూ పల్లెం పట్టుకువచ్చి పూజారి కిచ్చారు. పూజారి బియ్యం, పళ్లూ అన్నీ దేవుడిముందు పోసి, కర్పూరం వెలిగించి దేవుడికి హారతిచ్చాడు. హారతిస్తూంటే వాళ్ళమ్మ రెంపలు వాయించుకొని దేవుడికి దణ్ణంపెట్టింది. వాళ్ళమ్మను చూచి నూరీ, సీతీ, వెంకి కూడా దేవుడికిదణ్ణంపెట్టారు. పూజారి హారతిపల్లెం నూరీచేతి కిచ్చాడు. అందరికీ శతగోపం పెట్టి పువ్వుల ప్రసాదం ఇచ్చాడు. అందరూ దీపం కళ్ళకద్దుకున్నారు. అద్దుకుంటూ వాళ్ళమ్మ అంది

దా- దేవుడి పుత్రాన్ని మా నూరికి మంచిసంబంధం
చ్చి చప్పన పెళ్లి అయితే బావుండేది." అంటే
నీతి, వెంకి నూరికేసి నవ్వారు.
నీతికి ఉడుకుమోత్రం వచ్చి ఇంట్లోకి పారిపో
యింది.

ఆరోజుల్లా వాళ్లు ముగ్గురూ బిచ్చగాళ్లకి
బియ్యం వేస్తూ ఉడుకుంటూ, పాడుకుంటూ ఖులాసా
గా కాలం గడిపారు.

౩

కనుమునాడు తెల్లారకుండానే లేచి వాళ్లమ్మూ,
నూరీ, సీతీ కలిసి పెద్దపెద్ద ముగ్గులు పెట్టారు. వాళ్లమ్మ
పెద్దాళ్లం పెట్టింది. వాళ్లు దానిచుట్టూ చిన్న చిన్న
ముగ్గులు పెట్టారు. ఆ రథాన్ని పక్క ఇంటి రథంతో
కలిపారు. ఈవిధంగా ఊళ్లో ఉన్న ముగ్గులన్నీ కలిసి
ఒక ముగ్గు అయ్యాయి. సాంద్ర్యవేత కాగిలిలో ఆ
ఊరంతా ఆనాడు బడిగింది.

వాళ్ల నాన్న ఓగడ్డిమోపు కొని వాళ్లింటిముందర
పడేశాడు. పసుపులకుగూడా ఆనాడు పండుకే.
యభివృద్ధిగా ఎవరింటికైనా నల్లి అవి కావలసినంత
గడ్డి తినవచ్చు.

తాళాలు నాయిస్తూ, ఆంబోనులకు అచ్చుపేసి
కాపులు వీడ్చుట్లో ఊరేగిస్తున్నారు. వ్యవసాయ
వారులు తమ పసుపుల కొమ్ములకు రంగులు వేసి
వాటిని అలంకరిస్తున్నారు.

కనుమునాడు కాకూడా మనుగుతుందని చెప్పి
వాళ్లమ్మ అన్నయ్యకి, నూరికి, సీతికి, వెంకికి తలనీళ్లు
పోసింది.

"అమ్మా! ఇవ్వాలి ఏం వండుతావే" అంది
సీతి.

"కనుమునాడు మినుము తినాలికాదులే" అంది
నూరి.

"అయితే అమ్మా! ఈవార ఆవడలు చేసిపెట్టు"
అంది సీతి.

"మీనాన్నగారి నడిగి చెప్తామలే" అంది
వాళ్లమ్మ.

"నాన్నా, నాన్నా, నీకు ఆవడలు కావాలి
కామా" అంది సీతి.

"సరే మీ ఇష్టం" అన్నాడు వాళ్ల నాన్న.

నూరీ, సీతీ, వెంకి అరుగుమీద కూర్చున్నారు.
ఆదారిని పోయే పసుపులు వాళ్లింటిముందరి గడ్డి తింటు
న్నాయి. అన్ని రకాల బిచ్చగాళ్లకీ బియ్యం పెడు
తున్నారు వాళ్లు. బియ్యం పుచ్చుకొనే ఆనందం
బిచ్చగాళ్లదీ, బియ్యంపెట్టే ఆనందం పిల్లలదీ, పిల్లలు
పెడుతున్నారనే ఆనందం తల్లిదండ్రులదీ!

ఆ పెద్దపండుగ మాడు రోజులూ ఎవరు
ఏపని చేసినా ఆపసులలో ఆనందాన్నే వారివారి
మనస్సులు చూస్తున్నాయి.

ప్రభాత వల్లకి

□

= శ్రీ బెల్లూరి శ్రీనివాసమూర్తి =

కడలి పోయెనో గార్వజీరిత
గాభ లేవో పిన్నప్రతిబిక్ష,
కడల నెల్ల నపేసరోములు
కరుణగట్టినవి.

శ్రావ్యమైన శకుంత గానము
స్వాతముల గడలించు మున్నది
మూర్ఖ సహమధురిమములు
వలయు సౌఖ్యములు.

తిరుణమున సేవ్యవయ విజా
శుక్రమును కవిలంపుమోయు
దోషదాహిణహ్మదంతరియలు
తొలపించు గను.

ఎన్ని మూర్ఖులు బుద్ధులై
ఎంత బ్రహ్మసంప ముద్రునో
భావభరిత ప్రభాత వల్లకి
పాటలో నిరక్ష.

కాలహాహిని కలిసిపోయిన
గాభలోనే లీనమగునో
ఘనవిసూతన హ్మికోదయ
గర్భమే గడలించునో!

సర్వజ్ఞాత్తము నిత్యము విశ్వవిద్య

= శ్రీ నిర్వికల్పానందస్వామి = సమాధి సంఖ్య. 21-10-86

సర్వజ్ఞాత్మముని అని ప్రసిద్ధిగాంచిన నిత్యకోదా
దారులు శృంగేరిపీఠము సాధికరించిన ఆచార్య
పరంపరలో నొకడు. ఈయనగుని పేరు 'సేవేశ్వ
ర'. శ్రీ. శ. ౮, లేక ౯-వ శతాబ్దము ఈయన జీవిత
కాల మైయుండవచ్చును. ఈయన జీవితమునందలి
విశేషము లేమియును తెలియవచ్చుట లేదు.

సంతోష శారీరకము

కాని, జన్మైతవేదాంతశాస్త్రమున ఏతత్త్వం
తమును సంతోషశారీరకము గ్రంథము సాధికప్రసిద్ధిని
గాంచియున్నది. ఈ గ్రంథము 'ప్రకరణ-సార్థి'గా
వాతీయ మని గ్రంథకర్తయే గుఱియించుచున్నాడు.
శాంకరభాష్యమునకు వార్తికస్థానీయమును ప్రకరణ
గ్రంథ మిది. ఇందు వేదాంతసూత్రములందునలేనే
సమన్వయవిశోధసాధనఫలము లను వాల్మీకిప్రకరణము
లున్నవి. ప్రథమాధ్యాయమున ౫౬౨ శ్లోకములును,
ద్వితీయాధ్యాయమున ౨౮౮ శ్లోకములును, తృతీయా
ధ్యాయమున ౩౫౬ శ్లోకములును, చతుర్థాధ్యాయమున
౫౩ శ్లోకములును కలవు.

వ్యాఖ్యలు

ఈ గ్రంథమునకు మధుసూదనసరస్వతి రచిం
చిన సారసంగ్రహ మను టీకయును, రామకృష్ణస్వామి
రచించిన 'అన్వయార్థప్రకాశిక' యను టీకయును
ఉన్నవి. మూలగ్రంథమును, టీకలునగూడ చూడవలెను
లైనవి.

ఈ 'సంతోష'శారీరకము శాంకరసూత్రభాష్య
మును వివరించుటకు వ్రాయబడిన బృహద్గ్రంథము.
ఇక, సర్వజ్ఞాత్మముని అనుసరించిన క్రమమును బరింత
పర్యాయానికింతము.

చతుస్సూత్ర వ్యాఖ్య

బ్రహ్మవిద్యాధికారికిని, జ్ఞాప్యమును బ్రహ్మ
మునకును అభిన్నత్వమే సమాచీనము. ఏలయన,
'త్వం' పదార్థవాచ్యుడను ఈ ముముక్షువునకు స్వనిష్ఠ
మగు కర్తృత్వముల అధ్యాస యున్నది. దీనిని తొల
గించుకొనుటకే బ్రహ్మజ్ఞాన. తానే బ్రహ్మము కాని
యెవల ఈ ఎరుకవలన సిద్ధించున దేమియును లేదు.
ఒకరికి సంబంధించిన జ్ఞానము మరియొకరి బంధమును
ఎట్లు గ్రంథపాలకు? కనుకనే జీవబ్రహ్మముల కభిన్న
త్వము సంకిరంపవలెనని వేదాంతసూత్రములలోని
ప్రథమసూత్రము నిర్ణయించుచున్నదని సంతోషశారీరక
కారు చెబుచున్నాడు.

ద్వితీయసూత్రము జగత్కరణప్రచర్యవ్యవ
హారమున తత్త్వద్వార్యమును నిరూపించుచున్నది. తత్-
పదార్థమును బ్రహ్మమును, దాని స్వరూపతత్వస్థలతా
ములను నివేదించి, జీవబ్రహ్మముల ధైర్యమును బ్రద
ర్శించుటయే ద్వితీయసూత్రతాత్పర్యము. చతుర్థసూత్ర
మీ ధైర్యమును సమధికముగ ప్రతిపాదించుచున్నది.
తృతీయసూత్రము బ్రహ్మముయొక్క శాస్త్రప్రమా
ణ్యమును వాఙ్మొందుచున్నది.

అనుబంధములు

ప్రత్యేగాత్మయొక్కయు, బ్రహ్మముయొక్క
ఏకత్వబోధయే ప్రయోజనము. ఇదియే ఉపే
యము. త్వంపదార్థమును, తత్త్వపదార్థమును విషయ
మును. వీరిలో తత్త్వపదార్థము అజ్ఞాతము; త్వంపదా
ర్థము విభాజ్యజ్ఞాతము. కనుక నివి విచారవిషయము
లగుచున్నవి. అత్య అప్రమేయము. అనగా ప్రమాణ
మునకు విషయాధూతము కాబాలను. ప్రమాణమునకు
విషయాధూతమునకు అత్య దృశ్యమును, దృశ్య